

90

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ
«ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ»

ДОНЕЧЧИНА: ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

краєзнавчий календар знаменних і пам'ятних дат на 2022 рік

Інформаційно-бібліографічні матеріали

Маріуполь
2021

УДК 94(477.62)(059.3)
Д67

Донеччина: історія та сьогодення : краєзнавчий календар
Д67 знаменних і пам'ятних дат на 2022 рік [Текст] : інформ.-бібліогр.
матеріали / уклад. О. П. Гуляєва ; Комун. закл. культури «Донецька
обласна бібліотека для дітей». – Маріуполь, 2021. – 114 с. : іл.

«Донеччина: історія та сьогодення» – щорічне бібліографічне видання, яке містить перелік ювілейних дат видатних діячів – уродженців Донеччини та видатних людей, життя і творчість яких тісно пов'язані з Донецьким краєм, а також річниці визначних подій суспільно-політичного, наукового та культурно-мистецького життя області. Цей випуск – особливий. У 2022 році відзначатиметься 90-річчя утворення Донецької області.

Видання слугуватиме бібліотечним та музейним працівникам, краєзнавцям, освітянам, викладачам вищих та середніх навчальних закладів, студентам.

Свої зауваження та пропозиції щодо побудови та наповнення календаря просимо надсилати на e-mail metod.dobd@gmail.com, або за адресою: 87555, Маріуполь-55, проспект Металургів, 29 КЗК «Донецька обласна бібліотека для дітей».

УДК 94(477.62)(059.3)

Від укладача

Красназнавчий календар знаменних і пам'ятних дат «Донеччина: історія та сьогодення» виходить з 2019 року. Мета видання – допомогти бібліотекарям, працівникам музеїв, освітянам, викладачам вищих та середніх навчальних закладів, красназнавцям, усім, кому небайдужа рідна земля, у набутті та поширенні знань про історичне минуле та сьогодення Донецького краю. Календар звертає увагу читачів на найбільш значимі та цікаві події в історії суспільно-політичного, соціально-економічного, наукового та культурно-мистецького життя Донецької області, на факти життєдіяльності видатних людей, чиї імена нерозривно пов'язані з історією краю. Перелік знаменних і пам'ятних дат не є повним зведенням подій, явищ, які мали місце у багатовіковій історії нашої області, а пропонує лише дані про «круглі» дати, які представляють безперечний інтерес у користувачів інформації.

У переважній більшості дати приведені за новим стилем, однак є можливі випадки, коли стиль невизначений. У круглих дужках зазначаються дати життя або народження, псевдоніми, а також назви перейменованих населених пунктів. Населені пункти народження діячів подаються у називному відмінку. Довідкове видання представлено розділами: **«Хроніка знаменних і пам'ятних дат»**, **«Цього року виповнюється»** (включено імена видатних людей, число та місяць народження яких, з тих чи інших причин, не встановлено). Перелік дат розміщено за місяцями і числами; в стислих анотаціях викладено зміст події, біографічні відомості про ювілярів.

Деякі дати супроводжуються текстовими довідками, бібліографічними списками до них (книги, статті з періодичних видань та збірок, електронні видання), фотографіями та ілюстраціями. Радимо використовувати даний матеріал в організації книжкових виставок та переглядів, проведенні масових заходів тощо.

В кінці календаря подано іменний покажчик, список скорочень та зміст довідкового видання.

ХРОНІКА ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ

355 років від часу заснування (1667) м. Красний Лиман (з 2016 р. – м. Лиман) на березі однойменного озера

315 років від часу повстання (1707) козаків під керівництвом Кіндрата Булавина. У 1997 році до 290-ліття повстання в селі Трьохізбенка відкрито пам'ятник народному герою.

Див.: Кравець, Д. Булавінське повстання [Текст] : до 300-річчя від початку Булавінського повстання / Д. Кравець // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2007. – Донецьк, 2006. – С. 72–74.

300 років від часу (1722), як під керівництвом М. Вепрейського і С. Чиркова почалася розробка вугілля на виходах пластів у Бахмутському повіті

210 років від часу створення (1812) приватних шкіл у м. Бахмут

195 років від часу (1827), коли гірничим інженером Євграфом Петровичем Ковалевським була складена перша «Геологічна карта Донбасу»

140 років від часу закінчення (1882) будівництва залізничної дороги до Маріуполя. У цьому ж році завершилось спорудження залізничного вокзалу.

135 років від часу будівництва (1887) садиби поміщиком Генріхом Яковичем Судерманом. Унікальна пам'ятка історії, архітектурно-історичний комплекс «Панська садиба», або маєток Генріха Судермана знаходиться у селі Зелене Добропільського району.

135 років від часу відкриття (1887) Концертного театру (Зимовий театр) засновником першої професійної трупи Маріуполя В. В. Шаповаловим

130 років від часу виходу (1892) у типографії А. А. Франтова книги «Маріуполь и его окрестности»

130 років від часу закладання (1892) німецькою компанією «В. Фіцнер і К. Гампер» машинобудівного заводу в районі станції Краматорської

130 років від часу заснування (1892) В. В. Докучаєвим Маріупольської агролісомеліоративної дослідної станції, яка спочатку носила назву «Великоанадольський участок»

125 років тому (1897) у Маріуполі видав першу продукцію трубний цех Нікополь-Маріупольського горно-металургійного товариства

110 років від часу заснування (1912) у Краматорську першого спортивного товариства (КСВ). Був побудований стадіон і з'явилася футбольна команда.

105 років від часу (1917), як робоче селище Юзівка (наразі – м. Донецьк) одержало статус міста

100 років від часу відкриття (1922) першого на Донбасі будинку відпочинку вугільників (наразі – санаторій «Святі гори» у м. Святогірськ)

95 років від часу надання (1927) природному заповіднику «Білосарайська коса» статусу ландшафтного заказника державного значення. У 2010 р. він увійшов до складу Національного природного парку «Меотида».

95 років від часу першого видання (1927) друкованої газети «Краматорська Домна»

90 років від часу відкриття (1932) у Маріуполі грецького державного робітничо-колгоспного театру (Грецький театр). У січні 1938 р. театр було закрито.

90 років від часу започаткування (1932) журналом «Забой» нового друкованого органу «Літературний Донбас»

85 років від часу виходу (1937) першої книги про Донецьк «Старая Юзовка» Іллі Гонімова

Див.: Измайлов, О. В. «Старой Юзовке» Ильи Гонимова – 75 [Текст] : к 75-летию со дня выхода первой книги о Донецке (1937) / О. В. Измайлов // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 105–106.

85 років від часу присвоєння (1937) Маріупольському краєзнавчому музею статусу обласного музею «Донецький обласний краєзнавчий музей в м. Маріуполі». У 1950 році, у зв'язку зі створенням обласного краєзнавчого музею в місті Сталіно (Донецьк), Маріупольський був переведений у розряд музеїв місцевого значення.

65 років від часу заснування (1957) студії образотворчого мистецтва і клубу самодіяльних художників при Палаці культури ім. О. Пушкіна Новокраматорського заводу

65 років від часу створення (1957) Донецької обласної організації Спілки художників УРСР

60 років від часу відновлення (1962) діяльності Бахмутського історико-краєзнавчого музею на громадських засадах. У 1967 році музею було присвоєно статус народного, а в 1989 р. – державного.

60 років від часу опублікування (1962) в журналі «Донбас» першої добірки віршів Василя Стуса. Раніше вірші були надруковані в газеті «Літературна Україна» з напутнім словом А. Малишка.

60 років від часу отримання (1962) м. Селидове статусу міста обласного підпорядкування

55 років від часу заснування (1967) Донецької обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

55 років від часу заснування (1967), за ініціативою місцевого мешканця Я. Я. Кириченка, краєзнавчого музею м. Лиман. Спочатку заклад діяв на громадських засадах. У 1995 р. музей отримав статус народного.

55 років від часу заснування (1967) Покровського історичного музею. Спочатку був заснований як народний історико-краєзнавчий музей і знаходився у старовинній будівлі міста – будинку власника Гродівського рудника інженера А. Казарінова. Свої двері для відвідувачів заклад відчинив 21 червня 1967 року. У 1971 році музей отримав статус державного і став відділом Донецького обласного краєзнавчого музею. З 2016 року заклад перейменовано у КЗ «Покровський історичний музей».

50 років від часу заснування (1972–1975 рр.) геологічної пам'ятки природи, яка одночасно є заповідником, «Дружківські скам'янілі дерева». Тут знаходяться залишки скам'янілих араукарій, яким понад 200 млн. років.

50 років від часу об'єднання (1972) шахтарських селищ Новоекономічне і Димитров під загальною назвою – Димитров (з 2016 р. – м. Мирноград)

50 років від часу отримання (1972) Білокузьминівськими крейдяними скелями статусу геологічної пам'ятки природи місцевого значення. Знаходиться пам'ятка за 500 м від центру села Білокузьминівка Костянтинівського району.

40 років від часу виходу (1982) у США книжки Олексі Тихого «Роздуми»

35 років від часу відкриття (1987) в школі с. Святогорівка Добропільського району кімнати-музею письменника М. Ф. Чернявського

35 років від часу заснування (1987) на громадських засадах (засновник А. І. Папуш) Музею історії та етнографії греків Приазов'я (сmt Сартана), якому у 1991 р. було надано статус народного. З 1997 р. музей носить назву КУ «Музей історії та етнографії греків Приазов'я».

35 років від часу створення (1987) творчої групи альтернативного мистецтва «Маріуполь – 87»

30 років від часу заснування (1992) Донецької державної академії управління (наразі – Донецький державний університет управління (ДонДУУ). Знаходиться у м. Маріуполь.

30 років від часу отримання (1992) музеєм народної архітектури, побуту та дитячої творчості в с. Прелесне Слов'янського району статусу державного. Створення музею розпочалося у 1983 році з ініціативи Олександра Івановича Шевченка – краєзнавця, художника, вчителя, організатора дитячої художньої студії «Синій птах».

30 років від часу створення (1992) Маріупольського театру ляльок

25 років від часу відкриття (1997) музею історії комбінату «Азовсталь» (наразі – ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ») м. Маріуполь

25 років від часу створення (1997) на базі ландшафтних заказників загальнодержавного значення «Гори Артема» та «Святогірський» національно-природного парку «Святі гори». Він став першим національним природним парком на лівобережжі України.

20 років від часу виходу (2002) літературно-публіцистичного альманаху «Прибой», на сторінках якого друкувалися проза, поезія, нариси, есе. Виходив у Маріуполі.

20 років від часу виходу (2002) п'ятого номеру альманаху поезії та прози румейською, урумською, українською та російською мовами «Пирнэшу астру» – «Сабати йылдыз» / «Ранкова зоря»

15 років від часу виходу (2007) збірки Рими Харабадот «Греческие сказки села Большая Каракуба» російською та урумською мовами

15 років від часу виходу (2007) книги маріупольського письменника, краєзнавця Павла Мазура «За что, Господи? Мариуполь, 1937 год: «Греческая операция»

15 років від часу виходу (2007) у видавництві «Азов'є» книги Аркадія Проценка «Митрополит Игнатий: «Мойсей мариупольских греков»

15 років від часу виходу (2007) у донецькому видавництві «Діапринт» книги «Донеччина» (кн.1: «Перехрестя цивілізацій»; кн. 2: «Сучасний вимір»)

15 років від часу проведення (2007), за ініціативою Міського Центру сучасного мистецтва і культури ім. А. І. Куїнджі і Маріупольської організації Національної спілки художників України (НСХУ), першої Міжнародної виставки пейзажу «Меморіал А. І. Куїнджі»

15 років від часу проведення (2007), при безпосередній участі Посольства Австрії в Україні, 4-го Міжнародного арт-фестивалю «Соляна симфонія» у м. Соледар

15 років від часу створення (2007) Громадської організації (ГО) «Товариство Олекси Тихого» у м. Дружківка

10 років від часу заснування (2012) Слов'янським міськрайонним краєзнавчим осередком і правлінням обласної організації Національної спілки краєзнавців України (НСКУ) нагрудного знаку «Михайло Петренко. 1817–1862» та проведення щорічного конкурсу на краще висвітлення питань життя, творчості та пам'яті М. М. Петренка – поета, автора відомої пісні «Дивлюсь я на небо...», уродженця м. Слов'янськ

5 років від часу виходу (2017) Антології українських письменників Донбасу «Порода». Антологія була створена у межах проєкту ГО «Українська народна рада Донеччини та Луганщини» та видана за підтримки Міжнародного фонду (МФ) «Відродження». Вперше книга була презентована на двадцять четвертому Форумі видавців у Львові 15 вересня 2017 року, за версією Громадського Телебачення Антологія «Порода» стала однією з десяти сенсацій Форуму видавців 2017, а за версією УКРІНФОРМ увійшла до двадцятки «золотих видань» Форуму.

5 років від часу відкриття (2017) у Маріуполі музею під відкритим небом. Розташований музей біля учбового центру ПрАТ «ММК ім. Ілліча». Тут знаходяться експонати, які по своїм габаритам не змогли стати частиною експозиції музею комбінату.

5 років від часу відкриття (2017) філії Донецького національного медичного університету (ДонНМУ) у м. Маріуполь

5 років від часу перейменування (2017) Маріупольського музичного училища в Вищий навчальний заклад комунальної форми власності «Маріупольський коледж мистецтв» (розпорядження Голови Донецької обласної адміністрації від 15.03.2017 р.)

5 років від часу проведення (2017) історико-культурного фестивалю-реконструкції «Дике поле. Шлях до Європи»

5 років від часу проведення (2017) першого фестивалю української культури Донеччини «Вільний степ» в с. Кіндратівка Костянтинівського району

5 років від часу проведення (2017) першого фестивалю української культури Донеччини «Смолянський куліш» в с. Олександрівка Костянтинівського району

5 років від часу створення (2017) на базі Палацу Металургів ПрАТ «ММК ім. Ілліча» культурно-просвітницького центру Приазов'я – Міський Палац культури «Український Дім»

ЦЬОГО РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

205 років від дня народження та 160 років від дня смерті **Михайла Миколайовича Петренка** (1817–1862), українського поета-романтика, автора прославлених пісень «Дивлюсь я на небо...», «Взяв би я бандуру...», «Ходить хвиля по Осколу», циклу віршів «Слов'янськ» та ін. У 1987 році, з нагоди 170-річчя поета-романтика М. М. Петренка, уродженця м. Слов'янськ, на будинку міської бібліотеки встановлено пам'ятну меморіальну дошку.

135 років від дня народження **Івана Пантелеймоновича Коваленка** (1887–1947), першого директора Маріупольського краєзнавчого музею, уродженця м. Маріуполь

125 років від дня народження **Порфирія Омеляновича Трейдуба** (1897–1937), одного з перших редакторів газети «Краматорская домна»

105 років від дня народження **Ніни Архібаєвої** (1917–?), відомої маріупольської лікарки, авторки книжки по гінекології. Народилася неподалік м. Волноваха.

100 років від дня народження **Бориса Георгійовича Орлова** (1922–1965), поета, автора поетичних збірок «Солнце, солнце мое», «Парус», «Сильный ветер», «Лирические стихи», «Над городом падают звезды» та ін.

95 років від дня народження **Революти Іванівни Юганової-Кобзарь** (1927–2002), капітана далекого плавання, кандидата технічних наук, поетеси, членкині літературного об'єднання «Азов'є», авторки поетичних збірок «Времени скольжение», «Времени след», «Жизни благодать» та ін.

90 років від дня народження **Олександра Рудольфовича Штунделя** (1932–1995), колишнього міністра монтажних і спеціальних будівельних робіт УРСР, уродженця м. Маріуполь

85 років від дня народження **Вадима Георгійовича Петишкіна** (1937–2012), поета, прозаїка, члена літературного об'єднання «Азов'є», автора книг «Маріупольская красавица», «Рассказы первобытного человека», укладача книг «Мои друзья», «Лукоморье» та ін.

85 років від дня народження **Леоніда Петровича Можегова** (1937–2006), головного редактора газети «Азовсталець», засновника літературного клубу «Прометей» м. Маріуполь

85 років від дня народження **Олени Семенівни Колоскової** (1937–2011), поетеси, прозаїка, членкині літературного об'єднання «Азов'є», авторки поетичних збірок «Когда строку диктует чувство», «Не в бровь, а в глаз», «Рідне поле, сад, город». Також писала байки, гуморески, пісні.

85 років від дня народження **Станіслава Івановича Цетляка** (1937–1993), філолога, літературознавця, прозаїка, автора творів «Бджоли летять у сонце», «Блакитний автобус» та ін. Уродженець с. Любівка Волноваського району.

75 років від дня народження **Олександра Миколайовича Косовського** (1947), поета, історика, члена літературного об'єднання «Азов'є», члена Національної спілки журналістів України (НСЖУ), автора віршів і прози, трьох альбомів пісень, лауреата міжнародного конкурсу «Отчий дом», уродженця Волинської обл.

75 років від дня народження **Петра Івановича Красенця** (1947–2008), краматорського поета, автора збірки «Криві дерева», уродженця с. Копачі Київської області

70 років від дня народження **Петра Івановича Ніколаєва** (1952–2010), краматорського поета, журналіста

65 років від дня народження **Валерія Пихтіна** (1957), поета, члена літературного об'єднання «Азов'є», автора поетичних збірок «Шарманка на дорозі», «Своя колокольня», які увійшли до колективної збірки «Шестикнижие»

65 років від дня народження **Олени Морозової** (1957), авторки трьох поетичних збірок, п'яти книжок прози, лауреатки та дипломантки низки міжнародних літературних конкурсів. Уродженка м. Донецьк, наразі мешкає у Києві.

50 років від дня народження **Світлани Василівни Деренчук** (1972), художниці, авторки картин «Мати і дитя», «Сіамські близнюки», «Мовчазна риба». Роботи знаходяться в колекції Музею народного декоративного мистецтва м. Київ. Уродженка м. Маріуполь. З 1997 року проживає у Києві.

50 років від дня народження **Тетяни Юріївни Мезенцевої-Кривобок** (1972), української спортсменки-легкоатлетки, майстра спорту міжнародного класу, багаторазової чемпіонки України, уродженки м. Костянтинівка

45 років від дня народження **Марії Петрівни Столярчук** (1977), прозаїка, поетеси, дипломантки конкурсу «Книга року» за книгу прози «Солнцекруг», співавторки збірки «На крыльях белых птиц», написаної разом з сином І. Мангушем. Уродженка м. Маріуполь.

40 років від дня народження **Наталії Роспутько-Чеботарьової** (1982), педагога, художниці, авторки картин «Різдвяне підвіконня», «Букетик з фіалками», циклу картин «Рідний край», «Мрії про Грецію» та ін. Уродженка м. Костянтинівка.

35 років від дня народження **Сергія Геннадійовича Коровіна** (1987), почесного громадянина м. Маріуполь. Служив у полку спеціального призначення «Азов», брав безпосередню участь у розробці і здійсненні плану по визволенню Маріуполя від терористичних угруповань.

СІЧЕНЬ

5 – 90 років від дня народження **Миколи Васильовича Ясиненка** (1932–2001), скульптора, народного художника України, члена Національної спілки художників України. Працював у галузі станкової та монументальної скульптури, станкового живопису (пейзаж, портрет). Створив пам'ятники Сергію Бубці, Макару Мазаю, Георгію Седову тощо. У зібранні Донецького обласного художнього музею зберігаються 29 скульптур художника. У 2003 році у сільській школі с. Широкине було відкрито меморіальний музей М. Ясиненка. Уродженець с. Широкине Новоазовського району.

7 – 175 років від дня народження **Олександра Петровича Карпінського** (1847–1936), геолога, академіка, дослідника підземних надр Донбасу, який першим висловив припущення про наявність покладів кам'яної солі в районі Бахмута і Тора на горизонтах, що знаходяться нижче юрських і крейдових обкладань. Згодом було встановлено, що це найбільший у світі район соляних родовищ.

11 – 170 років від дня народження **Федора Єгоровича Єнакієва** (1852–1915), інженера шляхів сполучення, статського радника. Його ім'ям названо м. Єнакієве та встановлено пам'ятник у центрі міста (2010 р.).

11 – 105 років від дня народження **Анатолія Савелійовича Янцеловича** (1917–1982), почесного полярника, майстра спорту, капітана далекого плавання, який здійснив 2 навколосвітні подорожі, 12 походів (4 із яких – арктичні), пройшовши 32 тис. км. Уродженець м. Костянтинівка.

13 – 90 років від дня народження **Дмитра Михайловича Паладе** (1932–2005), хіміка-аналітика, доктора хімічних наук, колишнього викладача Донецького Національного технічного університету (ДонНТУ)

13 – 90 років від дня народження **Івана Сергійовича Костирі** (1932–2003), письменника, лауреата літературної премії ім. В. Короленка, ім. В. Шутова, автора книжки для дітей «Сказка о солнечных братьях», збірок повістей та оповідань «Врачебная тайна», «Териконний край», «Сторожевой курган», «Думи про Донбас», «Думи о Диком Поле», «Думи о Донецком Кряже» та ін. Уродженець хутора Федорівка (тепер – село Федорівське) Дніпропетровської області.

Див.: «Мої корені на Донецькій землі» [Текст] : 70 років від дня народження Івана Сергійовича Костирі (1932) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2002 рік. – Донецьк, 2001. – С. 34–37.

14 – 95 років від дня народження **Олександра Олексійовича Білязе** (1927–2020), тренера-викладача фізичного виховання, віце-президента Спортивного клубу Сергія Бубки, заслуженого тренера України, заслуженого працівника культури України, уродженця с. Магнітівка Волноваського району

15 – 110 років від дня народження **Євгена Семеновича Кузнєцова** (1912–1994), донецького поета, автора збірок «Степная песня», «От всего сердца», «Стихи о весеннем свете» та ін. Уродженець м. Керч.

17 – 85 років від дня народження **Валентина Єфимовича Качури** (1937–2001), поета-лірика, автора байок, уродженця м. Костянтинівка

17 – 75 років від дня народження **Олександра Івановича Ворони** (1947), художника, члена Національної спілки художників України. Працює у галузі станкового живопису – портрет, пейзаж, натюрморт. Автор картин «Портрет матері», «Зима. На Кам'яних Могилах», «Натюрморт з грибами», «Серед Дикого Поля» тощо. Народився у м. Макіївка, з 2014 року проживає у м. Корсунь-Шевченківський Черкаської обл.

18 – 100 років від дня народження **Григорія Яковича Пономаренка** (1922–2009), історика, доктора історичних наук, заслуженого працівника вищої школи України, колишнього професора кафедри історії слов'ян ДонНУ (з 2016 р. – Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця), уродженця с. Надлак Кіровоградської області (наразі м. Кропивницький)

20 – 70 років від дня народження **Валерія Івановича Романька** (1952), кандидата педагогічних наук, почесного члена Національної спілки краєзнавців України, члена Національної спілки журналістів України, лауреата обласної літературної премії ім. В. Сосюри, автора книг «Хранителі пам'яті: о краеведах Донетчини», «Краєзнавці Донеччини», «Село Журавка на Донеччині: історія, люди, події» та ін. Народився в с. Журавка Красноармійського (з 2016 р. – Покровський) району.

Див.: Він любить рідний край і вчить його любити інших [Текст] : 50 років від дня народження Валерія Романовича Романька, педагога, літературознавця, краєзнавця, журналіста // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2002 рік. – Донецьк, 2001. – С. 38–40.

21 – 110 років від дня народження **Миколи Петровича Смирнова** (1912–1963), народного артиста України, колишнього головного режисера Донецького академічного українського музично-драматичного театру, уродженця м. Харків

Див.: Творчий доробок М. П. Смирнова [Текст] : до 100-річчя від дня народження Миколи Петровича Смирнова (1912–1963) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 66–68.

22 – 30 років тому (1992), за рішенням Донецького облвиконкому, розпочав роботу меморіальний музей-садиба Володимира Івановича Немировича-Данченка (філія Донецького обласного краєзнавчого музею). Музей був відкритий в будівлі садиби барона Миколи Олександровича Корфа (1834–1883) – вченого, педагога, просвітника, публіциста, громадського діяча, родоначальника бібліотек у нашому регіоні. Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. садиба внесена в Державний реєстр нерухомих пам'яток України як пам'ятник національного значення. Знаходиться в с. Нескучному Великоновосілківського району Донецької області.

23 – 125 років від дня народження **Федора Пилиповича Максименка** (1897–1983), вченого-бібліографа. У 20-х роках минулого століття працював у м. Артемівськ (з 2016 р. – м. Бахмут). Уродженець Запорізької області.

25 – 60 років від часу введення в дію (1962) першої черги найбільшого в світі слябінгу-1150 на Маріупольському металургійному заводі ім. Ілліча (наразі – ПрАТ «ММК ім. Ілліча»)

26 – 15 років від часу відкриття (2007) пам'ятної дошки, присвяченої **Олексі Тихому** в м. Дружківка та пам'ятника на подвір'ї школи № 14 в смт Олексієво-Дружківка, де О. Тихий навчався, а згодом працював викладачем

27 – 100 років від дня народження **Михайла Дмитровича Декерменджі** (1922–1971), українського скульптора, автора робіт «Богдан Хмельницький», «Механізатор», «В солдатах» та ін. Уродженець с. Максимівка (з 1993 року – с. Бугас) Волноваського району.

27 – 95 років від дня народження **Олекси (Олексія Івановича) Тихого** (1927–1984), правозахисника, політв'язня, одного із членів-засновників Української Гельсінської Групи (УГГ) з сприяння дотриманню прав людини, уродженця хутора Іжівка Костянтинівського району.

29 – 75 років від дня народження **Валентина Трохимовича Пархоменка** (1947–2011), художника, члена Національної спілки художників України, автора картин «Бузок», «Березень на Прикарпатті», «Дорога до храму», «Зимовий етюд». Уродженець с. Деревецьке Запорізької обл.

ЛЮТИЙ

1 – 125 років від часу (1897) пуску першого агрегату на заводі Нікополь-Маріупольського товариства – трубозварювального стану у трубному цеху

1 – 90 років від дня народження **Івана Пилиповича Шостака** (1932), маріупольського поета, члена літературного об'єднання «Азов'є», члена Міжрегіональної спілки письменників України, автора збірок «Азовские зори», «Разнотравье», «Живая планета» та ін. Народився у с. Берестовому Запорізької обл.

4 – 145 років від дня народження **Миколи Омеляновича Макаренка** (1877–1938), вченого-енциклопедиста, археолога, етнографа, мистецтвознавця, художника. У 30-х роках під його керівництвом проводилися археологічні розкопки всесвітньо відомого унікального пам'ятника Донеччини IV-III тис. до н. е. – Маріупольського могильника епохи неоліту. Народився в с. Москалівка Полтавської губернії (нині село Роменського району Сумської області).

4 – 85 років від дня народження **Григорія Титовича Гайового** (1937), прозаїка, поета, журналіста, члена Національної спілки письменників України, лауреата літературної премії «Благовіст», автора книжок сатири та гумору, поезій «Мордовські мотиви», повісті «Зірвані квіти». У 2000–2004 рр. – заступник голови Київської організації НСПУ. Нині очолює творче об'єднання сатириків та гумористів цієї організації. Уродженець Чернігівщини.

6 – 35 років від дня народження **Марії Станіславівни Кушмет** (1987), членкині Національної спілки журналістів України, Національної спілки краєзнавців України, лауреатки Всеукраїнських конкурсів виразного читання, уродженки смт Оленівка Волноваського району

8 – 120 років від дня народження **Марії Євгенівни Котляревської** (1902–1984), відомої української художниці-графіка, майстрині станкової гравюри та екслібриса, авторки численних ілюстрацій до літературних творів. Уродженка м. Горлівка.

8 – 60 років від дня народження **Ігоря Миколайовича Каденка** (1962), українського фізика (спеціалізується у галузі ядерної фізики), доктора фізико-математичних наук, професора, лауреата Державної премії України у галузі науки і техніки, уродженця м. Костянтинівка

12 – 85 років від дня народження **Леоніда Івановича Пономарьова** (1937–2019), академіка, спеціаліста у галузі фізики, уродженця м. Дружківка

12 – 60 років від дня народження **Сергія Сергійовича Пріня** (1962), художника, члена Національної спілки художників України. Працює у галузі станкового живопису. Автор творів «Вітер», «Місто зі скла», «Кіт Рудик – любитель кальмарів» та ін. Уродженець м. Донецьк, наразі проживає у Києві.

12 – 55 років від дня народження **Ліни Володимирівни Куш** (1967), журналістки, громадського діяча, колишнього власного кореспондента газети «Голос України» в Донецькій області, членкині Національної спілки журналістів України. До 2014 року жила і працювала в Донецьку, з 2015-го – в Києві на посаді завідувача відділу кореспондентської мережі газети «Голос України». Уродженка м. Донецьк.

13 – 25 років від часу створення (1997) Національного природного парку «Святі гори» (згідно з Указом Президента України № 135/97, розширений 22 січня 2010 р.). Парк розташований в північній частині Донецької області, в Слов'янському, Лиманському та Бахмутському районах.

14 – 100 років від дня народження **Миколи Олександровича Рибалка** (1922–1995), поета-фронтовика, учасника Другої світової війни, лауреата Державної премії України ім. Тараса Шевченка, автора поетичних збірок «Незабудки на курганах», «Светлое не меркнет», «Память о Солнце» та ін.; документальної повісті «Броня и пламя». Народився в с. Оріхово-Василівка Артемівського району (наразі – Минківська сільська рада Бахмутського району Донецької області).

14 – 90 років від дня народження **Наталії Микитівни Юргенс** (1932–2014), актриси Донецького академічного обласного драматичного театру (Маріуполь), народної артистки України

15 – 105 років від дня народження **Доротеї Самійлівни Цвейбель** (1917–1990), колишнього старшого викладача кафедри стародавньої історії Донецького державного університету (з 2016 р. – Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця), однієї із засновниць археологічної школи на Донеччині

16 – 175 років від дня народження **Миколи Степановича Авдакова** (1847–1915), гірничого інженера, дійсного статського радника, найвпливовішого промисловця Донецького басейну. Брав участь у розробці найважливіших проєктів: будівництво залізниць, удосконалення південних морських портів тощо.

17 – 65 років від дня народження **Володимира Федоровича Коцаренка** (1957), відомого краматорського краєзнавця, члена Національної спілки краєзнавців України, члена Національної спілки журналістів України, Почесного краєзнавця Донеччини та України, заслуженого працівника культури України, лауреата обласної літературної премії ім. В. Шутова, співавтор герба і прапора м. Краматорськ, автора книг «Краматорск: забытые страницы истории», «Краматорская быль», «Краматорськ: витоки»; співавтор краєзнавчих збірок «Малоизвестные страницы истории города Краматорска», «Страницы истории города Краматорска» та «Краматорск. Страницы истории», уродженця м. Краматорськ

19 – 85 років від дня народження **Фелікса Скворцова** (1937), краматорського поета. Все своє життя він присвятив дітям і юнацтву, працюючи викладачем фізкультури.

20 – 160 років від дня народження **Дмитра Власовича Айналова** (1862–1939), видатного історика-мистецтвознавця, автора фундаментальних праць з історії художньої культури Візантії і Київської Русі, уродженця м. Маріуполь

21 – 110 років від дня народження **Бориса Олександровича Сабурова** (1912–1992), артиста театру і кіно, народного артиста України. З 1967 року працював на сцені Донецького обласного російського драматичного театру (м. Маріуполь) (наразі – Донецький академічний обласний драматичний театр). Уродженець м. Єкатеринбург.

23 – 100 років від дня народження **Володимира Васильовича Парфьонова** (1922–1995), заслуженого працівника культури України. Працював завідувачем декоративного цеху Донецького національного академічного українського музично-драматичного театру.

23 – 100 років від дня народження **Льва Миколайовича Соколова** (1922–2011), заслуженого працівника Вищої школи України. З 1976 по 1988 рр. працював ректором Краматорського індустріального інституту, готував фахівців в області обробки металів тиском для машинобудівних і металургійних заводів, науково-дослідних організацій та вищих навчальних закладів.

26 – 95 років від дня народження **Анатолія Тимофійовича Гененка** (1927), письменника, заслуженого журналіста України, члена Національної спілки письменників України, автора збірок оповідань, повістей, нарисів. Працював головним редактором видавництва «Донбас». Уродженець смт Нові Санжари Полтавської обл.

27 – 115 років від дня народження **Володимира Івановича Архарова** (1907–1997), видатного українського металофізика, доктора технічних наук, професора, академіка Академії Наук (АН) України. З 1965 року викладав у Донецькому національному університеті, згодом завідував відділом у Донецькому фізико-технічному інституті ім. О. О. Галкіна Національної академії наук (НАН) України. Уродженець м. Одеса.

28 – 110 років від дня народження **Івана Митрофановича Дарди** (1912–1989), тренера з класичної боротьби, заслуженого тренера України, уродженця с. Комар Великоновосілківського району Донецької обл.

29 – 90 років від дня народження **Юрія Йосиповича Богатикова** (1932–2002), українського естрадного співака, народного артиста України, повного кавалера ордена «За заслуги», соліста шахтарського ансамблю пісні і танцю «Донбас» (тепер – Заслужений академічний ансамбль пісні і танцю України «Донбас»), почесного громадянина м. Слов'янськ, уродженця м. Єнакієве

ЦЬОГО МІСЯЦЯ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

125 років від часу (1897) видачі першої продукції трубного цеху Нікополь-Маріупольського гірничо-металургійного товариства, яке згодом стало Маріупольським металургійним комбінатом ім. Ілліча (наразі – ПрАТ «ММК ім. Ілліча»)

1 – 10 років від часу заснування (2012) літературно-поетичного клубу «Світанок» (м. Маріуполь). Заснований за ініціативою письменниці Людмили Малиновської.

2 – 40 років від дня народження **Олександра Валерійовича Лашина** (1982), заслуженого майстра спорту зі стронгмену, чемпіона та призера чемпіонатів України з важкої атлетики, неодноразового рекордсмена України та світу зі стронгмену, найсильнішої людини України, уродженця м. Маріуполь

3 – 160 років від дня народження **Олексія Миколайовича Бекетова** (1862–1941), академіка архітектури, професора, доктора архітектури, педагога, заслуженого діяча мистецтв УРСР, уродженця м. Харків. За його проєктами споруджено робітничий будинок та клуби в селищах Донбасу, будинок технічного університету в Донецьку (1936 р.).

3 – 125 років від дня народження **Михайла Антоновича Богомоллова** (1907–1981), вченого, професора. У 1968–1981 рр. завідував кафедрою рудникових підйомних установок Донецького політехнічного університету (з 2001 р. – Донецький національний технічний університет (ДонНТУ).

4 – 100 років від дня народження **Олександра Григоровича Баздирєва** (1922–1975), прозаїка, автора повістей «Конец Нахаловки», «У чужого огня», «Наедине с совестью», «Илько приехал в Крутояр» (для дітей) та ін. Уродженець Алтайського краю, з 1967 року жив та працював у Донецьку.

4 – 90 років від часу (1932) отримання м. Костянтинівка статусу міста обласного підпорядкування

5 – 100 років від дня народження **Костянтина Кириловича Світличного** (1922–2001), письменника-сатирика, автора збірок повістей та оповідань «Не без усмішки», «Голубоока Сергіївка», «Чиє ти, небо», «Легенди Чернечого озера» та ін. Уродженець м. Макіївка.

5 – 80 років від дня народження **Олександра Борисовича Ступіна** (1942–2013), вченого в галузі гідродинаміки та екології, доктора технічних наук, заслуженого професора Донецького національного університету (2006 р.), академіка АН вищої школи України, лауреата Державної премії України в галузі науки й техніки

6 – 95 років від дня народження **Костянтина Єгоровича Михєєва** (1927–1994), письменника, автора збірок повістей та гумористичних оповідань «Тоська», «Відлуння», «Золоте перо», «Між люди», «Татова арифметика» та ін.; роману «Вертикаль», уродженця Херсонської обл.

9 – 50 років від дня народження **Григорія Миколайовича Шепелєва** (1972), заслуженого тренера України, майстра спорту з вільної боротьби. Працює в Донецькому вищому училищі олімпійського резерву ім. Сергія Бубки м. Бахмут. Уродженець м. Торецьк.

10 – 105 років від дня народження **Євгена Ананійовича Халдея** (1917–1997), фотографа, військового фотокореспондента, удостоєного титулу «Лицар ордена мистецтва та літератури» (Франція), уродженця м. Юзівка (м. Донецьк)

10 – 75 років від дня народження **Олексія Івановича Чернишова** (1947), вчителя історії та суспільствознавства, ректора Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Краматорськ), кандидата педагогічних наук, члена Національної спілки журналістів України

13 – 25 років від часу створення (1997) в м. Дружківка Благодійного фонду пам'яті Олексі Тихого

15 – 205 років від дня народження **Никифора Дмитровича Борисяка** (1817–1882), геолога, одного з дослідників геологічної будови корисних копалин і ґрунтів Донбасу, автора робіт з гірничої справи та історії мінералогії, уродженця Полтавщини

16 – 95 років від дня народження **Євгена Михайловича Волошка** (1927–2006), кандидата філологічних наук, доцента, критика, дослідника історії літературного процесу на Донбасі, автора літературно-критичних збірок «Літературний Донбас», «З вічних джерел», «Літописці шахтарського краю» та ін. У 1980–1989 рр. очолював кафедру української літератури Донецького державного університету (наразі – Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця).

16 – 70 років від дня народження **Олександра Михайловича Чернова** (1952), члена Національної спілки краєзнавців України, уродженця смт Мангуш Першотравневого (з 2016 р. – Мангушський) району

18 – 110 років від дня народження **Віктора Михайловича Євсєєва** (1912–1955), вченого, археолога, краєзнавця. Проводив археологічні розкопки на території Донецької області. Зокрема, у 1935 р. відкрив низку палеолітичних стоянок на річці Кринка в басейні Міусу, знайшов перше з найдавніших в Україні ашельське ручне рубило. Уродженець м. Юзівка (м. Донецьк).

19 – 100 років від дня народження **Валентини Михайлівни Листопад** (1922–1997), поетеси, членкині літературного об'єднання «Азов'є», авторки посмертної книги віршів «Танок», уродженки м. Кіровоград (наразі – м. Кропивницький)

21 – 115 років від дня народження **Федора Гнатовича Хасхачиха** (1907–1942), грецького філософа, уродженця с. Чермалик Волноваського району (до грудня 2014 р. село відносилось до Тельманівського (з 2016 р. Бойківського) району

21 – 40 років від дня народження **Ольги Михайлівни Кашпор** (1982), журналістки, спецкореспондентки інформаційно-аналітичної програми «ТСН. Тиждень» («Телевізійна служба новин каналу «1+1»), авторки книжки «Війна очима ТСН. 28 історій по той бік камери», уродженки м. Дружківка

24 – 90 років від дня народження **Леоніда Івановича Бондаренка** (1932), художника-живописця, члена Національної спілки художників України, автора картин «Зима», «Мати», «Навколо «Кам'яних могил», «Соняшники» та ін., почесного громадянина м. Маріуполь, лауреата конкурсу «Маріуполець року – 2001»

25 – 80 років від дня народження **Івана Омеляновича Білого** (1942–2019), поета, прозаїка, лауреата літературної премії ім. В. Сосюри Донецького обласного фонду культури, автора поетичних збірок «Досвіток», «За калиновим жаром», «Передмістя», «Пізні райдуги», «Біля вишневого вікна», «Журавлині мости», «Цікава арифметика для Галинки і Петрика»; оповідань та повістей «За горою, за крутою», «Рання дорога», «Де клином світ зійшовся...»; підручників для дітей «Сходинки», «Сходинки-2». Працював журналістом, був відповідальним секретарем Донецької організації НСПУ. Народився на Київщині.

Див.: Куц, Павло. Життєві розстані письменника [Текст] : до 70-річчя від дня народження Івана Омеляновича Білого (1942) / П. Куц // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 73–75.

30 – 110 років від дня народження **Олексія Олександровича Мішурина** (1912–1982), українського кінорежисера, кінооператора, члена Спілки кінематографістів України, уродженця м. Маріуполь

30 – 105 років від дня народження **Людмили Петрівни Казанської** (1917–1992), української художниці, членкині Національної спілки художників України. Працювала у галузі станкової та монументальної скульптури. Уродженка м. Одеса.

30 – 45 років від дня народження **Оксани Дмитрівни Пилипчук** (1977), художниці, членкині Національної спілки художників України, викладачки Національного університету будівництва й архітектури, авторки картин «Екватор», «Народження Венери», «Морська діва» та ін. Уродженка м. Маріуполь.

ЦЬОГО МІСЯЦЯ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

150 років від дня введення в дію (1872) Костянтинівської залізниці

90 років від часу отримання (1932) районним центром Чистякове статусу міста обласного підпорядкування

1 – 105 років від часу виходу (1917) у Маріуполі газети «Мариупольское слово» (замість міської газети «Мариупольская жизнь»)

1 – 90 років від дня народження **Григорія Яковича Горбаня** (1932–2000), передовика і новатора виробництва в чорній металургії, сталевара комбінату «Азовсталь» (наразі – ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ»), почесного громадянина м. Маріуполь, уродженця Чернігівської області

1 – 75 років від дня народження **Богдана Васильовича Слющинського** (1947), поета, професора, відмінника народної освіти, члена Національної спілки письменників України, засновника і редактора альманаху «Мариуполь», члена літературного об'єднання «Азов'є», автора збірок «Подих вітру», «Осінній вітрек», «Відлуння», «В обіймах часу» тощо. Уродженець Львівської обл.

1 – 55 років від часу заснування (1967) Краматорського художнього музею на базі відкритої в 1959 р. картинної галереї. Спершу художній музей у Краматорську працював як філія Донецького обласного художнього музею. Починаючи від 1992 року, заклад дістав самостійний статус.

3 – 90 років від дня народження **Альберта Федоровича Водовозова** (1932), композитора, заслуженого діяча мистецтв України, автора симфонічної поеми «Прометей», «Праздник в Донбассе», циклу фортепіанних п'єс «Веснянки», автора пісень «Край шахтерский», «Донецкие розы», «Я родился в Донбассе». У 1970–1983 роках – голова Донецької обласної організації Національної спілки композиторів України. Уродженець Луганської обл. Від 1992 р. проживає у м. Київ.

5 – 95 років від часу заснування (1927) заповідника «Кам'яні Могили» – відділення Українського державного степового природного заповідника Національної академії наук України, як особливої природоохоронної території місцевого значення. Розташований на кордоні Донецької та Запорізької областей.

5 – 75 років від дня народження **Леоніда Миколайовича Сумарокова** (1947), художника, члена Національної спілки художників України, автора робіт «Червона книга», «Вітер мандрів», «Червона рута». Працює в галузі декоративно-ужиткового мистецтва. Уродженець м. Маріуполь.

8 – 115 років від дня народження **Євгена Євгеновича Грейліха** (1907–1998), художника, члена Національної спілки художників України. Працював у галузі станкового та монументального мистецтва, книжкової графіки. Автор картин «Балерина у блакитному», «Донька», «Натюрморт із виноградом», «На узліссі», «Осіннє сонечко»; серій – «Біла акація», «Новий Донецьк» та ін. Під час Другої світової війни зберіг 11 творів із колишнього художнього музею м. Сталіно (наразі роботи зберігаються у Донецькому обласному художньому музеї).

8 – 30 років від часу (1992) створення Маріупольської організації Національної спілки художників України

11 – 75 років від дня народження **Людмили Олександрівни Масальської** (1947), художниці, педагога, членкині Національної спілки художників України, авторки картин «Маріупольчанка», «Етюд», «Серпень» та ін. Працює в галузі монументально-декоративного та станкового живопису.

12 – 90 років від дня народження **Євгена Степановича Отіна** (1932–2015), доктора філологічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, нагородженого медаллю «За заслуги в галузі освіти і педагогічної науки ім. А. С. Макаренка». Завідував кафедрою загального мовознавства та історії мови Донецького національного університету. Уродженець м. Дніпро.

Див.: NULLA DIES SINE LINEA [Текст] : до 80-річчя від дня народження Євгена Степановича Отіна (1932) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 78–80.

12 – 35 років від дня народження **Віталія Олеговича Мандрика** (1987–2015), старшого лейтенанта МВС України, майстра спорту з рукопашного бою, почесного громадянина м. Маріуполь. Нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно). Уродженець м. Покровськ.

15 – 145 років від дня народження **Веніаміна Скійовича Крима** (1877–1938), вуглехіміка, першого дослідника хімії вугілля Донбасу, професора, доктора хімічних наук, багаторічного голови Донецького відділення Всесоюзного хімічного товариства ім. Д. І. Менделєєва, уродженця м. Сімферополь

16 – 85 років від дня народження **Миколи Максимовича Головка** (1937–2004), футболіста, майстра спорту, заслуженого тренера України, включеного до книги рекордів України в категорії «Спорт». Зіграв 1 467 футбольних матчів. Уродженець м. Макіївка.

16 – 85 років від часу (1937) перейменування газети «Приазовский пролетарий» у «Приазовский рабочий» (м. Маріуполь)

17 – 85 років від дня народження **Євгенія Федоровича Шендрика** (1937–2016), поета, члена літературного об'єднання «Азов'є», автора збірок для дітей та дорослих «Живая вода», «Мост через Лету», «Сказка о добре и зле», «Спасёмся любовью», «Плачет виноградная лоза» та ін.

18 – 90 років від дня народження **Євгенії Василівни Воробйової** (1932–2013), актриси Донецького національного академічного українського музично-драматичного театру, народної артистки України, кавалера Ордону святої княгині Ольги, уродженки м. Харків

19 – 35 років від дня народження **Ганни Іванівни Позняк** (1987), членкині Національної спілки краєзнавців України, уродженки м. Красноармійськ (з 2016 р. – м. Покровськ)

21 – 155 років від дня народження **Володимира Івановича Баумана** (1867–1923), вченого-геолога, гірничого інженера. У 1909-1913 рр. під його керівництвом була проведена державна триангуляція Донецького кам'яновугільного басейну.

21 – 40 років від дня народження **Діани Веллс** (справж. – **Яна Анатоліївна Полянська**) (1982), поетеси, членкині літературного об'єднання «Азов'є», конкурсантки Нюрберзького міжнародного кінофестивалю «24h» (Маріуполь), уродженки м. Маріуполь

22 – 90 років від дня народження **Григорія Васильовича Бондаря** (1932–2014), хірурга-онколога, засновника школи онкологів Донеччини, академіка Академії медичних наук України, заслуженого діяча науки України, Героя України, автора та співавтора понад 800 наукових праць, 180 винаходів. Народився у с. Іскра Великоновосілківського району.

22 – 45 років від часу (1977) відкриття музею історії комбінату «Азовсталь» (наразі – ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ»») (м. Маріуполь)

24 – 90 років від дня народження **Олексія Володимировича Ковальова** (1932–2009), артиста балету, народного артиста України. Працював у Донецькому національному академічному театрі опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка та Заслуженому академічному ансамблі пісні і танцю України «Донбас». Уродженець с. Піски Луганської області.

25 – 85 років від дня народження **Анатолія Антоновича Мироненка** (1937–2009), краматорського поета, критика, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласної премії ім. В. Сосюри, автора поетичної збірки «Вічні косарі», двотомника поезій та драматичних творів «Я – Святославич», книжок «Моє Святогір'я», «Казка про подорожнього і трьох вітрів» (для дітей) та «Казка про Поета, Славу і Царя». Пісня «Плакуча верба» на слова поета стала гімном української діаспори в Канаді, Аргентині, Бразилії. Народився у с. Росава Київської області.

26 – 75 років від дня народження **Віталія Дмитровича Гладкого** (1947), прозаїка, засновника премії ім. М. Старицького за найкращий історичний роман чи повість, члена Національної спілки письменників України, лауреата премії ім. В. Короленка, автора енциклопедичних словників «Древний мир» (у 2-х томах) і «Славянський мир»; історичних та пригодницьких романів «Меч Вайу», «Басилевс», «Чужая игра», «Последний герой» та ін. Навчався у Донецькому політехнічному інституті та працював на підприємствах Донецька. Уродженець с. Ярошівка Сумської області.

28 – 160 років від дня народження **Георгія Івановича Челпанова** (1862–1936), психолога і філософа, засновника експериментальної психології, автора підручників з логіки та психології для середніх навчальних закладів, наукових праць, присвячених експериментальній психології, уродженця м. Маріуполь

29 – 80 років від дня народження **Вадима Вікторовича Приседського** (1942–2019), ученого в області неорганічної хімії та хімії твердого стану, доктора хімічних наук, професора. Завідував кафедрою загальної хімії Донецького національного технічного університету. Уродженець Луганської області.

30 – 130 років від дня народження **Вадима Миколайовича Іванова** (1892–1962), знаменитого українського терапевта, науковця, академіка, професора, заслуженого діяча науки, уродженця м. Маріуполь

30 – 100 років тому (1922) у Юзівці (м. Донецьк) відбулось перше спортивне свято

30 – 85 років від дня народження **Миколи Карповича Рязанцева** (1937–2007), доктора технічних наук, професора, колишнього головного конструктора Харківського конструкторського бюро з двигунобудування при заводі ім. Малишева. Видав понад 280 наукових та педагогічних праць, має 70 авторських свідоцтв та патентів на винаходи. Народився у робітничому селищі Шахта 5/6 ім. Димитрова (наразі – місто Мирноград).

ЦЬОГО МІСЯЦЯ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

100 років від часу (1922) відкриття у Юзівці (наразі – м. Донецьк) першої в Донбасі книгарні

40 років від часу введення (1982) в експлуатацію першої черги каналу «Дніпро-Донбас» довжиною 203 км.

85 років від часу (1937) відкриття у Маріуполі Палацу піонерів (наразі – Маріупольський міський Палац естетичного виховання)

ТРАВЕНЬ

1 – 85 років від часу закладення (1937) в Краматорську одного з перших в країні заводів по випуску важких верстатів.

5 – 145 років від дня народження **Георгія Яковича Сєдова** (1877–1914), гідрографа, полярного дослідника. Брав участь в експедиціях по вивченню острова Вайгач, гірля річок Кари, Колими та морських підходів до неї, Нової Землі, Карського моря, Каспійського моря. Народився на хуторі Крива Коса (тепер – смт Сєдове Новоазовського району).

5 – 90 років від часу виходу (1932) першого номеру газети «Сельская новь» Першотравневого (з 2016р. – Мангушський) району

7 – 80 років від дня народження **Григорія Ісаковича Костринського** (1942), музиканта, професора кафедри оркестрових духових та ударних інструментів Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, заслуженого артиста України. Працював у симфонічних оркестрах Донецька, Каїра, Єрусалима. Уродженець м. Шахтарськ, наразі мешкає у Запоріжжі. Викладає у Запорізькому музичному училищі ім. П. Майбороди. Організував із студентів оригінальний колектив – квінтет дерев'яних духових інструментів.

9 – 110 років від дня народження **Миколи Даниловича Рудя** (1912–1989), поета і прозаїка, автора романів, оповідань та нарисів: «На Поділлі», «Час клопоту і сподівань», «Гомін до схід сонця», «Синій птах», «Дивень», «Донецькі зорі», роману-трилогії «Боривітер»; збірок віршів «Рідні вогні», «Слово після бою» та ін. Жив і працював у м. Донецьк, був членом літературної організації «Молодняк». Народився на Харківщині.

10 – 100 років від дня народження **Бориса Івановича Купенка** (1922–1992), художника театру, колишнього головного художника Донецького національного академічного театру опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка, народного художника України

10 – 90 років від дня народження **Ганни Миколаївни Щербакової** (справж. – **Ганна Миколаївна Режабек**) (1932–2010), письменниці, авторки роману «Подробности мелких чувств», повістей та оповідань «Вам и не снилось», «Крушение», «Отчаянная осень», «Радости жизни» тощо. За її творами знято художні фільми «Двоє і одна» (оповідання «Дядя Хлор і Корякін»), «Хлопчик і дівчинка» (однойменна повість) та ін. Народилася у м. Дзержинськ (з 2016 р. – м. Торецьк).

11 – 115 років від дня народження **Костянтина Михайловича Герасименка (Кость Герасименко)** (1907–1942), українського поета, драматурга, автора збірок віршів «Зріст», «Вересень», «Пам'ять», драматичних творів «При битій дорозі», «Легенда» та ін. Серед псевдонімів Костя Герасименка – І. Іринін, Сьомушкін, Єрафей, Партизан Дед Мороз. Уродженець Полтавської області.

Див: Гросов, О. Я. Він неповторний, як світ і як час [Текст] : до 100-річчя від дня народження Костянтина Михайловича Герасименка (1907–1942) / О. Я. Гросов // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2007 рік. – Донецьк, 2006. – С. 60–61.

16 – 95 років від початку (1927) радіомовлення на Донеччині. Саме 16 травня 1927 р. з передавача РВ-26 пролунали позивні радіостанції «Сталіно-Донбас».

Див.: Давимука, В. Голос Донеччини [Текст] : до 80-річчя від початку радіомовлення / В. Давимука // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2007 рік. – Донецьк, 2006. – С. 62–63.

18 – 110 років від дня народження **Костянтина Івановича Луценка** (1912–2001), колишнього майстра Новокраматорського машинобудівельного заводу, керівника ресорту фінансів Уряду УНР в екзилі, активіста організації української діаспори в США, борця за незалежність України у XX сторіччі, уродженця м. Дружківка

18 – 110 років від дня народження **Миколи Тимофійовича Янка** (1912–2011), українського географа, педагога, літератора, краєзнавця, кандидата педагогічних наук, дійсного члена Географічного товариства України, почесного громадянина м. Дружківка, почесного краєзнавця Донеччини, автора творів «Легенди Донеччини», «Гомін Землі», «Топономічний словник України», «Назви рослин України», «Фітоетимологічний словник» та ін. Уродженець Сахновщини Полтавської губернії (нині – Харківська область).

Див.: Педагог, науковець, літератор, краєзнавець [Текст] : до 90-річчя від дня народження Миколи Тимофійовича Янка (1912) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2002 рік. – Донецьк, 2001. – С. 45–47.

19 – 30 років від часу (1992) виходу в ефір телерадіокомпанії «Сигма» (м. Маріуполь). З цієї дати почалося місцеве телебачення.

22 – 105 років від дня народження **Костянтина Макаровича Тесленка** (1917 (1918)–1988), прозаїка, автора книжок оповідань та повістей, написаних у співавторстві з М. Лісовською «На морі слідів не лишається», «Знайдені крила», «Крізь громовицю» та ін. Працював учителем української мови та літератури, відповідальним секретарем журналу «Донбас». Уродженець м. Мачухи Полтавської області.

23 – 70 років від дня народження **Олександра Ілліча Литвина** (1952–1994), донецького художника, члена Національної спілки художників України, автора кованих робіт «Декоративні грати з птахами», «Птах», «Композиція № 1» (Станція метро «Пушкінська», м. Харків) та ін. Працював у галузі декоративно-ужиткового мистецтва (художня ковка).

23 – 60 років від дня народження **Владислава Альбертовича Махотіна** (1962), художника, члена Національної спілки художників України, члена творчої групи «Маріуполь-87», автора робіт «Натюрморт з лимоном», «Вулиця», «Сонце заходить», «До моря вулиця» та ін. Працює в галузі станкового живопису. Уродженець м. Маріуполь.

25 – 65 років від дня народження **Євгена Борисовича Овчаренка** (1957), художника, автора робіт «Камінний набір», «Козацька гармата Кальміуської паланки», «Ворота Свято-Нікольського собору, 1991 р.» та ін. Працює в галузі декоративно-ужиткового мистецтва. Уродженець м. Маріуполь.

25 – 60 років від дня народження **Олега Анатолійовича Безкровного** (1962), краматорського поета і журналіста

31 – 85 років від дня народження **Сергія Миколайовича Александрова** (1937), гірничого інженера, доктора технічних наук, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», колишнього проректора Донецького національного технічного університету. З 2014 р. – завідувач кафедри охорони праці Державного вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет» (ДВНЗ ДонНТУ) м. Покровськ. Уродженець м. Краматорськ.

31 – 45 років з часу відкриття (1977) першої черги Донецького ботанічного саду АН України

ЦЬОГО МІСЯЦЯ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

100 років від часу (1917), як містечко **Юзівка** (м. Донецьк) отримало статус міста

ЧЕРВЕНЬ

1 – 90 років від дня народження **Анатолія Олександровича Стогнія** (1932–2007), кібернетика, доктора фізико-математичних наук, професора, автора науково-фантастичного оповідання «Аварія «Срібної стріли», уродженця м. Чистякове Донецької обл.

1 – 70 років від дня народження **Олександра Михайловича Рябокриса** (1952), українського режисера-документаліста, лауреата премії ім. Василя Стуса. Нагороджений дипломом за найкращий фільм з історії України 4-го Міжнародного фестивалю «Кінолітопис» за фільм «Сандармох» (2007 р.), медаллю «100-річчя Сергія Корольова» федерації космонавтики за фільм «Сергій Корольов. Початок» (2009 р.). Уродженець м. Красноармійське (з 2016 р. – м. Покровськ).

1 – 45 років від часу заснування (1977) Волноваського районного краєзнавчого музею. Заснований виконкомом Волноваської районної Ради депутатів трудящих згідно з рішенням за № 11 від 1 червня 1977 року. Спочатку функціонував на громадських засадах. Офіційно музей був відкритий 29 жовтня 1977 року як відділ Донецького обласного краєзнавчого музею. В 1992 році став самостійною одиницею й отримав статус державного, а з 1 січня 2000 року був перейменований у Волноваський районний краєзнавчий музей.

2 – 95 років від дня народження **Едвальда Абрамовича Завадського** (1922–2005), доктора фізико-математичних наук, Соросівського професора, лауреата премії ім. Кирила Синельникова, члена-кореспондента АН України, засновника наукової школи фізики фазових перетворень в екстремальних умовах. Викладав у Донецькому фізико-технічному інституті ім. Олександра Галкіна НАН України.

2 – 70 років від дня народження **Наталі Петрівни Максимової** (1952), художниці, членкині Національної спілки художників України, учасниці міжнародних, республіканських та обласних виставок, Міжнародного Бієнале текстильної мініатюри, Міжнародного Триєнале графіки, авторки творів «Три», «Сон дерева», «Початок дня» та ін. Працює у галузі декоративно-ужиткового мистецтва (розпис по шовку), живопису, графіки, дизайну одягу. Уродженка м. Львів, наразі проживає у Києві.

8 – 140 років від дня народження **Микити Юхимовича Шаповала** (1882–1932), українського політичного і громадського діяча, члена Української Центральної Ради УРСР, поета, публіциста, одного із засновників журналу «Українська хата», уродженця с. Серебрянка (Сріблянка) Артемівського району (з 2016 р. – Бахмутський). Помер у Празі 25 січня 1932 р.

Див.: Велетень із Донбасу [Текст] : до 120-річчя від дня народження М. Ю. Шаповала (Сріблянського) (1882-1932) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2002 рік. – Донецьк, 2001. – С. 48–50.

10 – 130 років тому (1892) у Великоанадольському лісництві почала працювати «Особлива експедиція з випробування й обліку різних способів і прийомів лісного та водного господарства в степах Росії», яку очолював Василь Васильович Докучаєв

10 – 85 років від дня народження **В'ячеслава Васильовича Удовиченка** (1937), поета, винахідника, члена літературного об'єднання «Азов'є», члена Міжрегіональної спілки письменників України, автора книжок з техніки, поетичних та прозових збірок «Думки вголос», «Сторінки життя», «Батьківська хата», «А ще не вечір...»; книги-альбому «Аметистовое ожерелье» («От Аю-Дага до Кара-Дага»). Він також пише пісні, які зібрав у брошурі «Мелодії роздумів». Нагороджений почесним знаком «Творець» та знаком «Автор». Народився на Вінниччині.

12 – 85 років від дня народження **Віктора Петровича Кривошеєва** (1937–2019), кандидата технічних наук, академіка Академії інженерних наук (АІН) України, заслуженого машинобудівника України, уродженця м. Краматорськ, ексмера та почесного громадянина міста

14 – 75 років від дня народження **Юрія Володимировича Макогона** (1947), інженера-механіка, доктора економічних наук, професора, академіка Академії економічних наук України, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», уродженця м. Краматорськ. Протягом 1995–2016 рр. очолював кафедру «Міжнародна економіка» Донецького національного університету. Нині – завідувач кафедри «Економіка та міжнародні економічні відносини» Маріупольського державного університету.

14 – 70 років від дня народження **Людмили Олімпіївни Руснак** (1947–2014), актриси Донецького академічного обласного драматичного театру м. Маріуполь, заслуженої артистки України, лауреатки театральної премії ім. Марії Заньковецької. Уродженка м. Кишинів, Молдова

15 – 175 років тому (1847) закінчено поліграфічне виконання книги А. О. Скальковського «Каменноугольная промышленность в Новороссийском крае», в якій йдеться мова про Донецький кам'яновугільний басейн

15 – 70 років від дня народження **Суммана Махмадалі Мамедова** (1952), маріупольського художника, автора картин «Осінь тиша», «Глибока осінь», «Старий Маріуполь», «День, що минає» тощо. Уродженець с. Дузаграмі, Грузія.

18 – 90 років від дня народження **Віктора Яковича Самохвалова** (1932), українського музикознавця, педагога, кандидата мистецтвознавства, професора Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, члена Національної спілки композиторів України, уродженця м. Краматорськ

19 – 75 років від дня народження **Миколи Олександровича Швеця** (1947), почесного члена Національної спілки краєзнавців України, заслуженого учителя України, уродженця смт Олексієво-Дружківка Донецької області

20 – 110 років від дня народження **Івана Івановича Борнацького** (1912–1999), інженера-металурга, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, уродженця м. Юзівки (м. Донецьк)

21 – 50 років від часу надання (1972) комплексній пам'ятці природи місцевого значення «Соснові культури» статусу пам'ятки природи (рішення Донецького облвиконкому № 310 від 21 червня 1972 р.). Розташована в Мангушському районі між смт Ялта і с. Юр'ївка.

21 – 50 років від часу надання (1972) пам'ятці природи місцевого значення «Дубові насадження» статусу пам'ятки природи (рішення Донецького облвиконкому № 310 від 21 червня 1972 р.). Знаходиться біля с. Новомайорське на схилах річки Шайтанка.

21 – 50 років від часу присвоєння (1972) дендропарку Маяцького лісництва статусу пам'ятника садово-паркового мистецтва (рішення Донецького облвиконкому № 310 від 21 червня 1972 р.). У 1957 році парк був закладений лісничим І. М. Савченко і його помічником В. П. Кухаренко. Розташований у Краматорському районі. З 1997 року дендропарк Маяцького лісництва входить до складу Національного природного парку «Святі гори».

28 – 85 років від дня народження **Віталія Івановича Солдатова** (1937–2004), поета, члена літературного об'єднання «Азов'є», члена Національної спілки письменників України, автора поетичних збірок «Не откажите в доброте», «Осеннее утро», «Ночная флейта» та ін.

28 – 85 років від дня народження **Сергія Давидовича Бурова** (1937), кандидата технічних наук, члена Національної спілки краєзнавців та Національної спілки журналістів України, автора та ведучого чисельних телевізійних програм «Маріуполь. Минуле». Серед оновних друкованих праць: «Маріуполь. Былое», «Из истории Мариупольского театра (Годы, события, имена)», «Маріуполь и мариупольцы» та ін.

28 – 80 років від дня народження **Миколи Григоровича Стецюна** (1942), композитора, члена Національної спілки композиторів України, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця м. Артемівськ (з 2016 р. – м. Бахмут)

29 – 105 років від дня народження **Леоніда Якимовича Вороніна** (1917–1990), поета, члена Національної спілки письменників України, автора збірок «Город корабелов», «Звездная капель», «Мотив дороги» та ін. Уродженець с. Північний Рудник (з 2016р. – смт Північне) Донецької області.

ЦЬОГО МІСЯЦЯ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

90 років від часу присвоєння (1932) Краматорську статусу міста обласного підпорядкування у складі новоствореної Донецької області

85 років від часу (1937) випуску донецьким обласним грецьким видавництвом «Коллективістис», яке знаходилося у Маріуполі, підручника для 1-7-х класів греко-елінських шкіл

ЛИПЕНЬ

2 – 90 років від часу (1932) утворення Донецької області, до складу якої увійшли 12 міських рад і 5 районів. Крім того, 13 районів були передані зі складу Харківської області і 5 районів – зі складу Дніпропетровської області. Центром області спочатку був визначений Артемівськ (сучасна назва – м. Бахмут), але вже з 16 липня 1932 р. обласний центр перенесений до м. Сталіно. У червні 1938 року Донецька область була розділена на Сталінську (Донецьку) й Ворошиловградську (Луганську).

3 – 85 років від дня народження **Олександра Олексійовича Булянди** (1937–2006), колишнього генерального директора ПАТ «МК «Азовсталь» (наразі – ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ»), кандидата економічних наук, заслуженого металурга України, почесного громадянина міста Маріуполя, уродженця смт Новгородське Донецької області

4 – 90 років від дня народження **Володимира Ізотовича Демидова** (справж. – **Владилен Ізотович Демидов**) (1932–1999), поета, прозаїка, перекладача, автора збірок поезій «Равноденствие», «Благодарение», «Общение», «Высоты и глубины», «Травы детства», «Моя биография», «Березовый свет», «Огонь глубинный»; повістей «Мужайте, юные», «Алешкино лето» та ін. Уродженець м. Горлівка.

5 – 95 років від дня народження **Миколи Петровича Осадчого** (1927), бахмутського краєзнавця, робкора, автора нарисів про земляків, передовика виробництва Сіверського доломітного комбінату, одного з організаторів музею на комбінаті

7 – 75 років від дня народження **Наталії Петрівни Нікуліної** (1947–1997), поетеси, журналістки, членкині Національної спілки письменників України, авторки поетичних збірок «Житом перейти», «Вишневий спалах», «Пізнання», «Знамення» та ін., уродженки м. Макіївка

10 – 95 років від дня народження **Геннадія Михайловича Глікіна** (1927–2003), тележурналіста, колишнього директора Донецького державного телебачення, майстра спорту, заслуженого працівника культури України, академіка Академії циркового мистецтва, уродженця м. Сталіно (Донецьк)

11 – 95 років від дня народження **Петра Юхимовича Шапошнікова** (1927–2001), журналіста, колишнього головного редактора газети «Вечерний Донецк», заслуженого працівника культури України

12 – 115 років від дня народження **Петра Даниловича Гайдамаки** (1907–1981), композитора, диригента, народного артиста України, уродженця с. Іванівка Ізюмського повіту Харківської губернії (наразі – район у складі м. Краматорськ)

15 – 85 років від часу заснування (1937) Сталінського (згодом Донецький) державного педагогічного інституту (з 2016 р. – Донецький національний університет ім. Василя Стуса)

Див.: Задунайський, В. В. Альма-матер Донецького краю [Текст] : до 75-річчя від дня заснування Донецького національного університету (1937) / В. В. Задунайський // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 81–83.

15 – 40 років від часу відкриття (1982) Палацу культури металургів ММК ім. Ілліча (наразі – ПрАТ «ММК ім. Ілліча») м. Маріуполь

17 – 105 років від дня народження **Володимира Макаровича Костіна** (1917–1995), українського художника, автора робіт «Металург», «Африка, що визволяється» та ін. Працював у галузі станкової та монументальної скульптури. Уродженець м. Юзівка (м. Донецьк).

17 – 95 років від дня народження **Петра Івановича Жеребецького** (1927), краєзнавця, викладача, члена Національної спілки краєзнавців України, почесного краєзнавця Донецчини. Написав історію Микитівського ртутного комбінату (підприємство утворено у 1927 р. в м. Горлівка Донецької області на основі микитівських ртутних і вуглевидобувних підприємств). Уродженець с. Миколаївка Запорізької області.

17 – 80 років від дня народження **Олександра Анатолійовича Мінаєва** (1942), українського науковця-металурга, член-кореспондента НАН України, доктора технічних наук, професора, колишнього завідувача кафедри «Обробка металів тиском» ДонНТУ, ректора університету (залишив посаду у 2014 р.), заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, Державної премії України в галузі освіти, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», Героя України

18 – 80 років від дня народження **Георгія Марковича Скударя** (1942), промисловця, президента ЗАТ «Новокраматорський машинобудівний завод», лауреата премії ім. В. Вернадського, заслуженого машинобудівника України, Героя України

20 – 105 років від часу введення (1917) в дію Дзержинського (з 2016 р. – м. Торецьк) фенольного заводу (наразі – «Науково-виробниче об'єднання Інкор і Ко»)

21 – 135 років від дня народження **Марії Дмитрівни Главацької** (справж. – **Марія Дмитрівна Главацька-Варченко**) (1887–1970), української актриси, заслуженої артистки України. У 1936–1944 рр. працювала в Донецькому національному академічному українському музично-драматичному театрі.

21 – 85 років від дня народження **Анатолія (Анатоль) Івановича Лупиніса** (1937–2000), поета, політичного та громадського діяча УНА-УНСО, ініціатора створення асоціації «Зелений світ», уродженця с. Новоолександрівка, Красноармійського (з 2016 р. – Покровський) району

21 – 65 років від дня народження **Людмили Богданівни Дасів (Бражникова)** (1957), краматорської поетеси, авторки «Абетки лікарських рослин», збірок віршів «Ранок у лісі», «Віночок», численних дитячих вистав. Народилася у с. Тухля Сколівського району Львівської області.

24 – 110 років від дня народження **Миколи Олімпійовича Гриценка** (1912–1979), актора театру і кіно. Знімався у кінострічках «Ганна Кареніна», «Сімнадцять миттєвостей весни», «Ходіння по муках» та ін. Народився на ст. Ясинувата Бахмутського повіту.

25 – 55 років від дня народження **Дмитра Дмитровича Білого** (1967), письменника, історика, доктора історичних наук, члена Національної спілки письменників України, осавула Азовського козацького війська, автора науково-популярної розвідки «Малиновий Клин»; романів «Басаврюк ХХ», «Заложна душа», «Чорне крило», «Козацький Оберіг», «Шлях Срібного Яструба» та ін. Уродженець м. Макіївка. З 2014 р. живе та працює у м. Львів.

26 – 100 років від дня народження **Володимира Миколайовича Крижанівського** (1922–1999), краматорського поета, члена Конгресу Українських Націоналістів. У роки Другої світової війни був членом харківської «Просвіти», пізніше брав активну участь у дослідженні українського національного підпілля Донеччини. Народився у м. Лозова на Харківщині.

26 – 85 років від дня народження **Олега Миколайовича Кузнєцова** (1937), художника, члена Національної спілки художників України, автора робіт «Материнство», «Хлопчик і дельфін», «Наука» тощо. Працює в галузі станкової та монументальної скульптури, медальєрного мистецтва. Уродженець м. Маріуполь.

27 – 100 років від дня народження **Платона Йосиповича Набокова** (1922–?), поета, письменника, кіносценариста, журналіста, автора поетичних збірок «У последнего рубежа», «Память», «Других не будет берегов», «Стихи и поэмы», «В две строфы» та ін. Уродженець м. Костянтинівка.

28 – 115 років від дня народження **Володимира Федоровича Попова** (1907–1998), інженера-металурга, письменника, автора романів «Сталь и шлак», «Закипела сталь», повісті «Испытание огнем». За його твором знято телефільм «Здобудеш у бою» (1970 р.), а за мотивами роману «І це називається буднями» – кінострічку «Сьогодні і завтра». До війни працював заступником начальника мартенівського цеху Єнакіївського металургійного заводу. Уродженець м. Харків.

29 – 100 років від дня народження **Володимира Івановича Труханова** (1922–2003), поета, автора збірок «И рассветы расправляли паруса», «Наполненные громом», «Высота», «Горошина угля», «Мы любим жизнь», «Пел над шахтой жаворонок» та ін. Уродженець м. Юзівка (м. Донецьк).

30 – 130 років від дня народження **Юрія Петровича Миролубова** (1892–1970), історика-аматора, письменника-емігранта, публікатора та ймовірного автора «Велесової книги». Уродженець м. Бахмут.

ЦЬОГО МІСЯЦЯ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

95 років від часу заснування (1922) видавництва «Донбас»

СЕРПЕНЬ

1 – 125 років від дня народження **Михайла Леонідовича Слонимського** (псевдонім – **Іван Радугін**) (1897–1972), письменника. Організував вихід першого літературного журналу «Забой» (наразі – «Донбас»).

1 – 85 років від дня народження **Віталія Лаврентійовича Пілюшенка** (1937–2015), інженера-металурга, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Академії економічних наук України, члена Королівського товариства матеріалознавства (Великобританія), колишнього проректора з наукової роботи, завідувача кафедри маркетингового менеджменту (тепер – кафедра маркетингу) Донецької державної академії управління, уродженця м. Донецьк

1 – 60 років від часу заснування (1962) Краматорського технікуму Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського

3 – 70 років від дня народження **Валерія Миколайовича Кукушкіна** (1952), поета, заслуженого працівника культури України, автора поетичних збірок «Это состояние души», «Истина в лирических стихах», «Шагаю творческой дорогой», «Детям». У 2007 р. удостоєний Почесного знаку Міністерства культури України «За плідну працю в галузі культури України». Живе та працює у м. Селидове.

4 – 100 років від дня народження **Бориса Леонідовича Радевича** (1912–1996), письменника, перекладача, члена Національної спілки письменників України, укладач антології віршів донецьких і магдабурзьких поетів «Увертюра» та «Рукопожатие друзей», поетичних збірок «Свежий ветер», «Увертюра», «Уходим в море», «Золотые трамваи», «Голубые скалы», «Песня о счастье» та ін. Народився на Харківщині.

4 – 85 років від дня народження **Олександра Івановича Амоши** (1937), економіста, академіка Національної академії наук України, доктора економічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, директора Інституту економіки промисловості НАН України (з 1995 р.), лауреата Премії НАН України ім. М. В. Птухи, Премії НАН України ім. М. І. Туган-Барановського, уродженця м. Горлівка

Див.: Іванов, С. Є. Засновник наукової школи [Текст] : до 75-річчя від дня народження Олександра Івановича Амоши / С. Є. Іванов // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 84–86.

8 – 145 років від дня народження **Олександра Олексійовича Ханжонкова** (1877–1945), підприємця, одного з засновників європейського кінематографа, режисера, сценариста. Народився у с. Ханжонкове (наразі – смт Нижня Кринка) неподалік Макіївки.

9 – 55 років від дня народження **Ярослава Богдановича Маланчука** (1967), громадського та політичного активіста (Всеукраїнське об'єднання (ВО) «Свобода»). Проживає у м. Костянтинівка (голова Народної Ради міста). Уродженець Львівської області.

12 – 70 років від дня народження **Олега Кузьмича Захарчука** (1952), мариупольського художника, педагога, автора картин «Гармонія у співіснуванні», «Радість», «Печаль» та ін. Працює в галузі станкового живопису. Уродженець смт Городниця Житомирської області.

16 – 95 років від дня народження **Ігоря Івановича Молошнікова** (1927–2021), народного артиста України, колишнього актора Донецького національного академічного українського музично-драматичного театру, уродженця м. Харків

16 – 90 років від дня народження **Віктора Борисовича Мамонтова** (1932), краєзнавця, члена Національної спілки краєзнавців України. Має звання «Кращий краєзнавець року» (2010, 2011, 2012 рр.). Уродженець м. Ізюм Харківської області, наразі проживає у м. Дружківка.

16 – 70 років від дня народження **Лідії Іванівни Кучугури** (1952), археолога, краєзнавця, членкині Національної спілки краєзнавців України, співавтора колективної монографії «Мариуполь и его окрестности: взгляд из XXI века». Від 1982 року працювала старшим науковим співробітником Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника, згодом – провідний науковий співробітник Мариупольського краєзнавчого музею. У 2007 р. в номінації «За розвиток культури та внесок у духовне виховання городян» визнана «Мариупольчанкою року». Уродженка м. Мариуполь.

18 – 105 років від дня народження **Якуба Муратовича Умерова** (псевдонім – **Якуб Зеккі**) (1917–1977), кримськотатарського письменника, члена Національної спілки письменників України, автора збірок оповідань «Сильні руки», «Бахт анахтары» («Ключ щастя») та «Къытыкълы икяелер» («Гумористичні оповідання»). Уродженець Бахчисарайського району (Крим), жив та працював журналістом у м. Мариуполь.

18 – 100 років від дня народження **Василя Івановича Макатухи** (1922–2008), українського художника, члена Національної спілки художників України, автора робіт «У неділю», «Шахтарі Донбасу» та ін. Працював у галузі станкового та монументально-декоративного живопису. Уродженець Дніпропетровської області.

19 – 70 років від дня народження **Анатолія Борисовича Манохіна** (1952–2020), художника, члена Національної спілки художників України, члена творчої групи «Мариуполь-87», автора картин «Мрія», «Анатомія музики», «Актриса», «Машиніст локомотива П. Ковтун» та ін. Працював в галузі станкового живопису, графіки, дизайну. Уродженець Калінінградської області.

22 – 105 років від дня народження **Султана Газимовича Булгучева** (1917–2001), члена Національної спілки журналістів України, володаря відзнаки «Золоте перо Донбасу», автора книги оповідань «Клен на дорозі». Працював у ЗМІ Донецької області, зокрема у редакції газети «Приазовский рабочий» (м. Мариуполь).

26 – 100 років від дня народження **Якова Івановича Олійника** (1922–2006), поета, ветерана краматорського міського літературного об'єднання ім. Миколи Рибалка

26 – 75 років від дня народження **Ніни Георгіївни Макарової** (1947), вчительки історії та географії, відмінника освіти України, члена Національної спілки краєзнавців України. З 1990-х років активно займається краєзнавчими дослідженнями з історії м. Дружківка.

27 – 110 років від часу (1912) першої експедиції до Північного полюсу під керівництвом полярного дослідника, гідрографа **Георгія Яковича Сєдова**, уродженця хутора Крива Коса (нині – смт Сєдове Новоазовського району)

28 – 100 років від дня народження **Марії Павлівни Лісовської** (1922–1981), педагога, письменниці, членкині Національної спілки письменників України. Разом зі своїм чоловіком, письменником **Костянтином Тесленком**, написала збірки оповідань «Скільки житиму – любитиму», «Відлуння серця», повісті «На морі слідів не лишається», «Крізь громовицю», «Знайдені крила», «Різноцвіття», «Незгасимі зоряниці», «Богучари». Уродженка с. Лиски Чернігівської обл.

28 – 80 років від дня народження **Юрія Анатолійовича Смоленського** (1942–2012), поета, журналіста, члена Національної спілки журналістів України, Міжрегіональної спілки письменників України, Всеукраїнської творчої спілки «Конгрес літераторів України», лауреата літературної премії ім. В. Шутова, автора збірки поезії «Приходить срок», «Успеть», «Прости» та ін. Тривалий час працював головним редактором Селидівської газети «Наша зоря». Нагороджений знаком НСЖУ, відзнаками «Шахтарська слава» I, II і III ст., Золотою медаллю української журналістики.

30 – 100 років від дня народження **Євгена Олександровича Капустіна** (1922–2011), доктора технічних наук, колишнього професора ПДТУ, почесного громадянина м. Маріуполь

30 – 75 років від дня народження **Юрія Яремовича Ляха** (1947), біофізика, доктора біологічних наук, професора. Працював на різних посадах у Донецькому медичному інституті. З 2014 року і по даний час працює у Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки (м. Луцьк). Уродженець м. Слов'янськ.

4 – 15 років тому (2007) в Маріуполі відбулася велика подія в культурному житті України: фестиваль імені Архипа Івановича Куїнджі, присвячений 165-річчю з дня народження великого художника. Головною подією фестивалю стала Всеукраїнська виставка пейзажів «Меморіал А. І. Куїнджі-2», у якому взяли участь митці з 34-х міст України.

6 – 100 років від дня народження Миколи Денисовича Мухопода (1922–2014), кандидата технічних наук, заслуженого працівника вищої школи України, автора понад 90 наукових робіт, зокрема 17 підручників і монографій, колишнього професора кафедри гірничозаводського транспорту і логістики Донецького національного технічного університету, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», уродженця Сумської області

10 – 105 років від часу виходу (1917) у Слов'янську першого номера газети «Вісті». Після реформування української преси на її базі створено ТОВ «Медіа група Слов'янськ».

10 – 75 років від дня народження Олександра Михайловича Брижа (1947), заслуженого журналіста України, лауреата премії «За захист свободи слова імені Ігоря Лубченка», автора книжок «Золотой ледоруб», «Туристские маршруты Донетчины», «Маршруты выходного дня», публіцистичних збірників і статей, уродженця м. Красний Лиман (з 2016 р. – м. Лиман)

10 – 70 років від дня народження Євгена Борисовича Фіалка (1952), викладача, журналіста, члена Національної спілки журналістів України та Національної спілки краєзнавців України, уродженця м. Дружківка. Як журналіст, редагував газету «Окно», журнал «Неизвестная Дружковка», працював власкором газети «Жизнь», «Акцент Украины». На даний час є засновником та редактором газети «Наша Дружковка».

11 – 70 років від дня народження В'ячеслава Степановича Волошина (1952), заслуженого діяча науки і техніки України, професора, завідувача кафедрою охорони праці та навколишнього середовища, ректора Приазовського державного технічного університету, почесного громадянина м. Маріуполь

12 – 115 років від дня народження Олександра Панасовича Здиховського (1907–1990), українського театрального режисера, народного артиста України. У 1948–1968 роках – головний режисер Донецького театру опери та балету (з 1999 р. – Донецький національний академічний театр опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка).

13 – 35 років тому (1987) в місті Маріуполі вперше було відзначено День міста

14 – 75 років від дня народження **Георгія Георгійовича Левченка** (1947), радіофізика, вченого, румейського поета, автора поеми «Криміада», віршів «Мисел», «Калимерас, Георгию», «Пирнэшу Ора», поетичних збірок «Линия жизни» та «Аспру карави (Белый корабль)», уродженця с. Малоянисоль (з 1956 до 1995 р. – Куйбишеве) Володарського (з 2016 р. – Нікольського) району

14 – 70 років від дня народження **Тетяни Іванівни Кобець** (1952), учителя вищої категорії, членкині Національної спілки краєзнавців України, авторки статей науково-методичного характеру. Проживає у смт Благодатне Волноваського району.

15 – 70 років від дня народження **Віри Миколаївни Столярчук** (1952), поетеси, педагога, членкині Національної спілки журналістів України, літературного об'єднання «Азов'є» та поетичного клубу «Ильичевские зори», авторки поетичної збірки «Минувших дней листая партитуру...», книг прози «Уходящие за горизонт», «Диагноз-жизнь» і «Эхо памяти», уродженки м. Маріуполь

15 – 70 років від дня народження **Олександра Вікторовича Ярового** (1952), поета, члена Національної спілки письменників України, автора поетичних збірок «Признание», «Дорога к сердцу», «Отголоски травы», а також книги прози «Агенство горящих путевок». Уродженець м. Слов'янськ.

17 – 110 років від дня народження **Юрія Ароновича Черкаського** (1912–1944), поета, автора збірок «Стихотворения», «Жажда», «Стропила», «Отвага» та ін. Життя та творчість пов'язані з Донеччиною. Уродженець м. Луганськ.

18 – 95 років від дня народження **Ярослава Юрійовича Гомзи** (1927–2011), українського освітянина, шістдесятника, правозахисника, одного з фундаторів УГС (Українська Гельсінська Спілка) на Донеччині, активного члена Народного Руху України, Донецького обласного Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка, Української Республіканської партії, Організації Українських Націоналістів. Зберіг роботи правозахисника О. Тихого. Уродженець Львівської обл.

20 – 85 років від дня народження **Станіслава Дмитровича Тищенка** (1937–2008), журналіста, оглядача газети «Донбасс», заслуженого журналіста України, лауреата творчих журналістських конкурсів «Золоте перо України», «Журналіст року», нагородженого дипломом і срібним орденом Преподобного Нестора Літописця, уродженця м. Краматорськ

20 – 70 років від дня народження **Олександра Петровича Савченка** (1952), лікаря, поета та прозаїка, члена літературного об'єднання «Азов'є», автора текстів більш ніж 100 пісень, поетичних та прозових творів «Самоцветы разума», «О временном и вечном», «Исцеляющее слово» та ін. Уродженець м. Маріуполь.

21 – 85 років від дня народження **Юрія Валентиновича Зорка** (1937–2019), народного художника України, колишнього члена правління Донецької обласної організації Національної спілки художників України, автора робіт «Живая душа поэта Т. Г. Шевченко», «Летят аисты», «Шахтерская смена» та ін. Працював у галузі станкового живопису – тематична картина, пейзаж, натюрморт.

21 – 60 років від дня народження **Павла Вікторовича Куца** (1962), письменника, журналіста, члена Національної спілки журналістів України, Національної спілки письменників України, переможця конкурсу пам'яті Ігоря Александрова «Свобода слова» серед журналістів Донеччини, автора збірок гумору та сатири, творів для дітей, лауреата літературної премії ім. Лесі Українки (2016 р.), уродженця Запорізької області.

22 – 95 років від дня народження **Нонни Банністер** (уродж. Лісовська) (1927–2004), письменниці, мемуари якої «Таємні щоденники Голокосту» було видано в США та Німеччині. Уродженка м. Костянтинівка.

23 – 150 років від дня народження **Михайла Костянтиновича Курака** (1872–1920), видатного вітчизняного металурга-доменщика. З 1909 до 1913 р. працював на Юзівському металургійному заводі, де створив школу доменників – «куракинську академію». За його проєктом на Краматорському машинобудівному заводі вперше в практиці вітчизняної металургії було зведено доменну піч з похилим підйомником.

25 – 90 років від дня народження **Анатолія Борисовича Солов'яненка** (1932–1999), всесвітньо відомого українського співака (лірико-драматичний тенор), заслуженого артиста України, Героя України. Довгий час був солістом Київського театру опери та балету ім. Тараса Шевченка. У грудні 1999 року ім'я А. Б. Солов'яненка присвоєно Донецькому державному академічному театру опери та балету (з 2009 р. – Донецький національний академічний театр опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка). 31 травня 2002 року біля театру йому встановлено пам'ятник. Уродженець м. Донецьк.

26 – 95 років від дня народження **Івана Прокоповича Пірча** (1927–2012), заслуженого вчителя України, почесного громадянина м. Маріуполь

26 – 50 років від дня народження **Віктора Олександровича Сасенка** (1972–2014), українського правоохоронця, начальника відділу ДАІ міста Маріуполя. Загинув під час виконання службових обов'язків. Указом Президента України № 543/2014 від 20.06.2014 р. «за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі та незламність духу» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно). Уродженець Нікольського району Донецької області.

26 – 15 років від часу відкриття (2007) спортивного комплексу «Іллічівець» (м. Маріуполь). Сьогодні – це суперсучасний спорткомплекс, аналогів якому в Україні немає.

30 – 85 років від дня народження **Івана Федоровича Долі** (1937), краматорського поета. Значний час працював інженером-дослідником у краматорському НДПТМаші, інженером-технологом на машинобудівному підприємстві у м. Харкові та на краматорському заводі «Енергомашспецсталь». Уродженець м. Краматорськ.

ЦЬОГО МІСЯЦЯ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

85 років від часу відкриття (1937) Краматорського машинобудівного технікуму (наразі – Машинобудівний коледж Донбаської державної машинобудівної академії)

ЖОВТЕНЬ

1 – 115 років від дня народження **Михайла Афанасійовича Фролова** (1907–1982), поета, автора поетичних збірок «Ранний світ», «Раздум'я», «Здравиця», «Незакатное солнце», «Огненная купель», «Зрелость», «Поэмы о Донбассе», «Счастье», «Золотые руки», поеми «Максим Гора» та ін.

2 – 95 років від дня народження **Костянтина Федоровича Сапіцького** (1927–2003), гірничого інженера, колишнього завідувача кафедри розробки родовищ корисних копалин Донецького національного технічного університету, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», уродженця Донецької області

4 – 80 років від дня народження **Михайла Юхимовича Краснянського** (1942), українського науковця, хіміка-технолога, доктора хімічних наук, член-кореспондента Академії технологічних наук України. Працював на кафедрі прикладної екології та охорони навколишнього середовища Донецького національного технічного університету. Був одним із засновників і керівників Донецької обласної організації «Партія Зелених України». У 2007 емігрував до США, де продовжує наукову і публіцистичну діяльність.

6 – 95 років від дня народження **Бориса Терентійовича Загорюлька** (1927–1985), журналіста, письменника, автора епічних романів «Первоцвіт», «Чорногора», «На семи вітрах», повістей «Анічка», «Вогняна саламандра», збірки оповідань «На життєвій бистрині» та ін. Уродженець м. Артемівськ (з 2016 р. – м. Бахмут).

6 – 95 років від дня народження **Рената Петровича Польового** (1927–2008), письменника, краєзнавця, інженера-винахідника, члена Української Гельсінкської спілки, уродженця м. Костянтинівка

8 – 95 років від дня народження **Валентина Антоновича Хараберюша** (1927–2003), хірурга, колишнього завідувача кафедри госпітальної хірургії Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи України, уродженця с. Старомлинівка Великоновосілківського району

11 – 75 років від дня народження **Людмили Петрівни Дриги** (1947), краматорської поетеси, членкині літературного об'єднання ім. М. Рибалка, Всеукраїнської творчої спілки «Конгрес літераторів України», авторки поетичних збірок та публікацій в періодичних виданнях

12 – 85 років від дня народження **Людмили Трохимівни Цимбал** (1932–2012), радіофізика, доктора фізико-математичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, премії ім. К. Д. Синельникова НАН України, колишнього провідного наукового співробітника Донецького фізико-технічного інституту ім. О. О. Галкіна НАН України, уродженки м. Харків

12 – 80 років від дня народження **Володимира Свириденка** (1942), українського художника, представника фігуративного експресіонізму. Студіював у США і Франції. Картини з українською тематикою: «Козак Іван», «Козак у синьому» та ін. Уродженець м. Слов'янськ

13 – 65 років від дня народження **Валентини Василівни Соловар** (1957), історика, членкині Національної спілки краєзнавців України. Брала участь у Всеукраїнському конкурсі методичних розробок з теми «Краєзнавство – складова навчально-виховного процесу». Уродженка с. Маяки Слов'янського району.

15 – 150 років від дня народження **Аркадія (Арона) Яковича Коца** (1872–1943), поета, перекладача. Працював у містах Горлівка та Маріуполь.

15 – 130 років з часу виходу (1892) з друку путівника «Маріуполь и его окрестности».

15 – 65 років від дня народження **Іллі Якимовича Шутова** (1957), громадського діяча, юриста, журналіста, одного з ініціаторів та фундаторів, а також співголови у 1988—1991 рр. Донецького обласного Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка, члена республіканського оргкомітету Товариства української мови ім. Тараса Шевченка, уродженця м. Білицьке (підпорядковане Добропільській міській раді). Наразі проживає у м. Київ.

19 – 75 років від дня народження **Олександра Миколайовича Гаркавця** (1947), мовознавця-тюрколога, літературознавця, доктора філологічних наук, професора, автора посібників з кримськотатарської мови для 7–8 класів, укладача і упорядника видання «Урумы Северного Надазовья», уродженця Донецької області

19 – 30 років від дня народження **Ігоря Віталійовича Радівілова** (1992) українського гімнаста, бронзового призера Олімпійських ігор 2012, чемпіона Європи у вправах на кільцях 2013 року, неодноразового призера міжнародних змагань з 2015 року. На його честь названо опорний стрибок «The Radivilov». Нагороджений орденами «За заслуги» III ст. (2012), II ст. (2013) та медаллю «За працю і звитягу» (2019). Уродженець м. Маріуполь.

20 – 85 років від дня народження **Михайла Мойсейовича Гіршмана** (1937–2015), філолога, літературознавця, семіолога, колишнього професора кафедри теорії літератури і художньої культури Донецького національного університету, доктора філологічних наук, члена-кореспондента Міжнародної академії наук педагогічної освіти

Див.: Квашина, Л. П. Талант ученого, організатора, учителя [Текст] : к 75-летию со дня рождения Михаила Моисеевича Гиршмана / Л. П. Квашина // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 92–95.

20 – 55 років від часу заснування (1967) Костянтинівського міського краєзнавчого музею. Спочатку функціонував на громадських засадах. У 1973 році музей отримав статус народного, упродовж 1982–1991 рр. був філією Донецького обласного краєзнавчого музею, а з 1992 року стає самостійною одиницею.

20 – 40 років від часу заснування (1982) Нікольського районного краєзнавчого музею (згідно з рішенням виконкому Володарської (Нікольської) районної ради народних депутатів за № 23), а свої двері для відвідувачів відчинив 9 травня 1985 року. 30 грудня 1991 року постановою колегії обласного управління культури музей отримав статус народного, який офіційно був підтверджений у 2001 році.

21 – 120 років від дня народження **Каро Томасовича Овнатяна** (1902–1970), лікаря-хірурга, засновника донецької школи клінічної хірургії, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, організатора першого в Україні товариства анестезіологів та реаніматорів, автора близько 320 наукових робіт та монографій. Уродженець м. Баку.

21 – 70 років від дня народження **Сергія Олексійовича Баранника** (1952), маріупольського художника, члена Національної спілки художників України, голови правління Маріупольської організації Національної спілки художників України, члена творчої групи «Маріуполь-87», автора робіт «Знак жінки», «Знак біди», «Знак відпочинку» та ін. Працює у галузі станкового живопису, графіки.

22 – 60 років від дня народження **Світлани Миколаївни Сикварової** (1962), краєзнавця, членкині Національної спілки краєзнавців України. У 2011 р. була керівником проекту «Останній в'язень». Результатом роботи стала книга «...И каждый из них – память: воспоминания бывших остарбайтеров». Уродженка м. Артемівськ (з 2016 р. – м. Бахмут).

22 – 55 років від дня народження **Юлії Сергіївни Немировської** (1967), художниці, членкині Національної спілки художників України, авторки картин «Квіти розцвіли», «Танок», «Різдвяний коник», «Берегиня» та ін., представниці Маріупольської міської організації НСХУ. Працює в галузі станкового живопису та графіки. Мешкає у м. Київ.

24 – 50 років від дня народження **Дмитра Володимировича Пастернака** (1972), поета, прозаїка, автора книг віршів «Вінні-Пух і інші», «Епізоди приватного життя». Друкувався в журналах «Родомисл», «Дике Поле», «Стільники», «Аріон», «Грані». Уродженець м. Донецьк. Від 2002 року живе і працює в Києві.

25 – 120 років від дня народження **Григорія Олександровича Костюка** (1902–2002), літературознавця, історика, публіциста, мемуариста, культурного діяча, члена Спілки письменників України, Міжнародного ПЕН-клубу, Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, лауреата премії ім. В. Винниченка, автора наукових праць «Панас Мирний. Життя і творчість», «Володимир Винниченко і його доба», книги «З літопису літературного життя в діаспорі», спогадів «Окаянні роки» та «Зустрічі й прощання». Працював у Слов'янську. Емігрував до Німеччини, потім до США. Уродженець Хмельниччини.

25 – 85 років від дня народження **Наталії Омелянівни Кашук** (1937–1991), прозаїка, поетки, журналістки, членкині Національної спілки письменників України, авторки поетичних збірок «Весняне пробудження», «Обереги», «Ярінь», «Древо добра»; збірок повістей та оповідань «Рудана», «Земні радощі», «Озимина бринить». Уродженка м. Слов'янськ.

27 – 75 років від дня народження **Миколи Олексійовича Луценка** (1947–2011), філолога, доктора філологічних наук, колишнього професора кафедри загального мовознавства та історії мови Донецького національного університету (з вересня 2016 р. – Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця)

27 – 50 років від дня народження **Тетяни Германівни Бакланової** (1972), чемпіонки світу серед жінок-шахматисток з порушенням слуху, майстра спорту міжнародного класу, заслуженого майстра спорту України, уродженки м. Маріуполь

28 – 5 років тому (2017) в музеї Донбаської державної машинобудівної академії (м. Краматорськ) відбулася Перша краєзнавча конференція «Північна Донеччина: з минулого до сьогодення», присвячена 105-ій річниці від дня народження заслуженого краєзнавця Донецької області Миколи Янка та презентація збірника наукових праць «Перші Янківські краєзнавчі читання»

31 – 95 років від дня народження **Василя Олексійовича Дергача** (1927), українського поета, прозаїка, драматурга, члена Національної спілки письменників України, автора поетичних збірок «Материк вічності», «Лелеки над Голгофою», «В штормах відродження», «Шлях до храму», роману «В грозу», збірки оповідань «З перебитим крилом». Уродженець Донецької області.

ЛИСТОПАД

2 – 90 років від дня народження **Олексія Григоровича Масюка** (1932–1994), поета, прозаїка. У 1990 р. у видавництві «Донбас» вийшла його книга гумористичних мініатюр «Загляни в себя», у 1993 – збірка віршів «Подземный ветер». Уродженець м. Селидове.

3 – 60 років від дня народження **Ірен Віталіївни Роздобудько** (1962), прозаїка, поетеси, журналістки, лауреатки та переможниці літературного конкурсу «Коронація слова», володарки відзнаки «Золотий письменник України», авторки творів «Пастка для жар-птиці», «Гудзик», «Останній діамант міледі», «Життя видатних дітей», «Перейти темряву» та ін. Уродженка м. Донецьк, наразі проживає у м. Київ.

4 – 65 років від дня народження **Анатолія Миколайовича Шевченка-Зурнаджі** (1957), маріупольського поета, члена Міжнародного літературного клубу «Моряна», літературного об'єднання «Азов'є», Всеукраїнської творчої спілки «Конгрес літераторів України», Міжрегіональної спілки письменників України, автора поетичних збірок «Елексир жизни», «В своем стиле», «Де та слава, де та доля» та ін.

5 – 85 років від дня народження **Леоніда Матвійовича Головешка** (1937–2021), письменника, кандидата історичних наук, доцента, автора наукових робіт та книжок по історії українського козацтва: «Україна – козацька держава», «Традиції, звичаї та побут українських козаків XV–XXI ст.», «Казачество Приазовья на рубеже XX–XXI вв.», «Минуле та сьогодення козацтва Приазов'я», «Азовське Козацьке військо та його нащадки», «Нариси з історії українського козацтва» та ін. Уродженець с. Покровське Мангушського району (наразі – ОТГ м. Маріуполь).

5 – 55 років від дня заснування (1967) музею історії міста Краматорськ. Історичний музей був відкритий на громадських засадах. Від 14 січня 1988 року музейний заклад був відділом Донецького обласного краєзнавчого музею. З першого лютого 1992 року музей історії міста Краматорськ є самостійною музейною установою.

6 – 115 років від дня народження **В'ячеслава Лукича Чорного-Діденка** (1907–1973), письменника, автора історичної діалогії «Правда на землі одна», гостросюжетного роману «Ключи от дворца», автобіографічних повістей «Синяя блуза», «Заостренные карандаши», повістей «Человек снимает погоны», «Искры на ветру», «Матвей с «Капитальной» та ін. Уродженець смт Ханжонкове Донецької області.

6 – 70 років від дня народження **Володимира Андрійовича Глуценка** (1952), педагога, науковця, письменника, доктора філологічних наук, професора Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ), члена Національної спілки письменників України, автора близько 300 наукових робіт, низки поетичних збірок, серед яких «Ощущение доброго ветра», «Дорога обетованная», «К небесам и птицам та ін.

8 – 135 років від часу (1887) відкриття у Маріуполі спеціальної театральної будівлі – «концертної зали», побудованої на кошти В. Л. Шаповалова. Театральний сезон відкрився постановкою п'єси М. В. Гоголя «Ревізор».

8 – 110 років від дня народження **Георгія Васильовича Мазанова** (1912–2005), майстра спорту по футболу, тренера, заслуженого працівника фізичної культури України, уродженця м. Костянтинівка

11 – 25 років від дня народження **Степана Вікторовича Чубенка** (1997–2014), українського патріота, воротаря футбольного клубу «Авангард». Першим в Україні нагороджений найпочеснішою військовою нагородою – орденом «За мужність» III ступеня (посмертно) та орденом «Народний герой України» (посмертно). Уродженець м. Краматорськ.

12 – 85 років від дня народження **Володимира Сауловича Сапіра** (1937–1995), доктора технічних наук, професора, колишнього декана металургійного факультету Донецького національного технічного університету, уродженця м. Донецьк

12 – 75 років від дня народження **Івана Єгоровича Палія** (1947–2009), інженера, заслуженого будівельника України, Героя України, колишнього директора будівельного комплексу товариства «Проектно-будівельне підприємство «Азовінтекс» (Донецька область), уродженця Черкаської області

12 – 15 років від часу присвоєння (2007) Донецькому академічному ордену Пошани обласному російському драматичному театру (м. Маріуполь) статусу академічного (наказ Міністерства культури і туризму). В 2016 році театр було перейменовано на Донецький академічний обласний драматичний театр.

26 – 105 років від дня народження **Івана Миколайовича Красного** (1917–1990), українського архітектора, графіка, члена Національної спілки архітекторів України та члена Національної спілки художників України, уродженця м. Слов'янськ

27 – 95 років від дня народження **Володимира Федоровича Хоренка** (1927–2001), художника, члена Національної спілки художників України, автора картин «Річка Кальміус», «Набережна річки Кальміус», «Біля ринку» та ін. Працював у галузі станкового живопису: тематична картина, пейзаж, натюрморт, портрет. Уродженець м. Донецьк.

27 – 80 років від дня народження **Віктора Григоровича Пікалова** (1942–2009), краматорського поета і журналіста, автора поетичної збірки «Смыкается круг», книг «И нас никто и никогда не свалит!» (про Анатолія Мироненка) та «Звезда зовущая» (про Віктора Чучупалова)

ГРУДЕНЬ

2 – 70 років від часу (1952) створення у Краматорську вечірнього філіалу Донецького індустріального інституту. У 1960 році було відкрито Краматорський вечірній індустріальний інститут, а в 1994 році інститут перейменовано в Донбаську державну машинобудівну академію.

3 – 85 років від дня народження **Володимира Івановича Міщенка** (1937–2008), українського письменника, редактора літературно-драматичних передач Донецького обласного радіо, редактора видавництва «Донбас», автора поетичних збірок «Березільні вітражі», «Таємниця осіннього листя», «Квітневі телеграми», «Незабутні адреси», повісті «Не забудь мене». Уродженець м. Слов'янськ.

Див.: Романько, Валерій. 3 когорти шістдесятників [Текст] : до 75-річчя від дня народження Володимира Івановича Міщенка / В. Романько // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 96–99.

5 – 90 років від дня народження **Віктора Семеновича Масляєва** (1932–2008), хіміка-технолога, кандидата технічних наук, колишнього професора кафедри прикладної екології та охорони навколишнього середовища Донецького національного технічного університету, уродженця м. Торез (з 2016 р. – м. Чистякове) Донецької області

6 – 110 років від дня народження **Миколи Івановича Древетняка** (1912–1980), краматорського краєзнавця, художника, історіографа, письменника, журналіста, автора книг, буклетів, пам'ятників та меморіальних дошок, засновника краєзначого руху м. Краматорськ, почесного громадянина міста, уродженця с. Петрівка поблизу ст. Краматорськ

7 – 85 років від дня народження **Володимира Андрійовича Святного** (1937), інженера-електротехніка, доктора технічних наук, заслуженого працівника освіти України, професора, викладача Донецького національного технічного університету (м. Покровськ), заслуженого працівника вищої школи України, уродженця хутора Мережки Амвросіївського району Донецької області

7 – 75 років від дня народження **Миколи Миколайовича Хрєнова** (1947–2008), вчителя загальнотехнічних дисциплін, засновника Донецького центру повітроплавання ім. І. І. Сікорського, конструктора і випробовувача перших у незалежній Україні аеростатів, учасника 11-х чемпіонатів світу з повітроплавання, призера 24-го Вэйфаньського (провінція Шаньдун, Китай) Міжнародного фестивалю повітряних зміїв. Перший з українських пілотів, який пролетів у серпні 1992 р. над Києвом в День Незалежності України.

12 – 10 років від часу (2012) отримання об'єктом природно-заповідного фонду Донецької області «Балка Кровецька» статусу геологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення (наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 12 грудня 2012 р. № 646).

13 – 145 років від дня народження **Миколи Дмитровича Леонтовича** (1877–1921), відомого українського композитора, хорового диригента, збирача музичного фольклору. У 1904–1908 роках працював викладачем співів у школі на станції Гришине (з 2018 р. – станція Покровськ). Там він заснував хор, з яким виступав у різних містах та селах свого краю.

15 – 100 років від дня народження **Григорія Гайковича Багдасаряна** (1922–1995), художника, члена Національної спілки художників України, автора тематичних картин «Завжди живі», «Вечірній патруль», натюрмортів «Полюві квіти», «Гвоздики», «Весна». Працював у галузі станкового живопису.

20 – 90 років від дня народження **Олега Ісааковича Прокопенка** (1932–1990), сценариста, кінодраматурга, автора сценаріїв фільмів кіностудії ім. О. Довженка «До уваги громадян і організацій», «Гольфстрім», «Щовечора після роботи», члена Національної спілки кінематографістів України, уродженця м. Бахмут

20 – 85 років від дня заснування (1937) заслуженого ансамблю пісні та танцю «Донбас» (з 2008 р. – «Заслужений академічний ансамбль пісні та танцю України «Донбас»), лауреата міжнародних конкурсів народної хореографії, володаря Гран-прі Всеукраїнського конкурсу ім. П. Вірського

Див.: Кічік, В. Г. Візитна картка Донбасу [Текст] : до 75-річчя заслуженого академічного ансамблю пісні та танцю України «Донбас» (1937) / В. Г. Кічік // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 100–104.

22 – 105 років від дня народження **Миколи Григоровича Тихонова** (1917–1989), художника-монументаліста, члена Національної спілки художників України, автора мозаїк на фасадах кінотеатрів «Ювілейний», «Союз», пансіонату «Металург» (м. Маріуполь) та ін. Працював в галузі станкового та монументального живопису, плакату.

23 – 75 років від дня народження **Олександра Костянтиновича Рогова** (1947), члена Національної спілки краєзнавців України, члена обласного об'єднання художників «Натхнення», співавтора нагрудного знака «Михайло Петренко. 1817–1862» (2012 р.). Для краєзнавців області розробив макет і виготовив медалі «Кращий краєзнавець року» (2010–2012 рр.) та меморіальну дошку Т. Г. Шевченка (березень, 2014 р.). Уродженець м. Слов'янськ.

24 – 120 років від дня народження **Данила Семеновича Лазуренка** (1902–1978), українського режисера, заслуженого діяча мистецтв України. З 1929 року працював режисером, а з 1936 до 1944 року – художнім керівником Сталінського українського музично-драматичного театру ім. Артема (наразі – Донецький Національний академічний український музично-драматичний театр).

24 – 105 років від дня народження **Лілії Олімпіївни Гриценко** (1917–1989), оперної співачки, актриси театру і кіно. З 1944 року дебютувала в кінематографії (всього зіграла близько п'ятдесяти ролей), а також озвучувала мультфільми «Ніч перед Різдом», «Політ на Місяць» «Стьопа – моряк», «Небесне створення», «Виконання бажань» та ін. Уродженка м. Горлівка.

24 – 55 років від дня народження **Віталія Прокоповича Степченка** (1967–2018), майстра спорту України міжнародного класу з кікбоксингу, тренера, шестиразового чемпіона України з кікбоксингу ВАКО, призера чемпіонатів світу. Жив і працював тренером у м. Мирноград.

27 – 135 років від дня народження **Бориса Марковича Верлінського** (1887–1950), українського шахіста, удостоєного звання гросмейстера, переможця чемпіонату УРСР 1926 року, майстра спорту, міжнародного гросмейстера, уродженця м. Бахмут

29 – 100 років від дня народження **Давида Борисовича Шейніна** (1922–2012), скрипаля, викладача, колишнього професора кафедри струнно-смичкових інструментів Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, заслуженого артиста України, лауреата премії ім. С. С. Прокоф'єва, уродженця м. Ніжин Чернігівської області

30 – 80 років від дня народження **Івана Григоровича Балюби** (1942), колишнього професора кафедри містобудівництва та інженерної графіки Донбаської національної академії будівництва та архітектури, доктора технічних наук, академіка АН вищої школи України. Наразі працює у Мелітопольському державному педагогічному університеті ім. Богдана Хмельницького. Уродженець Полтавської області.

30 – 60 років від часу перейменування (1962) міста Красноармійське на місто Красноармійськ (з 2016 р. – м. Покровськ) і віднесення до міст обласного підпорядкування

ДО РІДНОГО КРАЮ СЕРЦЕМ ПРИТУЛЮСЯ

Хлібами степ до обрію пропах,
Над ним зоря, немов свіча вечірня.
О, краю мій, загублений в степах,
Моя любов тобі лишилась вірна.
Можливо, десь і кращі є краї,
І там, либонь, по-іншому стрічають.
Я ж в простори закоханий твої,
В тополі, що поля твої вінчають.

Тут виріс я і вперше покохав,
Тут довелося труд мені пізнати.
І спів колосся й тихий шепіт трав
Мене учила розрізняти мати.
Тут серед тиші вихлюпну в слова
І почуття, і думи сокровенні...
Мій рідний край, як пісня степова,
Що кличе й кличе в простори зелені.
С. Жуковський «Рідний край»

Донецька земля – чарівний край, що славиться своїми мальовничими куточками, природними пам'ятками, древніми печерами, джерелами цілющих мінеральних вод, дубовими гаями, заповідниками і музеями.

Донеччина – це мала Батьківщина видатних постатей: письменників та поетів, кінорежисерів, артистів театру і кіно, музичних виконавців, космонавтів, етнографів та науковців, спортсменів та лікарів, педагогів та перекладачів, металургів, вчених, військових. Їхні імена відомі далеко за межами рідного краю. У кожного із них свій шлях у житті, але всім їм дала натхнення і творчу наснагу рідна земля.

Вони пронесли любов і повагу до своєї маленької батьківщини крізь усе життя, пишалися своїм походженням, тим, що вийшли з краю працелюбних та загартованих людей. Така відданість Донеччині повинна бути прикладом для кожного з нас, бо не можна любити велику країну без любові до рідного дому.

БЛИСКУЧІ ГРАНІ ТАЛАНТУ

*До 75-річчя від дня народження
Богдана Васильовича Слющинського
(01.04.1947)*

Як хочеться, щоб люди гомоніли,
Щоб прикрашали посмішки вуста,
Щоб білі голуби у даль летіли
Й дитячим сміхом повнились міста.

Б. Слющинський

Поет і композитор, член Національної Спілки письменників України, член Національної Всеукраїнської музичної спілки, творчого об'єднання композиторів Донеччини, член літературного об'єднання «Азов'є», доктор соціологічних наук, професор, відмінник народної освіти Богдан Васильович Слющинський народився в 1947 році в с. Стрептів Львівської області. У 1949 р. сім'я переїхала до Львова. Хлопчик ріс у творчій інтелігентній родині. У восьмирічному віці вступив до музичної школи, в 11 років почав писати вірші.

Після закінчення школи вступає до Львівського державного музичного училища на відділ народних інструментів по класу баяна. Навчається у класі професора Львівської консерваторії ім. М. Лисенка М. Г. Казакова, який відіграв значну роль у виборі професії й подальшого життя юнака. Микола Григорович вводить Богдана Слющинського у світ творчості відомих львівських композиторів: С. Людкевича, Є. Козака, пізніше – М. Скорика, Ю. Корчинського та інших. Юний музикант робить перші спроби у написанні музичних творів.

Будучи студентом Львівського державного музичного училища, Богдан Васильович працював концертмейстером дитячої студії Палацу культури Львівського трамвайно-тролейбусного управління, приймав участь у багатьох хоровах і танцювальних колективах міста, грав на балалайці в оркестрі народних інструментів. Після служби в армії продовжив роботу в музичній сфері: керував ансамблем баяністів ПТУ № 48 у м. Львів, упродовж 1969-1972 рр. викладав у Львівській вечірній школі загальної музичної освіти та навчався у Львівському державному політехнічному інституті на факультеті машинобудування за спеціальністю «Автомобілі та трактори».

Потім були роки роботи на Сахаліні, навчання у Хабаровському державному інституті культури на факультеті культурно-освітньої роботи за спеціальністю «Клубний працівник вищої кваліфікації – керівник самодіяльного оркестру народних інструментів». У роки, проведені на Сахаліні, Богдан Васильович розгорнув активну діяльність із поширення художньої освіти і культури серед молоді, в якій особисто брав участь. Створив жіночий вокальний ансамбль «Сахаліночка», організував оркестр народних інструментів, відкрив дитячу художню школу, хореографічну школу, історико-краєзнавчий музей, кінофотостудію «Тим» (яка згодом отримала звання народної), музей старовинної діючої кіноапаратури, парк культури та відпочинку. У 1983 році Богдан Слющинський повернувся в Україну. І хоча він народився і виріс на Львівщині, але вже багато років живе і працює в Маріуполі.

Займав посади заступника директора Палацу культури металургів комбінату ім. Ілліча, директора дитячої і вечірньої музичної школи № 1. Тривалий час, упродовж 1986-2000 рр., Богдан Васильович завідував відділом культури Ждановської (нині – Маріупольської) міської ради. Завдяки наполегливій праці та ініціативності Б. В. Слющинського, у місті було відкрито музей побуту та етнографії населення Приазов'я, літературний музей, дитячу школу мистецтв, парк культури і відпочинку «Веселка», історичну бібліотеку ім. Михайла Грушевського, сприяв організації і розвитку камерного ансамблю «Ренесанс». У 1998 р. він заснував художньо-літературний альманах «Маріуполь» і був його головним редактором до 2000 року. В альманасі друкували свої твори як члени Національної спілки письменників України, так і молоді прозаїки та поети.

Завдяки своїй активній науково-педагогічній, творчій та громадській діяльності, Богдан Васильович відомий у Маріуполі та за його межами. Він здобув визнання у широких колах української громадськості як соціолог, викладач, поет, прозаїк та композитор. Богдан Васильович Слющинський – авторитетний вчений-соціолог, єдиний на Донеччині доктор соціологічних наук, автор близько 200 наукових публікацій, у тому числі монографій, підручників і навчально-методичних посібників із соціології та соціально-політичних дисциплін. Професор Б. В. Слющинський багато років плідно співпрацює з Національною академією педагогічних наук України, є керівником наукової школи «Міжкультурна комунікація в українському Приазов'ї як чинник розбудови громадянського суспільства».

При всій своїй зайнятості, Богдан Васильович знаходить час для творчості. Діапазон його захоплень багатогранний, інтереси безкінечні... І все-таки є дещо, що робить життя цієї талановитої, небайдужої людини більш значущим, зримим і сприятливим для кожного. Це – поетичне сприйняття світу, що дано не всім, а лише з неба обдарованим людям.

Почавши писати вірші в одинадцятирічному віці, Б. Слющинський багато десятиліть успішно трудиться на літературній ниві.

Ним написано і видано дев'ять поетичних збірок: «Втомлена надія», «Відлуння», «В обіймах часу», «Осінній Вітряк», «Витоки», «Подих вітру», «Світанкова роса», «Пори року», «Зорепад». Він автор оповідань «Роздуми», «Переселенці», «Далекі береги», «Ювілей», «Рекордсмени», «Водяне пекло», «Мати», «Весільна трійка», «Новобранці», «Ідол», «Осінні візерунки», «Полювання», «Зустріч з ведмедем», «Зйомки кінофільму про А. П. Чехова» та інших творів, які публікувалися у різних виданнях. У 2017 році вийшла друком книга оповідань, нарисів, спогадів «Дорогами життя».

Поезія та проза автора друкувалися в колективних збірках: «Земле рідна колискова: українські поети Донеччини», «Город Марии», «Мы – из Азовья»; літературно-художньому альманасі «Маріуполь»; літературно-публіцистичних альманахах «Прибой», «Здесь Я», «Маріуполь в созвездии лиры» (2002, 2004, 2006, 2008 рр.), «Парус» (2005, 2006, 2007, 2009 рр.); «Книга в книзі» та ін. У 2004 році на філологічному факультеті Маріупольського державного гуманітарного університету (МДГУ) заснував студентське літературне об'єднання «Перлини слова», яким у 2006 році було випущено збірку віршів «Я славлю свій щасливий день!» за редакцією Б. В. Слющинського.

Пише Богдан Васильович і для дитячої аудиторії. Він знає, чим живуть нинішні діти і всією душею вболіває за їхнє майбутнє. Так, глава «Казковість» зі збірки «Світанкова роса» написана для дітей. Він пише про природу, про своє дитинство, рідний дім, закликає до високої моральності та національного єднання, признається в любові рідному Львову: «Допоки буде жити місто Лева, не вмере в країні нація моя» і такому ж близькому Маріуполі:

*Я люблю Маріуполь,
Де шаблі козаки купали
У водах Кальміус-ріки,
Там з часом місто збудували
Далекі наші земляки.
Сузір'яється над містом зорі,
Немов акацій білий цвіт.
І місяць кобзою над морем
Стоїть, як вічний Заповіт.*

Поезію Богдана Слющинського відрізняють глибоке знання життя рідного народу, його національних традицій, гуманізм, любов до людей, Батьківщини і природи. Поезія, написана рідною українською мовою, емоційна, патріотична, задушевна, сповнена філософськими роздумами над нашим непростим життям... Багато віршів поета покладено на музику, серед них: «Удвох», «Малюнок кохання», «Цвіт кохання», «Материнський образ»:

*Материнський образ свято бережу,
Материнський образ я в душі ношу,
В радості і в горі материнські зорі
Шлях мій неозорий пильно, пильно стережу.
Добрий, ніжний погляд, усмішка ласкава,
Дотик рук цілющий, лагідність в словах.
Материнський образ, мов сонячна заграва,
Мов вічний поклик серця, молитва на устах.*

Його пісні ставали лауреатами міжнародних фестивалів естрадної пісні ім. І. Дунаєвського та ім. К. Шульженко. Богдан Васильович – дипломант міжнародного фестивалю ліричної пісні «Отчий дім» ім. Є. Мартинова. Музичні твори друкувалися у колективних збірниках: «Моя Донеччина» (1998 р.), «Золотий колодязь: пісні членів обласного творчого об'єднання композиторів Донеччини» (2001 р.), у власному збірнику «Зоряне небо» (2005 р.).

У 2017 році Б. В. Слющинський порадував шанувальників новою, дев'ятою збіркою поезії «Зорепад». Книга пройнята роздумами про минуле, сьогодення і майбутнє, про відповідальність кожного за те, що відбувається у сучасному світі. У збірці багато пейзажної лірики, але на відміну від попередніх книг, тут майже в кожному вірші присутня тема війни: «Тремтить повітря, потривожене війною», «І квіти плачуть на війні», «Нестерпний час», «Нічні відпочиванки», «Вічні тривоги», «Гримлять околиці війною» та інші.

*Мені приснився гарний сон,
Що нібито війна кінчилась,
Що вкрився цвітом полігон,
І зірка миру засвітилась.
Мені приснився птахів спів,
Який лунав по всьому світу,
А людство полишило гнів
Й Христа дотрималось завіту.
Мені приснився сон життя,
Де всі без болю, у любові,
Де злагода і майбуття
Мандрують разом в добрій змові...
Як хочеться мені, щоб сон
Такий ніколи не кінчався,
Щоб сонце сяяло з вікон
І день, щоб з миром повінчався.*

Як справжній патріот, поет закликає не бути байдужими у цей складний кризовий час, не пропустити шанс на гідне, мирне, красиве життя, за яке треба боротися.

Маріупольська журналістка Н. Ростова відмічає: «Його поезія зіткана з кришталевих крапель роси, застиглих на березових листках, з срібних зірок, які осяють світлом улюблений український край... Поетичний почерк маріупольського літератора Богдана Слющинського пізнаваний для багатьох, кому не чужі любов до природи і гострі переживання за долю країни».

Використані джерела інформації

Богдан Слющинский – академик Академии наук высшей школы Украины [Текст] // Приазов. рабочий. – 2014. – 1 апр. (№ 46). – С. 3.

Богдан Слющинский: поэт, писатель, композитор, ученый [Текст] // Души прекрасные порывы. Мариупольское литературное объединение «Азовье» 1924–2014 гг. История, поэзия, проза, творческие биографии / ред.-сост. Н. Г. Харакоз. – Мариуполь, 2014. – С. 148–149.

Богдан Слющинський: поет [Текст] // Письменники Донеччини: довідник. – Донецьк, 2005. – С. 318–321.

Георгиевская, Наталья. Богдан Слющинский: поэт, ученый, музыкант... А за плечами только семьдесят! [Электрон. ресурс] / Н. Георгиевская // Приазов. рабочий [сайт газеты]. – Текстовые данные. – Мариуполь, 2017. – 22 марта. – Режим доступа: <https://pr.ua/ru/newspaper/rec-46291> (дата обращения 29.04.2021). – Загл. с экрана.

«Лікує людей теплом душі» [Текст] : [мариупольський поет Богдан Слющинський] // Земле рідна, колискова: українські поети Донеччини. – Донецьк, 2001. – С. 187–188.

Професор МДУ Богдан Слющинський обраний до Академії наук вищої школи України [Електрон. ресурс] // Мариупол. держ. ун-т [сайт]. – Текст. дані. – Мариуполь, 2014. – 24 лют. – Режим доступу: http://mdu.in.ua/news/profesor_mdu_bogdan_sljushhinskij_obranij_do_akademiji_na_uk_vishhoji_shkoli_ukrajini/2014-02-24-623 (дата звернення 29.04.2021). – Заголовок з екрана.

Ростова, Н. «Світанкова роса»: стихи, рожденные в диалоге с природой [Текст] : [в лит. клубах Мариуполя прошла презентация нового сборника стихов Б. Слющинского «Світанкова роса»] / Н. Ростова // Ильичевец. – 2010. – 18 февр.

Слющинский, Богдан. Поэт, ученый, музыкант [Текст] : сегодня о сокровенном читателям «Ильичевца» расскажет Богдан Слющинский / записал Н. Пожогин // Ильичевец. – 2016. – 6 февр. (№ 13). – С. 8.

Харакоз, Н. Вокруг нас – симфония жизни [Текст] : [поэт, ученый, композитор Б. Слющинский и его новый сборник стихов «Світанкова роса»] / Н. Харакоз // Приазов. рабочий. – 2010. – 24 февр.

ПОЄДНАНІ ДОЛЕЮ

*До 105-річчя від дня народження
Костя Макаровича Тесленка
(22.05.1917 (1918)–20.06.1988)*

*До 100-річчя від дня народження
Марії Павлівни Лісовської (Тесленко)
(28.08.1922–10.08.1981)*

Розумні люди чують красу
рідного слова, шанують його, і чуже
розуміють і свого не цураються...
К. Тесленко

Прозаїк, член Спілки письменників України, відповідальний секретар журналу «Донбас», племінник письменника Архипа Тесленка Костянтин Макарович Тесленко народився в с. Мачухи Полтавської області в родині вчителя музики. Його батько помер у молодому віці, залишивши матір із трьома дітьми: найменшому Костеві було тоді лише три роки. Хлопчик змалку вирізнявся жадобою до знань. Почав навчатися в школі на рік раніше від інших дітей, мусив ходити на заняття у сусіднє село, долаючи щодня чималий шлях.

Костянтин Макарович закінчив Харківський поліграфічний технікум (1938 р.) та філологічний факультет Харківського державного університету ім. О. М. Горького (1946 р.) (від 1999 року університет має сучасну назву – Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна). Серед студентського середовища Кость Тесленко зустрів Марію Лісовську – свою майбутню дружину. Побралися вони ще будучи студентами.

Письменниця Марія Павлівна Лісовська (Тесленко) народилася на Чернігівщині в с. Лиски. Після закінчення навчання вони разом приїхали у м. Сталіно (нині – м. Донецьк), де тридцять років викладали українську мову та літературу в середній школі № 75. Кость Тесленко і Марія Лісовська по-новому відкрили для учнів Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Євгена Гребінку, Панаса Мирного, Івана Франка, Лесю Українку та інших знаних постатей.

Енергійні, залюблені у свою справу вчителі, привернули увагу учнів до себе і свого предмету, запалили в них світло любові до української мови, літератури, культури, до землі, на якій живуть. Один з учнів Костя Макаровича, відомий журналіст В. Чікалін, згадував: *«На уроки наш учитель приходив у костюмі. А коли з нами відправлявся на природу, в посадку з обох сторін залізниці «Донецьк-Маріуполь», одягав вишиванку і солом'яний бриль. І хоч ніхто із наших знайомих так не одягався, ми поважали Костя Макаровича за таку оригінальність. А ще за те, що завжди і скрізь говорив виключно українською мовою, яка у ті часи ще не була державною».*

Окрім вчителювання, талановите подружжя займалось літературною діяльністю. Перші проби пера припадають на 1956 рік. Один за одним з'являлись оповідання та повісті, які друкувалися в обласній газеті «Радянська Донеччина», в альманахах «Донбас», «Сила молодая», в журналах «Зміна», «Дніпро». Упродовж тридцяти років творчого життя було написано й опубліковано близько сотні творів різних жанрів. Окремими виданнями вийшли книжки, написані у співавторстві: «Скільки житиму – любитиму», «На морі слідів не лишається», «Крізь громовицю», «Знайдені крила», «Різноцвіття», «Відлуння серця», «Невгасимі зоряниці».

Ці твори, переважно на морально-етичну, екологічну, шкільну тематику, відзначаються неабиякою майстерністю, багатою, соковитою мовою, людяністю, щирістю, гуманізмом. Їм притаманна художня глибина, довершеність, кінематографічність. Письменники змальовують природу, оспівують українські традиції, підносять любов до життя. Герої – військові, селяни, водії, вчителі, діти – оживають під пером письменників. Живе, легке письмо робить оповідання й повісті зрозумілими та цікавими для широкої аудиторії. Розмірковуючи про долю української мови, К. Тесленко вустами одного із героїв повісті «На морі слідів не лишається» говорить: *«Розумні люди чують красу рідного слова, шанують його, і чуже розуміють і свого не цураються... Кожна птиця має свій голос, по-своєму любий, по-своєму до місця: один на березі моря, другий в степу, третій в садах вишневих за серце бере... А вслухайтесь в їхній спів..., кожний голос життя славить... свій голос шанувати треба».*

Чимало видатних особистостей, зокрема Василь Стус (К. Тесленко був його шкільним учителем), завдячувало своїм громадянським світоглядом саме Костянтину Макаровичу. Письменник не шкодував часу на допомогу літературній парості, підтримував молоді таланти: В. Захарченка, А. Мороза, В. Міщенка, С. Жуковського та інших. Певну роль К. Тесленко відіграв і у долі відомого українського фантаста Віктора Савченка. У 1972 році редактори журналу «Донбас» Кость Тесленко і Григорій Кривда опублікували повість молодого дніпропетровського автора В. Савченка «Я ще повернусь» та ще кілька творів українських патріотів М. Чхана та В. Сиренка, переслідуваних КДБ, за що обох редакторів звільнили з роботи.

Після смерті дружини, Костянтин Макарович спробував і надалі писати. Так, була написана повість «Богучари» (1982 р.), романи «Зимовий грім» (1985 р.), «Крихкий лід» (1987 р.), які відзначалися панорамністю, масштабністю епічних картин, переконливістю образів. Долею героїв автор переконує: як би не було важко в житті, безнадія не повинна перемагати.

Крім опублікованих творів, К. Тесленко залишив ще два зошити щоденників, що містять роздуми про події в країні й світі, про стан справ у письменницькій організації, цькування В. Сосюри та О. Гончара. З щоденникових записів він постає свідомим патріотом, який завжди відстоював національні святині. Щоденникові записи Костянтина Макаровича перейшли до архіву Інституту літератури ім. Тараса Шевченка НАН України. Письменницьку справу батьків продовжив не менш талановитий син Олександр Костянтинович Тесленко (1948–1990 рр.).

Творчий спадок Костянтина Макаровича Тесленка міг би бути вагомішим, якби не цензурний тиск на всіх етапах творчості. Він любив свій народ і з боєм писав про його винищення в роки братовбивчої громадянської війни і штучного голодомору, від якого він сам та його родина постраждали. Як живий свідок тих страшних подій, він планував передати це на папері, сподіваючись надрукувати

твори про цей нелегкий час. Костянтин Макарович не зазнав щастя дожити до тих часів, коли історія раптово зробила різкий поворот і подарувала українському народу жадану волю.

У вдячній пам'яті його учнів, колег-вчителів, письменників і всіх, хто його знав, він залишається незабутньою, яскравою особистістю, майстром художнього слова, патріотом своєї батьківщини, прекрасним українцем, до творів якого завжди хочеться повернутися.

Використані джерела інформації

Болонова, Людмила. Кость Тесленко у спогадах [Електрон. ресурс] / Л. Болонова // Літературне місто [сайт]: онлайн-бібліотека української літератури; освітній онлайн-ресурс. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=19845> (дата звернення 09.04.2021). – Заголовок з екрана.

Кость Тесленко: прозаїк (1917–1988) [Текст] // Письменники Донеччини: довідник / упоряд. О. І. Білий, С. В. Жуковський. – Донецьк, 2005. – С. 416.

Лісовська Марія Павлівна [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0 (дата звернення 08.04.2021). – Заголовок з екрана.

Тесленко Кость Макарович (22.05.1918–20.06.1988). Лісовська (Тесленко) Марія Павлівна (28.08.1922–10.08.1981) [Електрон. ресурс] // Комун. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей» [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://bibliokids-mrpl.com.ua/uk/%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%8F-%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0/%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%94%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.html> (дата звернення 09.04.2021). – Заголовок з екрана.

Тесленко Костянтин Макарович [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8F%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD_%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення 08.04.2021). – Заголовок з екрана.

Чікалін, Володимир. Учитель поета [Електрон. ресурс] : до дня народження Василя Стуса: 6 січня 1938 року : [Кость Тесленко й Марія Лісовська] / В. Чікалін // День [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2009. – 30 груд. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/uchitel-poeta> (дата звернення 09.04.2021). – Заголовок з екрана.

ДМИТРО БІЛИЙ: «ПИШУ ПРО ТИХ, ХТО ЗМАГАЄТЬСЯ І ПЕРЕМАГАЄ»

*До 55- річчя від дня народження
Дмитра Дмитровича Білого
(25.07.1967)*

...Історію я розглядав як невичерпний «кладезь» сюжетів, вона мене приваблювала передовсім своїм емоційним забарвленням, людьми й постатями. Я сприймав її більше як цікавий роман, а не науку.

Д. Білий

Письменник, доктор історичних наук, член Національної спілки письменників України, професор, бандурист, осавул Азовського козацького війська Дмитро Дмитрович Білий народився у м. Макіївка в шахтарському селищі ім. Бажанова. Батьки – вихідці з Кубані. У дитинстві мати часто возила хлопчика до своїх батьків у станицю Новодерев'янківську Краснодарського краю, яку заснували запорожці. Дмитро довго вважав себе не українцем і не росіянином, а просто козаком.

Ще з дитинства він мріяв бути письменником, навіть відвідував літературні гуртки. Проте, йому подобалась також й історія. Вона приваблювала його, передусім, своїм емоційним забарвленням, долями пересічних людей й історичними постатями. Дмитро розглядав її як невичерпний «кладезь» сюжетів і сприймав більше як цікавий роман, аніж науку. Любов до минулого привела його до історичного факультету Донецького національного університету, який закінчив з відзнакою. В університеті юнак очолював козацький гурток. Наприкінці 80-х – козацький осередок «Курінь», який був створений на історичному факультеті вишу. Після закінчення навчання працював старшим викладачем на кафедрі історії України ДонНУ. З 1997 по 2014 р. – викладач Донецького юридичного інституту.

З листопада 2014 року живе у Львові. Там працював професором в Академії мистецтв, директором наукової бібліотеки, викладав в Українському католицькому університеті та Львівському державному університеті фізичної культури ім. Івана Боберського на кафедрі хореографії та мистецтвознавства.

Ім'я Дмитра Білого завжди асоціюється з надзвичайною науковою та педагогічною компетентністю, ерудованістю, інтелігентністю, людяністю. Він володіє українською, англійською, німецькою, польською мовами.

Не менш цікавим фактом є те, що уже багато років він займається східними бойовими мистецтвами (тайцзіцюань та карате-шотокан), а також грає на кількох музичних інструментах.

Усе своє професійне наукове життя Дмитро Дмитрович присвятив землі своїх предків – Кубані та її мешканцям – милих його серцю чорноморським козакам. У 1994 р. він захистив кандидатську дисертацію з історії України (тема: «Національно-культурний розвиток українців Кубані у 1921-1933 рр.»), у 2010 році – докторську дисертацію з історії України (тема: «Українці Кубані у 1792-1921 роках. Еволюція соціальних ідентичностей»). Загалом, він автор понад 80 наукових праць та методологічних посібників з історії України та Кубані, двох монографій.

Дмитро Білий – керівник історичного розділу науково-аналітичного часопису «Схід», входить до складу Спеціалізованої вченої ради Ужгородського національного університету, член Асоціації Українських письменників, автор багатьох історичних романів, новел, повістей та оповідань. У своїх творах письменник вміло поєднує реальні історичні матеріали та авантюрно-містичну складову. Твори Д. Білого вирізняються гостросюжетністю, яка тримає читачів у напрузі до останньої сторінки. Він – автор науково-популярної розвідки «Малиновий Клин», творів «Заложна душа» (трилогія, до складу якої, крім однойменного роману, увійшли «Басаврюк ХХ» та «Чорне крило»), «Козацький Оберіг», «Шлях Срібного Яструба», «Волонтер», «Таємниця щита Таргітая», «Подорож до міста мерців» (серія «Дивовижні пригоди скіфа»), «Кабінет доктора Калігуси» тощо. Роман «Козацький оберіг» за два роки розійшовся 17-тисячним накладом.

Від початку 2000-х років Дмитро Білий – один з найбільш популярних в Україні прозаїків такого очікуваного серед читачів пригодницько-авантюрного жанру. Дехто навіть називає його «українським Толкіном». Письменник, що є доктором історичних наук та професором кафедри українознавства, добре знається на тому, про що пише. Наукові праці – це одна справа, а історичний роман – зовсім інше. Роман Д. Білого «Басаврюк ХХ», присвячений подіям ХХ століття є, на думку рецензентів, однією з найвдалих спроб авантюрно-містичного характеру в сучасній українській літературі. Твір був відзначений першою премією видавництва «Смолоскип» у номінації «Проза» (2002 р.).

У 2013 році роман Дмитра Білого «Козацький оберіг» увійшов до Довгого списку премії «Дитяча книга року» такої солідної організації, як Українська служба Британської телерадіомовної корпорації «ВВС Україна». Жанр твору сам автор визначив, як «історичне фентезі». Він переслідував одну мету – розповісти цікаву, містичну, карколомну історію, але на конкретно-історичному матеріалі та реаліях тих часів, показати, що в історії відбувалося набагато більше привабливого та загадкового, ніж те, що написано в підручниках.

Герой «Козацького оберегу» подорожує практично всією Україною: Києвом, Кримом, Карпатами, Січчю, зустрічає реальних історичних персонажів, кобзарів, казкових героїв. Автор через магічну матрицю передає ідею єдності та незалежності України. Це такий собі експрес-курс з історії й культурології козацької доби. Д. Білий зізнається: «Коли почав писати «Козацький оберіг», орієнтуючись на дитячу аудиторію, спробував уявити, а що б мені найбільше хотілося прочитати, коли мені було 9-14 років?

Ось і почав писати. Виявилось, що цей роман із великою цікавістю читають і діти, і дорослі. І якоїсь специфічної, чітко окресленої читацької аудиторії у нього немає. Це мене дуже втішає – власне, цього я і прагнув».

Прозу Д. Білого включено до антології українських письменників Донбасу «Порода».

Наразі Дмитро Дмитрович Білий – один з найбільш затребуваних письменників сучасності. Його романи – ледь чи не на всіх літературних українських сайтах, вони широко розповсюджені у форматі аудіокниг, за їхніми мотивами ставлять вистави.

Використані джерела інформації

Білий Дмитро Дмитрович [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%B8%D0%B9_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення 28.04.2021). – Заголовок з екрана.

Валентир, Василь. «Козацький оберіг» Дмитра Білого – дитяча книга року – 2013 [Електрон. ресурс] / В. Валентир // Донецький юридичний ін-т МВС України [сайт]. – Текст. дані. – Донецьк, 2013. – 14 жовт. – Режим доступу: https://www.dli.donetsk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2994:2013-10-14-5&catid=4:novini&Itemid=9 (дата звернення 28.04.2021). – Заголовок з екрана.

Левчук, Яр. Козацький бойовик [Електрон. ресурс] / Я. Левчук // Друг читача [сайт]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2014. – 18 верес. – Режим доступу: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/38058/ (дата звернення 23.04.2021). – Заголовок з екрана.

Петренко, Є. Д. Білий Дмитро Дмитрович [Електрон. ресурс] / Є. Д. Петренко // Енциклопедія Сучасної України [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=40032 (дата звернення 28.04.2021). – Заголовок з екрана.

ЗАСНОВНИК ВІТЧИЗНЯНОГО КІНЕМАТОГРАФУ

*До 145-річчя від дня народження
Олександра Олексійовича Ханжонкова
(08.08.1877–26.09.1945)*

Ця людина випередила всіх
аніматорів світу на кілька десятиліть.
Волт Дісней

Підприємець, режисер, сценарист Олександр Олексійович Ханжонков народився в маєтку Ханжонкове (нині – Нижня Кринка неподалік м. Макіївка), заснованому ще в XVII ст. запорозькими козаками. Ріс хлопчина в сім'ї збіднілого поміщика, відставного козачого офіцера. У документальній повісті про Олександра Ханжонкова онука Ірина Орлова стверджує, що родовід відомий із XIII ст. від половецького хана Жонкова, який очолював «сигнальну дозорну службу». З часом нащадки половецького хана стали козаками.

Прадід Олександра Олексійовича, козацький старшина Василь Ханжонков, отримав дворянство, 15 000 гектарів землі та 15 селянських родин. Олексій Петрович, батько Олександра Ханжонкова, пробував займатися видобутком вугілля, але невдало. Коли Сашко був ще дитиною, він перевіз родину до Ростова-на-Дону, де розпочав новий сучасний бізнес, придбавши фотоательє. Мати була власницею кінотеатру, брат також захоплювався кіно, але всі намагання Олександра долучитися до кіномистецтва, були невдалими. Він ніколи не виявляв цікавості до цього виду мистецтва, адже бачив себе лише на військовій службі.

У 1896 році Олександр Олексійович закінчує Новочеркаське козацьке юнкерське училище і поступає на службу у званні хорунжого до привілейованого Донського козачого полку. В цей час він знайомиться зі службовцем, який працював у відділі «Сінема» братів Пате, і той йому в яскравих барвах розповів про перспективи розвитку кінематографії. Було йому на той час 28 років.

Звільнившись в запас, Олександр твердо вирішує присвятити себе кіно, не маючи ні найменшого уявлення про те, як працює фабрика мрій. Виплату в 5 тисяч рублів, О. Ханжонков вклав у кінопромисловість. Спочатку він став акціонером московської компанії «Гомон і Сіверсен», яка згодом злилася з його власним підприємством.

На початку 1906 р. Олександр Олексійович звертається до Московської купецької управи із заявою «про заснування ним спільно з трьома вкладниками Торгового дому в образі товариства на віру під фірмою «О. Ханжонков і Ко» з метою виробництва торгівлі кінематографічними стрічками, чарівними ліхтарями, туманними картинами, різними машинами і приладами та іншими товарами для фабрикації всіх цих предметів». Одним із поручителів компанії був відомий банкір Іван Озеров. І вже навесні цього ж року, підприємець засновує Торговий дім Ханжонкова, метою якого був прокат закордонних фільмів і створення вітчизняних. Спершу займається документальним, а згодом, і художнім кіно. Перша спроба в 1907 році зняти власний ігровий фільм «Палочкін і Галочкін» виявилася невдалою.

20 грудня 1908 р. (2 січня 1909 р.) відбулася прем'єра кінострічки «Драма в таборі підмосковних циган» (140 метрів кіноплівки) – першого кінофільму ательє, про який журнал «Синьо-фоно» написав: «... хотілося б вказати на той факт, що ця стрічка стала першою, випущеною А. Ханжонковим у вигляді драми, розіграної власною трупною, бо до цих пір згадане ательє виробляло лише зйомки з натури». З цього фільму бере початок ряд художніх кінематографічних робіт О. Ханжонкова. В ательє Ханжонкова перебувають в роботі одночасно кілька художніх і безліч документальних фільмів, серед яких: «Пісня про купця Калашникова», «Російське весілля XVI століття», «Ванька-ключник» та інші.

Олександр Олексійович створив у своєму ательє спеціальний Науковий відділ для зйомок освітніх фільмів. Тематика картин – вітчизняна класика, казки, пісні, романси, ігрові фільми. Компанія Ханжонкова відкрила свій прокатний відділ, кращу в країні студію зі знімальними павільйонами, кінотеатр прем'єрних показів і два журнали – «Вісник кінематографії» і «Пегас», де, крім матеріалів про кіно, друкуються матеріали про театр, літературу, культуру. Олександр Ханжонков був дійсним кіномагнатом, з власними павільйонами, кінофабрикою. Капітал акціонерного товариства «О. Ханжонков і Ко» складав два мільйони рублів. За бурхливу енергію, організаторські здібності, високий професіоналізм Олександр Олексійович отримав прізвисько Великий Хан. Кінопродюсер дбав і про високе мистецтво. Поступово зібрав довкола себе щось на кшталт постійної трупи кіноакторів, тим самим, з року в рік, плекаючи професіоналізм у галузі національного кінематографа.

У 1911 році на екрани виходить перший вітчизняний повнометражний фільм «Оборона Севастополя», поставлений Ханжонковим і Гончаровим. Батальні сцени у фільмі вперше у світі знімалися одразу двома апаратами. Закритий показ стохвилинної стрічки відбувся 26 жовтня (8 листопада) 1911 р. у літній резиденції царя – кримській Лівадії. Присутніми були вся царська родина, сановники двору, високоповажні гості. За ігрову стрічку імператор особисто вшанував кінопродюсера, знявши з пальця найвищу тодішню нагороду Російської імперії в царині культури – діамантову каблучку. Після перегляду стрічки зворушений Микола II змінив ставлення до кінематографа як до... «шкідливої розваги».

Кіностудії Ханжонкова дозволили проводити зйомки у будь-якому місці Москви, зокрема й у Нескучному саду, який був у власності царської родини. Новинкою виявився і сам показ.

Наприкінці листопада 1911 р. «Оборону Севастополя» демонстрували у Великому залі Московської консерваторії, де грали два (!) симфонічних оркестри, співав хор, по ходу дії лунали військові команди з реальними звуковими «спецефектами» – стрільянина з гвинтівок та гарматні залпи, що за лаштунками імітувалися холостими пострілами. Успіх був колосальним, попри спротив спілок кінопрокатників Москви і Санкт-Петербурга. Відтоді кінокомпанія «О. Ханжонков і Ко» перетворилася на визнаного флагмана вітчизняного кінематографа.

Рік потому компанія випускає в прокат перший у світі ляльковий анімаційний фільм «Прекрасна Люканіда, або Війна вусанів з рогачами». Переглянувши стрічку, американський конкурент Волт Дісней (Walter Elias Disney; 1901-1966 рр.) заявив: *«Ця людина випередила всіх аніматорів світу на кілька десятиліть»*. Весною 1917 р. О. Ханжонков разом з більшістю своїх співробітників виїждить в Крим, де в Ялті створює кінознімальну базу, що пізніше перетворилася на Ялтинську кіностудію.

Після приходу до Криму більшовиків, Олександр Олексійович покидає країну і їде за кордон, де намагається продовжити кіновиробництво. Але фінансової бази недостатньо, і остаточний результат залишається не досягнутим. На цьому закінчується активний період його діяльності, який тривав п'ятнадцять років. У 1923 р. він приймає запрошення акціонерного товариства «Росфільм» і повертається на батьківщину. Через три роки його з групою керівників заарештовують, висуваючи звинувачення у фінансових махінаціях у цій організації. За браком доказів – звільняють, але забороняють роботу в галузі кінематографу. Після письмового звернення до влади О. Ханжонкова реабілітують. Ці події підірвали й без того слабке здоров'я Олександра Олексійовича, і він знову подався до Ялти. Під час німецької окупації Криму в 1941-1944 роках, прикутий до інвалідного візка, Олександр Ханжонков залишався в Ялті. Там він написав книгу мемуарів «Перші роки російської кінематографії».

Засновник Ялтинської кіностудії, співавтор першого вітчизняного повнометражного бойовика «Оборона Севастополя», співавтор першого у світі мультиплікаційного фільму «Прекрасна Люканіда, або Війна вусачів з рогачами» шістдесятивосьмилітній О. Ханжонков відійшов у вічність 26 вересня 1945 р. Ім'я донецького Великого Хана Олександра Олексійовича Ханжонкова включено до енциклопедичних довідників усього світу... У 1956 р. фільми Ханжонкова були вперше показані по телебаченню. 26 серпня 2011 р. в Ялті, в рамках XII Міжнародного телекінофоруму «Разом», відбулося урочисте відкриття пам'ятника Олександру Ханжонкову, в Ростові-на-Дону відкрито дві меморіальні дошки та пам'ятник.

Так сталося, що доля Олександра Ханжонкова в точності повторила долю радянського кінематографу: вони переживали одні й ті ж злети і падіння, їм поклонялися і їх труїли, забували і згадували знову. Сьогодні, на жаль, ім'я Олександра Ханжонкова відомо далеко не всім, в основному – діячам мистецтва і справжнім поціновувачам кінематографу.

Рудяченко, Олександр. Верхи на Пегасі [Електрон. ресурс] : Олександр Олексійович Ханжонков (1877–1945 рр.) – один із піонерів європейського кінематографа / О. Рудяченко // День [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2019. – 20 серп. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/verhy-na-pegasi> (дата звернення 13.04.2021). – Заголовок з екрана.

Ханжонков Олександр Олексійович [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D0%BD%D0%B6%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення 15.04.2021). – Заголовок з екрана.

Ханжонков Олександр Олексійович (08.08.1877–26.09.1945) [Електрон. ресурс] // Комунал. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей» [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://bibliokids-mrpl.com.ua/uk/%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%8F-%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0/%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%96.html> (дата звернення 14.04.2021). – Заголовок з екрана.

Шевелева, Мар'яна. Олександр Ханжонков – зачинатель вітчизняного кіномистецтва [Електрон. ресурс] / М. Шевелева // Український інтерес [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2020. – 8 серп. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/oleksandr-hanzhonkov-zachynatel-vitchyznyanogo-kinomystetstva-1312791> (дата звернення 16.04.2021). – Заголовок з екрана.

ЛАУРЕАТ ПРЕМІЇ ім. ЛЕСІ УКРАЇНКИ – ДІТАМ

*До 60-річчя від дня народження
Павла Вікторовича Куща
(21.09.1962)*

Для малих читачів потрібно писати у
тому стані, коли в тебе самого в душі весело
світить сонечко.

П. Куш

Павло Вікторович Куш – журналіст, член Національної спілки письменників України, автор збірок гумору і сатири, пригодницьких повістей для дітей середнього та старшого шкільного віку, які виходили друком у Донецьку, Луганську та Києві, лауреат всеукраїнського конкурсу на кращий твір для дітей «Золотий лелека» (2008 р.), літературної премії ім. Остапа Вишні (збірка гумору та сатири «Братани по розуму», 2011 р.), фіналіст III Міжнародного конкурсу на кращий твір для дітей «Корнійчуковська премія» (повість «Де собака заритий?», 2015 р.). Його книги для дітей «Далі буде», «Ревин хутір», «КотоВасія» відзначалися обласними літературними преміями ім. Павла Байдебури та ім. Григорія Кривди. Як журналіст – Павло Куш переможець всеукраїнського конкурсу НСЖУ «Золоте перо» (2012 р.), відзначений нагородою НСЖУ «Золота медаль української журналістики» (2013 р.), лауреат загальноукраїнського конкурсу політичної сатири «Золота ратиця» (2003 р.).

Народився Павло Вікторович 21 вересня 1962 року в смт Андріївка Бердянського району Запорізької області. Тут він закінчив середню школу, певний час працював електромонтером у колгоспі ім. Карла Маркса. На цей період припадає і перша проба пера. Восени 1983 року у міськрайонній газеті «Південна зоря» була надрукована його найперша гумореска. Міцні зв'язки пов'язують письменника також із містом Запоріжжя: у 1980-му він закінчив професійно-технічне училище № 8 на Павло-Кічкасі (панська назва села – Маркусове) – колишнє село, сучасний північний лівобережний житловий район міста), отримавши диплом електромонтера, а практику проходив на «Запоріжсталі». Друкував гумористичні твори та стажувався у газетах «Комсомолец Запоріжжя» та «Запорізька правда».

Потім були роки навчання на факультеті журналістики Київського держуніверситету ім. Т. Шевченка. У різні роки П. Куц був власним кореспондентом газети «Україна молода» по Донецькій області, «Голос України» – по Луганській області. Писав на більш ніж серйозні теми, але не забував і про гумор – випускав сатиричні сторінки. Особливо в цьому плані плідно співпрацював з карикатуристом Миколою Капустою. Павло Вікторович був текстом, Микола Миколайович – малюнками. Кілька років в журналі «Донбас» вони вели рубрику «ІВАН» («Інформаційне веселе агентство новин»).

Твори для дітей – особлива сторінка у письменницькій біографії Павла Вікторовича. *«Ніколи не забуваю ту істину, що для дітей треба писати так само добре, як і для дорослих, але ще краще, – каже письменник. – Адже ця читацька аудиторія тільки на перший погляд наївна, а насправді дітлахи дуже вимогливі: принаймні нудну й нецікаву книжку вони розпізнають відразу і вона потрапляє в розряд «підстільних». Тобто відсовують її від себе під стіл чи ще далі».*

Саме у Донецьку 1999 року вийшла у світ перша дитяча книжка Павла Куца «Далі буде...», назва якої виявилася пророчною, бо за кілька років цих книжок було вже дванадцять. Письменник ще жартував, що його *«творчість – як сало з прорізью: книжки гумору виходять по черзі з дитячими книжками»*. Невдовзі побачила світ ще й збірка гумору і сатири «Вечори на хуторі без «Тропіканки», за яку Павла Куца і прийняли до Національної спілки письменників України. Всі свої книжки Павло Вікторович писав на основі спогадів дитинства, яке минуло в селищі Андріївка Запорізької області. *«Ці спогади невичерпні, – каже письменник, – бо кожного разу, коли закінчував писати книжку, думав, що написав уже про все, що пам'ятав. Але минав час, і спогади дитинства знов наздоганяли мене, підказуючи сюжет для нової книжки...»*.

Вихід кожної книги письменника в Донецьку не лишався непоміченим, бо автор сміливо йшов чи їхав до своїх читачів у школи чи бібліотеки міста й області. Системного характеру такі зустрічі не мали, бо спілкувався він з тими, кого українське друковане слово щиро цікавило. Кожну з повістей та збірок ілюстрував малюнками Микола Капуста – відомий художник-карикатурист. Його Павло Вікторович цілком справедливо називає своїм співавтором.

До 2015 року П. Куц разом із сім'єю мешкав у Донецьку, працював власним кореспондентом газети «Урядовий кур'єр», очолював Донецьку обласну організацію НСПУ. Своє завдання вбачав, зокрема, в реалізації видавничих проєктів, частину з яких вдалося втілити в життя. Після окупації міста проросійськими незаконними збройними формуваннями змушений був лишити домівку і переїхати на територію, підконтрольну українській владі.

На початку 2014 року журналом «Донбас» та Національною спілкою письменників України була видана повість «АБВ, або Операція «Ставкозавр». Безпосередньо для автора та й всього нашого краю цей твір особливий, адже за підсумками 2015 року він був відзначений найвагомішою для вітчизняних дитячих письменників нагородою – Премією Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва. До речі, за всі довгі роки існування цієї престижної премії, літератор із Донеччини отримав її вперше. Весела пригодницька книжка була написана у тоді ще мирному Донецьку, де жив і працював автор. Частину тиражу встигли роздати

юним читачам. Згодом автор отримував відгуки від дітей та їхніх батьків, які свідчили, що книга заряджала їх оптимізмом і допомагала у важкий час трохи веселіше дивитися довкола.

Свою повість автор характеризує так: «місцями трохи фантастична» і водночас «дуже правдива». *«У непосидючих хлопчиках багато моїх земляків упізнають себе, адже головних героїв книжки я щедро наділив їхніми справжніми рисами, які пам'ятаю із нашого спільного безжурного і пригодницького дитинства»*, – зізнається автор. Письменник запрошує до знайомства з кумедними, веселими героями, адже з ними на сторінках книжки можна пережити чимало цікавих пригод, навчитися протистояти злу та по-справжньому дружити. Пригодницька повість наповнена гумором, теплом і добротою, допомагає зберігати оптимізм і віру у перемогу добра над злом.

У творах Павла Куща дуже часто головними дійовими особами виступають коти. Так, у фейлетоні «Як проКОТИлися вибори» в кличках вусатих-хвостатих легко вгадуються політики: Китах, Хвостовойтенко, Семилапенко, М'яуроз, Сиамоненко, Муркис, Тимищенко, Котющенко та ін. А в діалогії «КотоВасія» і «Н'ямуар-р-р-рі, або На третій від Сонця», кіт-прибулець приземлився в країні Муркаїна. Де саме, можна дізнатися за назвами міст: Котецьк, Н'явкіївка, Мур-р-ріуполь.

У 2016 р. Павло Вікторович видає новий твір «Чотири нявкісти і ВІН» – книгу про війну для школярів, головними героями якого є... звичайні хатні коти, котрі знаходять притулок у підбитому танку, допомагають одне одному вижити та ще й помститися ворогу. Їхні пригоди схожі на пережиті страхи дітей Донбасу, але вони зовсім нестрашні, бо чотири «нявкісти» завжди хитріші та спритніші за ворога. Павло Кущ називає свою книжку «гуманітарною допомогою». Письменник згадує Остапа Вишню, який обрав дідів для твору «Зенітка» для того, щоб показати, що з ворогом воювали всі, хто мав силу тримати в руках якщо не гвинтівку, то бодай вила... *«Бо головна правда життя полягає в тому, що підступному ворогу, який розпочав гібридну війну і загарбав частину Донбасу, протистоять не тільки жителі всієї України, а все-все живе*, – говорить П. Кущ.

Нині Павло Вікторович Кущ живе між Краматорськом, звідки вирушає за репортажами в міста і села підконтрольного Україні Донбасу, та Києвом, де у статусі вимушених переселенців мешкає його сім'я. Вони досі сумують за українським Донецьком, де він писав журналістські та літературні рядки, очолював обласну організацію Національної спілки письменників України, а його сини навчалися в українській гімназії. І коли їде у відрядження, завжди бере кілька примірників із собою для подарунку, бо вдячні юні читачі на Донбасі, та й в усій Україні, ще не перевелися. Павло Кущ із тих письменників, які пишуть весело й захоплююче. Сам він так говорить про свою творчість: *«Мої книги для тих, кому все ще сниться дитинство»*.

Використані джерела інформації

Божко. Світлана. Як дітям розказувати про війну [Електрон. ресурс] : про нові книжки Павла Куща / С. Божко // День [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2016. – 20 жовт. – Режим доступу: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chytayte/yak-dityam-rozkazuvaty-pro-viynu> (дата звернення 01.04.2021). – Заголовок з екрана.

Капуста, Микола. Ой, чом той «кіт» утік? [Електрон. ресурс] : [дитячі книжки П. Куща висунуті на здобуття премії ім. Остапа Вишні] / М. Капуста // Урядовий кур'єр [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/oj-chom-toj-kit-utik/> (дата звернення 21.07.2021). – Заголовок з екрана.

Куш Павло Вікторович [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D1%89_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE_%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення 14.04.2021). – Заголовок з екрана.

Ожеледиця, Валерій. Донецький письменник Павло Куш отримав премію імені Лесі Українки [Електрон. ресурс] / В. Ожеледиця // Алмаз України Донеччина [сайт]. – Текст. дані, фот. – 2016. – 16 січ. – Режим доступу: <http://ukraine-donetsk.blogspot.com/2016/01/pavlo-kusch-otrymav-premiju-imeni-lesi-ukrajinky.html> (дата звернення 13.04.2021). – Заголовок з екрана.

Павло Куш: «Для малих читачів потрібно писати у тому стані, коли в тебе самого в душі весело світить сонечко» [Текст] : [розмова з письменником, журналістом, лауреатом премії ім. Л. Українки П. Кущем] / записав Т. Череп-Переганич // Укр. культура. – 2020. – № 4. – С. 73–78.

Павло Куш: «Це мій літературний подарунок землякам–андріївцям» [Електрон. ресурс] // Запорізька правда [сайт газети]. – Текст. дані. – Запоріжжя, 2016. – 16 лют. – Режим доступу: <https://zp-pravda.info/2016/02/16/pavlo-kushch-tse-mij-literaturnij-podarunok-zemlyakam-andrijivtsyam/> (дата звернення 12.04.2021). – Заголовок з екрана.

Українська «ДОНБАСІЯ» [Електрон. ресурс] // Часопис «Донеччина» [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – 2019. – 16 лют. – Режим доступу: <http://don.pp.ua/2019/ukrayinska-donbasiya/> (дата звернення 13.04.2021). – Заголовок з екрана.

ГОЛОС, ЯКИЙ ОБ'ЄДНАВ КОНТИНЕНТИ І НАРОДИ

*До 90-річчя від дня народження
Анатолія Борисовича Солов'яненка
(25.09.1932–29.07.1999)*

Спів Солов'я буде гордо лунає
на долі нових поколінь!

В. Павловський

Оперний співак (тенор), лірико-драматичний актор, народний артист України, лауреат Державної премії України ім. Тараса Шевченка, Кавалер Ордена Італійської республіки, Герой України (2008 р., посмертно), Анатолій Борисович Солов'яненко народився у м. Сталіно (нині – м. Донецьк) в шахтарській сім'ї. Батько майбутнього артиста Борис Степанович родом зі станції Близнюки, що на Харківщині, а мама Ольга Іванівна – із міста Городище на Черкащині.

Батьки хлопчика брали участь в аматорських театрах. Як самодіяльні митці, не раз виступали з концертами перед друзями-робітниками, співали поодиночі й дуєтом, грали у виставах «Наталка Полтавка», «Запорожець за Дунаєм», «Назар Стодоля». Тож і Анатолій змалечку захоплювався музикою й грав у спектаклях. Він на льоту уловлював майже всі пісні, які чув по радіо й з патефона – чи не найкоштовнішого атрибута робітничої сім'ї. Його улюбленими співаками були знамениті Іван Козловський і Сергій Лемешев. За дзвінкий голос хлопчину прозвали в школі «соловейком». Закінчуючи десятирічку, поривався «вивчитися на артиста», хоча зовсім не знався на нотах і не грав на жодному інструменті.

Але доля розпорядилася по-іншому. Після невдалої спроби вступу до Ленінградської консерваторії, А. Солов'яненко вирішує продовжити навчання в Донецькому політехнічному інституті (нині – Донецький національний технічний університет), який закінчив у 1954 році. Потім було навчання в аспірантурі та викладацька робота на кафедрі інженерної геометрії. Музика для Анатолія Борисовича була незмінним супутником життя з усіма її радощами і бідами: адже з самого раннього віку він знаходився в атмосфері народної пісні.

Інтерес до оперної класики прийшов до нього пізніше, коли він познайомився з відомим українським співаком, солістом Донецького оперного театру Олександром Коробейченком, який розпізнав в молодій людині талант оперного артиста. Олександр Миколайович був усебічно обдарованою людиною, навіть шив для себе сценічні костюми і взуття.

У розкішному костюмі роботи вчителя, Анатолій Солов'яненко дебютував на донецькій сцені з партією Герцога з опери Дж. Верді «Ріголетто», після чого газета «Известия» назвала його «шахтарським герцогом». Відшліфувавши голос кращого учня, О. Коробейченко допоміг юнакові опанувати італійську мову, вивчити сценічний репертуар. Майже 10 років тривало приватне навчання співу Анатолія Солов'яненка, аж поки він не почув від свого вчителя: *«У тебе вже виросли крила, Толю, лети!»*.

У 1962 році Анатолій Борисович вперше бере участь у концерті художньої самодіяльності Донецької області у Києві. Виконавши кілька романсів, зокрема Яківа Степового на слова Івана Франка «Розвійтеся вітром», він підкорив авторитетне журі манерою виконання і голосом, незрівнянною легкістю верхніх нот. Після такого виступу його було прийнято стажистом в Київський театр опери та балету (нині – Національний академічний театр опери та балету України ім. Т. Г. Шевченка). То був справді зоряний час молодого виконавця. Цілком закономірною стала і перемога в конкурсі молодих вокалістів на право стажуватися в знаменитому міланському театрі «Ла Скала». Під керівництвом відомого співака Дженнардо Барра, він пізнає школу італійського бельканто.

Навчаючись в Італії, «стажист», а насправді артист високої проби, Анатолій Солов'яненко час від часу виступав у заголовних ролях у Києві. У 1963 році він завітав до Донецька, щоб узяти участь у виставі «Ріголетто». Після виступу шахтарі буквально засипали його квітами. І тоді він вивів на сцену свого вчителя, якому зал влаштував нечувану овацію. Обіймаючи свого учня, розчулений О. М. Коробейченко сказав йому: *«Ти – частка мого життя, Толю. Ти – його продовження...»*.

У 1965 році А. Солов'яненко стає переможцем конкурсу естрадної пісні «Неаполь проти всіх» в Італії. Після конкурсу повертається в Москву й виступає у Великому театрі. Бере участь у численних гастрольних поїздках містами країни та за кордоном. В Австралії його називали «владикою» і підкреслювали, що «голос Солов'яненка має магічне забарвлення». Він виступав у Новій Зеландії, Бразилії, Аргентині, США, Канаді, Монголії, Японії, Німеччині, Бельгії, Болгарії, на Кубі. У 1977-1978 роках Анатолій Солов'яненко співає у славетному нью-йоркському театрі «Метрополітен-опера». Неодноразово йому пропонували залишитися і в Італії, і в Росії, але серце Анатолія Борисовича назавжди було віддане Україні. Є в біографії А. Б. Солов'яненка вельми примітна деталь: уже будучи народним артистом України, він у 1978 році закінчив Київську консерваторію ім. П. І. Чайковського.

За 30 років роботи солістом Національного академічного театру опери і балету ім. Т. Г. Шевченка (1965-1995 рр.) Анатолій Борисович Солов'яненко виконав біля 20 оперних партій. Серед найкращих – Фауст (в однойменній опері Ш. Гуно), Альфред («Травіата» Дж. Верді), Надір («Шукачі перлин» Ж. Бізе), Рудольф («Богема» Дж. Пуччіні) та ін. А виконання Анатолієм Солов'яненком партії Герцога Мантуанського в опері «Ріголетто» Дж. Верді, світові знавці співу визнали вершиною майстерності.

Особливо дорога для артиста була партія Андрія з опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського. *«У ній багато простору для голосу, – говорив Солов'яненко, – все дуже вокальне, все легко співається. Тут органічно сплетені лірика і драматизм. А скільки людяності, справді народної краси!»*.

Все, що наполегливо шукав А. Солов'яненко в українській народній пісні та українському романсі – задушевність, ліричну простоту і природність, щирість почуттів – він переніс у партію Андрія, і вона засяяла до того незраними гранями завдяки талантові співака. Проникливо та хвилююче звучало у Анатолія Борисовича: *«Ластівко моя прекрасна, Серцю радісний цей час! Ти навек моя кохана – Смерть одна розлучить нас!»*.

В репертуарі артиста було багато творів українського бельканто, що добре давався італійській манері виконання: *«Чорнії брови, карії очі»*, *«Ніч яка місячна»*, *«Дивлюсь я на небо»*, *«Там, де Ятрань круто в'ється»*, *«Повій, вітре, на Вкраїну»*, *«Стоїть гора високая»*, *«Ой ти дівчино з горіха зерня»* та інші шедеври. Анатолій Борисович виконував їх особливо задушевно, просто, й, водночас, витончено лірично, натхненно, що споріднювало його мистецтво з творчістю великих співаків: Бориса Гмирі, Оксани Петрусенко, Івана Козловського. Але у Анатолія Солов'яненка була своя, певно, з глибин народної творчості почерпнута, особливо зібрана, спокійна, рівна кантилена, насичена великим почуттям, емоціональним трепетом, суголосним з глибоко народною творчістю кобзарів. Він записав 18 грамплатівок (арії, романси, пісні).

Важливе місце в репертуарі Анатолія Борисовича посідали пісні та романси на вірші Т. Г. Шевченка. Співакові були близькими пристрасна й глибоко людяна поезія Кобзаря. Незмінний успіх у слухачів мав романс Я. Степового *«Ой три шляхи»* на слова Тараса Григоровича Шевченка. Цей, дуже популярний серед виконавців твір, А. Солов'яненко наповнював щирою простотою та задушевністю.

Вражаюче-драматично, і, водночас, піднесено-лірично звучали в інтерпретації Анатолія Солов'яненка *«Огні горять, музика грає»*, *«Чого мені тяжко, чого мені нудно?»* та інші твори. З невимовними почуттями він виконує слова: *«Засни, моє серце, навіки засни, Невкрите, розбите – а люд навісний Нехай скаженіє... Закрий, серце, очі...»*. Цей романс М. Лисенка на слова Т. Шевченка немов відображав внутрішні переживання самого актора, його тугу за високим мистецтвом, за рідним Київським оперним театром, якому він віддав десятки років свого життя, а потім змушений був залишити.

У 1990-х роках Анатолій Борисович полишає Київський оперний театр і займається винятково концертною діяльністю.

Анатолій Солов'яненко співав у найкращих театрах світу. Йому аплодували в міланському «Ла Скала» та в нью-йоркському «Метрополітен-опера». До слова, А. Солов'яненко став першим українським тенором, що отримав запрошення співати в цьому провідному театрі США. Він був одним з небагатьох українських співаків, таких як Володимир Мишуга, Соломія Крушельницька, Борис Гмиря, Іван Козловський, Євгенія Мірошниченко, завдяки яким світ дізнавався про українську культуру, про незрівнянну красу пісенної творчості українського народу. Анатолій Борисович досконало володів так званим італійським стилем, віртуозно виконуючи тенорові партії в операх Верді, Пуччіні, Доніцетті, Масканьї. Він майстерно опанував французьку манеру співу й блискуче співав у багатьох операх французьких композиторів, зокрема Обера, Бізе, Массне. Його голос звучав на всіх континентах, у країнах Заходу і Сходу, Америки і Австралії, на оперних і концертних сценах, на стадіонах і площах.

За участю А. Солов'яненка, на кіностудії ім. Довженка, було знято музично-художній фільм «Виклик долі»; у 1982 році вийшла книга А. К. Терещенка «А. Солов'яненко», присвячена творчій і життєвій дорозі співака.

29 липня 1999 року славетний співак, у розквіті творчих сил, раптово пішов із життя.

На сьогодні Анатолію Солов'яненку поставлено три пам'ятники: в смт Козин (Київська обл.) на могилі співака, в Києві (вул. Інститутська) біля будинку, де він мешкав, а на самій будівлі встановлено меморіальну дошку (роботи скульптора Миколи Рапая), а в Донецьку, перед Державним академічним театром опери і балету, який носить ім'я А. Б. Солов'яненка (грудень 1999 р.), встановлено монумент Анатолію Борисовичу в образі Герцога з опери «Ріголетто» (автори пам'ятника – скульптор Олександр Скорих і архітектор Віталій Вязовський).

Довідково: Анатолій Солов'яненко дебютував на сцені Донецької опери – в ролі Герцога в опері Джузеппе Верді «Ріголетто». Коли ж артисти показали спектакль на гастролях в Іспанії, в одному з видань з'явився матеріал «Шахтарський герцог» (держави «Україна» тоді ще не було). Цей сценічний образ і став візитівкою співака в усьому світі. А в рідному Донецьку згодом постав пам'ятник у цьому образі з відповідними словами на п'єдесталі: *«Гордість України – Анатолій Солов'яненко – «Шахтарський Герцог»...»*.

До вшанування ювілейної дати Анатолія Борисовича Солов'яненка, у 2012 році видано фотоальбом і монографію музикознавця Алли Терещенко «Співак і доля». В смт Козин, де поховано великого артиста, працює музей Анатолія Солов'яненка. У десяти містах України вулиці названі його ім'ям: у рідному Донецьку та містах Слов'янську, Краматорську, Покровську, Лимані на Донеччині, Білій Церкві та смт Козин на Київщині, у Каховці на Херсонщині, у м. Костопіль Рівненської області, а також у Світловодську Кіровоградської області (з 2016 р. – обл. центр Кропивницький). Його ім'ям названо малу планету 6755 Солов'яненко.

Анатолій Борисович Солов'яненко мав магічне вокальне обдарування, і сьогодні, слухаючи його записи, вчиться нове покоління оперних артистів. Від Японії до Канади, і навіть в Австралії – практично всюди можна зустріти прихильників його таланту, його виконавського мистецтва, і зовсім заслужено світові митці називають Солов'яненка – «світовим голосом епохи».

Письменник Ярослав Стех зазначав: *«Жодна нація за всю історію не має такої кількості пісень, яку створив український народ. І немає таких всесвітньо талановитих рідкісних й планетарних виконавців, які свою мистецьку скрижаль у віках закладають у всесвітню мистецьку мораль»*.

Використані джерела інформації

Гойденко, Ольга. Анатолій Солов'яненко. Прізвище як знак долі. [Електрон. ресурс] / О. Гойденко // Порадниця: всеукраїнська газета для всієї родини [сайт газети]. – Текст дані, фот. – Київ, 2019. – 26 верес. – Режим доступу: <https://poradnica.com.ua/anatoliy-solov-yanenko-prizvishhe-yak-znak-doli/> (дата звернення 21.04.2021). – Заголовок з екрана.

Мельничук, Андрій. Вічна зоря Анатолія Солов'яненка [Електрон. ресурс] / А. Мельничук // Укрінформ: мультимедійна платформа іномовлення України [сайт]. – Текст дані, фот. – Київ, 2017. – 25 верес. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2312306-vicna-zora-anatolia-solovanenka.html> (дата звернення 21.04.2021). – Заголовок з екрана.

Солов'їний голос епохи... [Електрон. ресурс] // Всеукраїнська асоціація пенсіонерів [сайт]. – Текст дані. – Київ, 2015. – 7 верес. – Режим доступу: <https://www.uarp.org/news/1441618803> (дата звернення 22.07.2021). – Заголовок з екрана.

Солов'яненко Анатолій Борисович [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%27%D1%8F%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B9_%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення 22.04.2021). – Заголовок з екрана.

Солов'яненко Анатолій Борисович (25.09.1932–29.07.1999) [Електрон. ресурс] // Комун. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей» [сайт]. – Текст дані, фот. – Режим доступу: <https://bibliokids-mrpl.com.ua/uk/%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%8F-%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0/%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%96.html> (дата звернення 23.04.2021). – Заголовок з екрана

Стех, Ярослав. 20-ть років як замовк [голос] Анатолія Солов'яненка – голос всієї епохи [Електрон. ресурс] / Я. Стех // Український погляд [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2019. – 24 берез. – Режим доступу: <http://ukrpohliad.org/blogs/20-t-rokiv-yak-zamovk-anatoliya-solov-yanenka-golos-vsiyeyi-epohy.html> (дата звернення 21.04.2021). – Заголовок з екрана.

Шевелева, Мар'яна. Анатолій Солов'яненко – український соловейко [Електрон. ресурс] : він підкорив сцени Ла Скала, Метрополітен-опери й Большого театру / М. Шевелева // Український інтерес [сайт газети]. – Текст дані. – Київ, 2019. – 25 верес. – Режим доступу: <https://uain.press/articles/anatolij-solov-yanenko-ukrayinskyj-solovejko-1083824> (дата звернення 22.04.2021). – Заголовок з екрана.

ВОЛОДАРКА «КОРОНАЦІЇ СЛОВА»

*До 60-річчя від дня народження
Ірен Віталіївни Роздобудько
(03.11.1962)*

Чим більше пишеш книг, тим менше
виникає бажання про них говорити.
Хочеться, щоб їх читали.

І. Роздобудько

Відома в Україні та за її межами прозаїк, поетеса, журналістка, сценаристка та ілюстраторка, лауреат багатьох літературних премій та відзнак, Ірен Віталіївна Роздобудько народилася 3 листопада 1962 року у Донецьку. У деяких джерелах помилково вживають ім'я письменниці як Ірина, проте це не вірно. Ірен – не псевдонім. Таке вишукане ім'я для своєї донечки – майбутньої письменниці, її батьки обрали зовсім не випадково. Воно було запозичене у героїні роману «Сага про Форсайтів» Дж. Голсуорсі.

Ірен Роздобудько називають «новою літературною зіркою нового українського тисячоліття» і «одним з найкращих сюжетотворців у сучасній українській літературі». Вона – лавреатка Всеукраїнського конкурсу «Коронація слова» (тричі), конкурсу «Книга року» ВВС (2006 р.), премії ім. Нестора Літописця (2007 р.), переможець міжнародного конкурсу дитячої літератури «Портал» (2007 р.), володарка призу «Золотий Фенікс» міжнародного книжкового ярмарку в Харкові (2007 р.), спеціальної відзнаки конкурсу «Коронація слова-2011» у номінації «Кіносценарії» за «Садок Вишневий...» (разом із Олесем Саніним), титулу «Золотий письменник України» (2012 р.) (таку назву носить почесна літературна відзнака, якою нагороджують найпопулярніших письменників України).

У шість років Ірен написала своє перше оповідання – «Казка про Чайник і Матрьошки». Однак ще до того, як навчилася писати, вона вигадувала різні історії й небилиці, які залюбки розповідала друзям у дитячому садку, особливо під час тихої години. *«Фантазувати й розповідати вголос різні історії я почала ще в дитячому садку, коли не вміла писати. А записувати – у шість років. Коли вперше в цьому ж віці випадково потрапила до бібліотеки, була вражена полицями з книжками, здивована тим, що ці книжки написали люди, і вирішила, що моя книжка теж колись стоятиме на такій полиці. Але про те, що книги пишуть «письменники», я тоді ще не знала»,* – розповідає письменниця.

У шкільні роки І. Роздобудько відвідувала різні театральні гуртки і мріяла про сцену. Однак, у старших класах зрозуміла, що великої актриси з неї не вийде, а тому вступила на заочне відділення факультету журналістики Київського Національного університету. Вираз «талановита людина – талановита у всьому» ідеально підходить їй. З 16 років вона почала працювати, при цьому сміливо бралася за будь-яку роботу, а тому й має за плечима безцінний та величезний досвід у різних сферах діяльності: телеграфістка, журналістка багатотиражки Донецького металургійного заводу, дикторка радіогазети. А ще була офіціанткою в ресторані, шпехштальмейстером (оголошувала номери) в цирку, Снігуронькою в фірмі «Свято», завідувачкою відеосалону в кінотеатрі.

Ірен Віталіївна з 1988 року живе у Києві та продовжує працювати в царині ЗМІ: в газеті «Родослав», коректором журналу «Сучасність», оглядачем на першому і третьому каналах Національної радіокомпанії, оглядачем у газеті «Всеукраїнські відомості», заступником головного редактора в журналі «Наталі», головним редактором у журналі «Караван історій. Україна» та журналістом у журналі «Академія», викладає в Київському національному університеті театру, кіно і телебачення ім. В. К. Карпенка-Карого.

Ірен Роздобудько – гідний фахівець пера, одна з найбільш успішних українських письменниць, що спробувала власні сили у низці літературних жанрів. Кожна з написаних нею книг здобуває читацькі симпатії. «Мерці» – перший досвід письменниці у жанрі психологічного трилера й перша перемога (друге призове місце у Всеукраїнському конкурсі «Коронація слова-2000»). Далі був детектив «Пастка для жар-птиці» (премія в «Коронації слова-2001»). Через 5 років вона знову повертається до «Коронації слова». Цього разу отримує перемогу зі своїм «дітищем» – психологічною драмою під назвою «Гудзик». Цим твором письменниці вдалося підкорити не лише журі конкурсу, а й мільйони читачів. У 2008 році художній фільм «Гудзик» (режисер Володимир Тихий), знятий за сценарієм І. Роздобудько, отримав нагороду за кращий сценарій на XIII Міжнародному телефестивалі в Чорногорії.

Її твори не підходять під канони «соцреалізму», адже в кожному з них вона намагається відійти від злободенної реальності, політики, бідності, і спробувати дещо відволікти читачів. Письменниця з обережністю ставиться до прототипів, тому переважна більшість її героїв – не більше ніж вигадка. Але саме це і робить її твори особливими та захоплюючими. Студенти, яких Ірен Роздобудько навчає кінодраматургії, відверто захоплюються її креативністю, фантазуванням та миттєвим продукуванням ідей. Вона – «своя» у колі дітей, чоловіків і літніх людей, близька у житті, і в книжках. Мабуть, у цьому й полягає секрет її популярності. Потужність та різноплановість літературного таланту мисткині справді вражають.

У її творчому доробку кілька десятків дуже різних книжок, серед яких легкі детективи, любовні, психологічні, сатиричні романи. Варто зазначити, що кожна з них унікальна і неповторна, жодна не схожа на іншу. Серед найпопулярніших творів письменниці: «Гудзик», «Зів'ялі квіти викидають», «Мандрівки без сенсу і моралі», «Зроби це ніжно», «Якби», «ЛСД. Ліцей слухняних дружин», «Тут і тепер», «Гудзик-2. Десять років потому» та багато інших. Про своє покликання письменниця говорить: *«Мені пощастило – я можу висловлюватись на папері».*

Пише авторка також для молодших діток та підлітків. Найвідоміші дитячі книги: «Коли оживають ляльки», «Пригоди на острові Клаварен», «Арсен»; книжки з серії «Життя видатних дітей», куди увійшли біографії маленьких геніїв різних країн – Блеза Паскаля, Вольфганга Моцарта, Катерини Білокур, Чарлі Чапліна та Ганса Андерсена. *«В написанні дитячих книжок головним вважаю те, що треба самій залишатися дитиною...»*, – говорить авторка.

У 2018 році світ побачила нова книга Ірен Віталіївни – «Прилетіла ластівочка», присвячена українському композитору Миколі Дмитровичу Леонтовичу. Це – роман із мотивами історичного детективу про життя, любов і трагічну загибель від рук більшовицького агента композитора Миколи Леонтовича, чия мелодія ось уже понад сто років лунає по всьому світі, як різдвяна колядка «Carol of the Bells». Але ж це наш український Щедрик! Щедрик, якого знають у світі і співають на Різдво тисячі виконавців – від сучасних реперів до класичних вокалістів, але дуже мало хто з них знає, що це мелодія Миколи Леонтовича, написана на прадавню слов'янську щедрівку. У 2019 році книжка «Прилетіла ластівочка» номінувалась на Шевченківську премію.

Талант Ірен Роздобудько багатогранний. Вона займається улюбленою справою, і, можливо, саме у цьому нестримному бажанні і закладена формула її успіху. А ще – у великій працелюбності. Ірен Віталіївна – автор двох збірок поезій, а також ілюстрацій до книг Лариси Масенко, Оксани Соловей, Леся Танюка. Вишиває бісером, грає на гітарі. За її творами (до речі, пише українською) знято повнометражні фільми і серіали, в тому числі «Гудзик», «Почати спочатку. Марта», «Осінні квіти», «Таємничий острів», «Пастка» (за книгою «Мерці»), «Поводир», «Жереб долі», «Тінь кохання», «Два полюси кохання» тощо.

Відомий літературознавець Ярослав Голобородько зазначає: *«Її художній простір має класично-літературні родимки, обриси, профілі – й без них неможливий. В її доробках глибоко та естетично довершено викладено дійсно жіночий погляд на почуття, на життя, на творчість»*.

«Думаймо разом! – запрошує читача у своїх романах письменниця. – Про народження і смерть. Про любов і зраду. Про своє призначення, про пошуки «світла в кінці тунелю». Зрештою, про те, для чого ми народилися й живемо на цій землі». І додає: *«... в кожному творі в тій чи іншій спосіб я кажу: «Життя – одне, воно – коротке, кінець – єдиний для всіх. А тому – живіть, а не пристосовуйтеся. І – думайте, що і навіщо ви робите»*.

Використані джерела інформації

Базів, Любов. Ірен Роздобудько, письменниця: у прифронтових містах є такі патріоти, що дай Боже нам такими бути [Електрон. ресурс] / Л. Базів // Укрінформ: мультимедійна платформа іномовлення України [сайт]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2018. – 11 квіт. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2437775-iren-rozdobudko-pismennica.html> (дата звернення 13.04.2021). – Заголовок з екрана.

Все, про що мрієте, у житті збувається, переконує письменниця Ірен Роздобудько [Електрон. ресурс] // 20minut.ua [сайт]. – Текст. дані. – Тернопіль, 2011. – 10 груд. – Режим доступу: <https://te.20minut.ua/Podii/vse-pro-scho-mriete-u-zhitti-zbuvaetsya-perekonue-pismennitsya-iren-ro-10213243.html> (дата звернення 22.07.2021). – Заголовок з екрана.

Голобородько, Ярослав Юрійович. Художнє IQ Ірен Роздобудько [Текст] / Я. Ю. Голобородько // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. – 2011. – № 6. – С. 5–8.

Довбня, К. М. Творчість Ірен Роздобудько в контексті української літератури початку ХХІ ст. [Текст] / К. М. Довбня, І. В. Перепелко // Вивчаємо укр. мову та літ. – 2013. – № 11. – С. 32–37.

Ірен Роздобудько: «Масовість» сприймаю, як ознаку попиту» [Електрон. ресурс] : [роздуми письменниці про сучасну прозу, книжки для дітей] / [записала] Ж. Куява // ЛітАкцент [сайт]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2012. – 5 листоп. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2012/11/05/iren-rozdobudko-masovist-spryjmaju-jak-oznaku-popytu/> (дата звернення 16.04.2021). – Заголовок з екрана.

Роздобудько Ірен Віталіївна [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%B4%D1%8C%D0%BA%D0%BE_%D0%86%D1%80%D0%B5%D0%BD_%D0%92%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0 (дата звернення 22.04.2021). – Заголовок з екрана.

Роздобудько, Ірен. Ірен Роздобудько: Життя – свобода [Електрон. ресурс] // Українська правда [сайт газети]. – Текст дані. – Київ, 2011. – 28 листоп. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2011/11/28/90110/> (дата звернення 16.04.2021). – Заголовок з екрана.

Соснова, Валентина. Урок пізнання за книжковою серією «Життя видатних дітей» [Текст] : інтегрований урок позакласного читання у 5 класі / В. Соснова, В. Іванова // Дивослово. – 2012. – № 6. – С. 11.

ПОЕЗІЇ ЧИСТЕ ДЖЕРЕЛО

*До 85-річчя від дня народження
Володимира Івановича Міщенка
(03.12.1937–18.06.2008)*

Його зростило славне Святогір'я
на тихих берегах Дінця-ріки.
Ї Сосурою і з ним під надовечір'я
Тут солов'ї змагались залюбки...
Тож два єства у ньому поєднались:
Ліричність – від природи щедрий дар,
А мужність – від козаків дісталась,
Що визволяли край цей від татар.
М. Колісник

Поет, прозаїк, журналіст Володимир Іванович Міщенко народився у м. Слов'янськ. Батько письменника загинув на фронті в 1942 році. Мати вчителювала, тому родина постійно переїздила. У 1948 році її призначили директором Баннівської (з 2003 р. – м. Святогірськ) школи-санаторію. Роки 1948–1954 пов'язані зі шкільними товаришами, разом з якими осягали науку в місцевій Баннівській школі.

«Спогади про ті роки – надзвичайно яскраві та барвисті. Весь вільний від шкільних занять час я з друзями проводив на мальовничих берегах Дінця. Часом видряпувалися на крейдяні крутосхили правого берега річки, любили блукати в монастирських печерах, де, за переказами, була й так звана «кімната тортур», у якій нібито карали колись єретиків. Це збуджувало фантазію, викликало в уяві моторошні картини середньовіччя... Подейкували, що існувала тут одна з печер, що вела під Дінець, пізніше її начебто засипали. Чарівна природа Святих Гір – таємничі діброви, запашині луки, піщані кучугури лівого берега Дінця, могутні крейдяні сосни на скелях правобережжя – усе це схияло до ліричних роздумів, мимоволі налаштовувало на поетичний лад. Уже в п'ятому класі я почав складати римовані рядки», – писав Володимир Іванович.

Після закінчення школи Володя вступив до Сталінського педінституту (з 2000 р. – Донецький національний університет ім. Василя Стуса. З 2014 р. знаходиться у м. Вінниця) на історико-філологічний факультет. В одній групі з ним засвоював ази науки й майбутній Герой України, поет і правозахисник Василь Стус.

Навчання в інституті студенти В. Міщенко, В. Стус, О. Орач та інші поєднували з участю в літературному об'єднанні «Обрій» при Донецькому обласному відділенні Спілки письменників.

Після закінчення педінституту працював учителем у с. Дмитрівка Слов'янського району. З 1961 року – на журналістській роботі в Донецьку та Дніпропетровську (з 2016 р. – м. Дніпро): обіймав посаду редактора Донецького обласного радіо, трудився у видавництві «Донбас». За зв'язки з Василем Стусом, любов до українського слова поет зазнав гонінь від органів КДБ: у його квартирі влаштовували обшуки, звільнили з роботи у видавництві, не давали можливості друкуватися. Літературне об'єднання «Обрій» у Донецьку вже було розгромлено, а його членів КДБ взяло під контроль. Йосип Курлат, який на той час уже працював у Сєвєродонецьку, запросив В. Міщенка до себе.

Його поява мала великий вплив на активність і діяльність літоб'єднання «Ровесник». Епіцентром «Ровесника» стала редакція «Комуністичного шляху», до якої входило чотири журналісти: заввідділом культури Йосип Курлат, відповідальний секретар Володимир Міщенко, завідуючий промисловим відділом В'ячеслав Аляб'єв і молодий кореспондент цього відділу Валентин Пивоваров. В редакції склалась творча і дружня атмосфера.

Володимир Іванович був тонкою душевною натурою, дещо запальною, але твердою у своїх переконаннях. Він не зрадив сподівань своєї матері – на Донеччині став таки українцем. І навіть його мала донечка Леся, виростаючи в Донецьку, а потім і в Сєвєродонецьку, розмовляла українською. А в той час це було підозріло і небезпечно. Але ця його романтична твердість в переконаннях привертала до нього оточуючих. Україномовна складова «Ровесника», судячи з матеріалів «Літературної сторінки», стала більш вагомою. Навіть Валентин Пивоваров почав писати вірші українською мовою.

У 1978-2005 рр. Володимир Міщенко працював у видавництвах «Промінь», «Український письменник» (на посаді старшого редактора видавництва, 1986-1993 рр.), пошуково-видавничому агентстві «Книга Пам'яті України». В 1982 р. Володимира Івановича Міщенка прийняли до Спілки письменників України. Довгий час він жив у смт Петриківка на Дніпропетровщині. З 2005 року займав посаду редактора районної газети «Петриківські вісті». Був закоханий в Петриківський край та оспівував його у своїх поетичних творах «Петриківська осінь», «Іще не осипались клени...» та ін. Наприкінці червня 2008 року Володимира Міщенка не стало. Похований митець у с. Проліски Бориспільського району Київської області.

Володимир Іванович залишив після себе добру пам'ять. Читачеві запам'яталися його поетичні збірки «Таємниця осіннього листя», «Квітневі телеграми», «Незабутні адреси», «Березільні вітражі» та повість «Не забудь мене». Окремі твори друкувались у часописах «Донбас», «Вечерний Донецьк», «Донеччина», в альманасі «Лад». У 1989 році вийшов з друку перекладений В. Міщенко і В. Пасічною з німецької роман Й. Новотного «Такий собі Робель».

Основні мотиви творів поета – понівечене війною дитинство, пошуки джерел духовності, роздуми про історичне минуле та сьогодення України. В останні роки свого життя Володимир Міщенко турбувався проблемою пам'яті про Василя Стуса. Зокрема, мріяв про відкриття пам'ятного знака своєму товаришеві у Святих Горах.

Все своє свідоме життя Володимир Міщенко з любов'ю згадував Святогір'я, красу рідного краю, своїх вчителів та шкільних товаришів, листувався з краєзнавцем І. М. Овчаренком та доцентом педуніверситету В. І. Романьком. Поклоніння рідному краю відображено в одному з його віршів «У Слов'янську».

Прекрасні велетні-дуби та осоки, ці «замислені слов'яни», «велетні-божари», у рідному місті зростають «під вільх задумані пісні», «під шум слов'янської калини». Відвідавши батьківщину, ще раз оглянувши таку красу, поет завершив вірш такими словами: «*І я відчув себе дитинно. І уклонився цим дідам*». Один з кращих сонетів В. Міщенка «Спинилась ніч на Карачун-горі...» також присвячений дитячим рокам, проведеним у Слов'янську:

*Спинилась ніч на Карачун-горі.
Застиг Торець, мов срібна павутина.
Небесний глек із голубої глини
Розхлюпав мед огнистий угорі.*

Газета «Літературна Україна» відмічала, що «внесок Володимира Міщенка в українську літературу значущий філософським осмисленням життя, блискучою стилістичною майстерністю, світоглядною цілісністю, яка ґрунтується на глибинному розумінні літературного процесу та фундаментальних, енциклопедичних знаннях».

Його любов до рідної землі, простота, порядність та щирість, вірність у дружбі завжди будуть прикладом для наступних поколінь. Поет своїм полум'яним словом боровся за правду і честь, за гуманізм, за рідне слово. У вірші «Слово» Володимир Іванович Міщенко написав:

*Таке вродисто-чисте: Україна...
Таке великострадницьке: Тарас...
І воскресє сила із руїни,
І виростає людяність між нас.*

Використані джерела інформації

Міщенко Володимир Іванович (письменник) [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87_\(%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%8C%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%BA\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87_(%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%8C%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%BA)) (дата звернення 09.04.2021). – Заголовок з екрана.

Міщенко Володимир Іванович (03.12.1937–18.06.2008) [Електрон. ресурс] // Комун. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей» [сайт]. – Текст дані, фот. – Режим доступу: <https://bibliokids-mrpl.com.ua/uk/%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%8F-%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0/%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%94%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.html> (дата звернення 10.04.2021). – Заголовок з екрана.

Романько, Валерій. З когорти шістдесятників [Текст] : до 75-річчя від дня народження Володимира Івановича Міщенка / В. Романько // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2012 рік. – Донецьк, 2011. – С. 96–99.

Романько, В. І. Міщенко Володимир Іванович [Електрон. ресурс] / В. І. Романько // Енциклопедія сучасної України [сайт]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2019. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=68057#:~:text=% (дата звернення 09.04.2021). – Заголовок з екрана.

ОЛЕКСА ТИХИЙ – СИМВОЛ ВІЛЬНОЇ ДУШІ УКРАЇНСЬКОЇ ДОНЕЧЧИНИ

до 15-річчя створення ГО «Товариство Олексі Тихого»
(м. Дружківка, травень 2007 р.)

Мова – одна з основних ознак нації. Мова – фундамент культури. Рідна мова – найдорожчий скарб народу. Рідна мова – підвалина інтелекту, рідна мова – основа патріотизму. Рідну мову повинна берегти, розвивати кожна людина. Умирає мова – умирає культура...

Олекса Тихий

Олекса (Олексій) Іванович Тихий (1927-1984 рр.) – правозахисник, педагог, публіцист, один із засновників Української Гельсінської групи (УГГ) з сприяння дотриманню прав людини народився 27 січня 1927 році на хуторі Їжевка (на той час Краматорський район). Усе життя жив і працював на Донеччині. Учителював в Олексієво-Дружківській школі, відстоював право українців розмовляти рідною мовою. У 1948 році був заарештований за критику радянської виборчої системи. Перший тюремний термін отримав у 1957 році за те, що виступив із протестом проти введення радянських окупаційних військ до Угорщини.

Після семирічного ув'язнення повернувся на Донбас. Через рік його знову заарештували і засудили на 10 років. У 1984 році Олекса Тихий помер в одній із в'язниць Пермської області. Наприкінці 1980-х років його прах перепоховали в Києві на Байковому кладовищі поряд з Василем Стусом та Юрієм Литвиним.

У своїх публіцистичних творах він виступав за відродження української мови та національної культури на Донеччині. Його перу належать: робота «Мова народу. Народ», есеї «Роздуми про українську мову і культуру в Донецькій області» і «Думки про рідний Донецький край», що стали, крім участі у Гельсінській групі, причиною обвинувачення в «антисовітській пропаганді».

У 1974 р. він написав нарис «Сільські проблеми» та роздуми «Ви і ми», в яких виступив проти процесу русифікації та на захист української мови. Олекса Тихий проводив велику роботу з укладання словника української мови, готував словник слів-покручів в українській мові, розробив «метод навчання без школи» (за домашніми завданнями). Життєвий шлях і незламний опір Олексія Івановича Тихого тогочасному режиму, пережиті ним тортури та роки заслання за свою непохитну громадянську позицію, активну діяльність, залишаються для нас прикладом мужності, патріотизму та служіння Україні.

Прогресивна українська спільнота гідно вшановує великого подвижника українського духа. В грудні 1997 р. в м. Дружківка було створено фонд пам'яті Олексі Тихого. 16 травня 2007 року в Донецьку відбувся великий меморіальний захід з нагоди 80-річчя від народження та 23-ї річниці його загибелі, а також презентація виходу друком книги «Олекса Тихий. Мова – народ. Висловлювання про мову та її значення в житті народу». Окрім цього, присутнім представили видання спогадів про Олексу Тихого «Страдницький шлях українського правозахисника. Методичний посібник для вчителів» та «Словник неправильностей українських говорів Донбасу». У 2016 році Український інститут національної пам'яті, в рамках відзначення 83-х роковин Голодомору в Україні, вніс його ім'я до проєкту «Незламні», як відзначення на державному рівні 15 видатних людей, що пройшли через страшні 1932-1933 роки та змогли реалізувати себе.

У травні 2007 року при ДОО ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, у вигляді тематичного об'єднання, почало роботу Донецьке обласне «Товариство Олексі Тихого», ціллю якого було донести до людей інформацію про життєвий шлях, ідеї, подвиг нашого земляка. Товариство опікується як творчою спадщиною педагога й правозахисника, так і питаннями належного вшанування його пам'яті. Зусиллями голови товариства Євгена Шаповалова було розпочато процес збору коштів на встановлення пам'ятника Олексі Тихому.

У 2016 році на день Довкілля в Олексієво-Дружківці, де народився, виростав і працював відомий український дисидент і мовознавець, було відкрито пам'ятник та закладена Алея пам'яті ім. Олексі Тихого. Кошти надали як мешканці селища, так і представники українства з усього світу. Така увага до постаті Олексія Івановича Тихого пояснюється ще й тим, що саме цьому поселенню віддав більшу частину років свого життя відомий правозахисник і педагог. Навіть після успішного навчання у Московському державному університеті він повернувся до викладання у середніх школах Донецької та Запорізької областей. Основним фокусом уваги правозахисника став жалюгідний стан розвитку української освіти, культури та мови на Донеччині, який він описав у своєму творі «Думки про рідний донецький край».

Багаторічна просвітницька діяльність «Товариства Олексі Тихого» дала щедрий результат. За сприянням ДОО ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, Донецького осередку Союзу Українок, редакцій газет «Наша Дружківка», «Провінція» видаються книги та брошури про О. Тихого, друкуються його статті. Так, у 2007-2009 роках вийшло 5 книг з серії «Хто ж такий Олекса Тихий?», книжка «Не можу більше мовчати», «Шевченко про мову», «Педагогічні методи О. Тихого». У 2009 році нарешті побачив світ довгоочікуваний «Словник мовних покручів», матеріали до якого Олекса Тихий збирав майже все життя. У 2010 році, за сприянням «Товариства Олексі Тихого», вийшли книжки педагога, мовознавця О. Тихого «Шевченко про мову» і «Думки про виховання».

Товариство регулярно, спільно з відділами освіти районів і міст області проводить так звані «Олексині читання», у яких беруть участь учні старших класів загальноосвітніх шкіл Донецчини, студенти, молоді педагоги. Свій початок вони беруть з 2008 року, коли вперше пройшли у школі № 14 села Олексієво-Дружківка, у якій свого часу викладав Олексій Іванович Тихий. З того часу «Олексині читання» проводяться щорічно. Кожного року вони відбуваються в різних населених пунктах Донецчини: були в Часів Ярі, Слов'янську, Краматорську, Донецьку, Костянтинівці, Дружківці, Бахмуті, Добропіллі, в Костянтинівському районі.

Стараннями активістів у 2017 р. з'явився проспект Олекси Тихого – найдовший проспект Європи (понад 50 км), який сполучає чотири великих міста Донецької області. Ім'ям Олекси Тихого названа центральна вулиця Костянтинівки – колишня Леніна, величезна вулиця в с. Олексієво-Дружківці, у м. Дружківка, Краматорську – колишня вулиця Орджонікідзе, яка проходить через все місто й у Слов'янську. Ці всі вулиці розташовані по одній трасі. Зараз планується зробити суцільну нумерацію від Костянтинівки до Слов'янська і подати проспект Олекси Тихого для занесення в Книгу рекордів Гіннеса.

2019 рік ознаменувався виходом альманаху «Степ/Step: нескорений український Донбас». Історико-краєзнавче та літературно-мистецьке видання містить статті про людей, які у різні часи вплинули на формування українського Донбасу. Всі члени редколегії мають пряме відношення до історії, краєзнавства, літератури, поезії, публіцистики, друкарської справи. Знаковою статтею, яка відкриває альманах, є публікація «Донецька рана України» відомого земляка, академіка Івана Дзюби.

Усі матеріали, без виключення, які увійшли до альманаху «Степ/Step: нескорений український Донбас», підготували справжні патріоти, яким долею судилося жити у Донецькому краї, цій прекрасній частині незалежної України. Донецчине потрібні справжні герої, потрібні провідні зірки, по яких слід орієнтуватися. Донецчани цінують справжність. Таким справжнім був Олекса Тихий, тому добра слава його швидко зростає.

Використані джерела інформації

Кухаренко, Р. Олекса Тихий – дисидент та мовознавець з Донецького краю [Електрон. ресурс] / Р. Кухаренко // Міграція [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2017. – 31 серп. – Режим доступу: <http://migraciya.com.ua/news/open-forum/ua-olexa-tykhyi-is-a-dissident-and-a-linguist-from-the-donetsk-region/> (дата звернення 18.07.2021). – Заголовок з екрана.

Науковці і краєзнавці Донецчини презентували новий альманах [Електрон. ресурс] : [члени обласної організації «Товариство Олекси Тихого» презентували свій перший часопис – випуск історико-краєзнавчого та літературно-мистецького альманаху «Степ/Step: нескорений український Донбас»] // Pokrovsk.City [сайт]. – Текст. дані, фот. – Покровськ, 2019. – 6 марта. – Режим доступу: <http://pokrovsk.city/read/articles/article/17956> (дата звернення 23.07.2021). – Заголовок з екрана.

Овсієнко, Василь. Олекса Тихий. Справжній донецький українець [Електрон. ресурс] / В. Овсієнко // Історична правда [сайт]. – Текст. дані, фот. –

[Київ], 2012. – 3 лют. – Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/02/3/70406/> (дата звернення). – Заголовок з екрана.

Руденко, Анастасія. «Олекса Тихий – пророк на Донбасі...»: «День» дізнався, як відбувається «повернення» імені безкомпромісного борця проти русифікації України [Електрон. ресурс] / А. Руденко // День [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2017. – 17 серп. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/ru/article/obshchestvo/oleksa-tihiy-prorok-na-donbasse> (дата звернення 17.07.2021). – Заголовок з екрана.

Тихий Олексій Іванович [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B8%D1%85%D0%B8%D0%B9_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення 09.06.2021). – Заголовок з екрана.

НІЖНА ЧИСТОТА ЗЕЛЕНОГО ЗАТИШШЯ

Люблю я свій прекрасний край,
Його річки глибокі,
Його степи широкі,
Де вітер гне буркун, розмай.
Люблю я села й хутори.
Люблю пісні тягучі
Весною коло кручі
Всю ніч до білої зорі.

А в зиму – тихий шум левад,
Простор шляхів безкраїх,
Коли одягне мла їх
І віхи стануть в довгий ряд.
Зжилася з цим моя душа,
Зріднилось серце й око,
І все в мені глибоко
Живе й цвіте, буя й пиша.

М. Чернявський

Донецька область має величезні можливості для розвитку туризму: видатні гідрологічні, геологічні та біологічні пам'ятки природи, багате історичне минуле краю, численні пам'ятки історії та культури, курортні комплекси, десятки унікальних виробництв. У цьому краї збереглися екосистеми, які не зазнали істотного впливу господарської діяльності людини і які можна використовувати для естетичної насолоди.

Адже це прекрасна можливість повернутися до природи, до землі, до свого коріння, суті і стати самим собою. І саме цю можливість дарує нам Донецька земля. Вона вабить нас своєю незайманою природою, чистим повітрям, затишком, позитивно впливає на наш стан. Єдність з природою включає у себе чинники, що надають оздоровчий, пізнавальний та естетичний ефекти. Донеччина різнобарвна, таємнича, незвідана та прекрасна у своїй первинній природній красі. Тут знаходиться чимало чарівних та затишних куточків з дивовижним ландшафтом та рекреаційними зонами, де варто побувати.

Пропонуємо вам знайомство з архітектурно-історичним комплексом «Панська садиба», або маєток Генріха Судермана, який знаходиться у с. Зелене Добропільського району та Музеєм народної архітектури, побуту та дитячої творчості у с. Прелесне Слов'янського району.

На Донеччині є і дивні геологічні пам'ятки природи. Серед них виділяються об'єкти природно-заповідного фонду – пам'ятки природи загальнодержавного значення – Балка Кровецька, яка знаходиться в Костянтинівському районі біля с. Іванопілля та Крейдяні Білокузьминівські скелі, розташовані в с. Білокузьминівка Костянтинівського району.

Друзі! Відкриваймо Донецький край разом
в усіх його кольорах.

АРХІТЕКТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ КОМПЛЕКС «ПАНСЬКА САДИБА» або МАЄТОК ГЕНРІХА СУДЕРМАНА

Унікальна пам'ятка історії – архітектурно-історичний комплекс «Панська садиба», або маєток Генріха Судермана, з унікальною менонітською архітектурою знаходиться у с. Зелене Добропільського району. Саме тут, на початку ХХ століття подружжя землевласників Генріх та Марія Судерман побудувало свою садибу, яка збереглася й до сьогодні.

На території сучасного Добропільського району до революції 1917 року розташовувалося 20 хуторів, що належали менонітам, з сумарною площею більш ніж 16 000 десятин землі. Хто такі меноніти, коли і чому вони з'явилися в цьому регіоні? Сім'ї німців-менонітів, послідовники протестантської церкви, рятувалися на території України від гонінь за релігійні погляди – меноніти не визнавали військову службу, не брали в руки зброю та не давали присягу. Вони відрізнялися підприємливістю, ініціативністю, хазяйновитістю. Європейські переселенці будували заводи, фабрики, олійниці. Вони були новаторами в промисловості й сільському господарстві, медицині та освіті. Меноніти вміли майстерно прясти шовк, будувати водяні та вітряні млини, конструювати сівалки, обпалювати цеглу і черепицю. Завдяки їм в Україні з'явилися нові породи коней, корів, овець, види домашніх птахів.

Завдяки менонітам з'явилися школи і лікарні, для будівництва використовували цеглу власного виробництва. Меноніти одними з перших будували притулки і лікарні для душевнохворих, керуючись тим, що кожна людина в цьому світі гідна допомоги і співчуття.

Таким був і колишній власник хутора Зеленого Генріх Судерман, який переїхав з Європи разом з дружиною Марією та п'ятьма дітьми. Генріх та його сім'я були представниками стародавньої релігійної течії – менонітами, послідовниками однієї з найстаріших протестантських церков, що утворилася в епоху Реформації XVI ст. на території Нідерландів, Північної Німеччини та Західної Швейцарії. Батьки Генріха (Якоб Зудерман і Єва Унру) і батьки Марії (Абрахам Классен і Марія Шредер) були дуже заможними людьми. Всі їхні діти були власниками хуторів, примножуючи свої статки.

Генріх Зудерман був великим землевласником в Бахмутському повіті, маючи маєток Зелене в Криворізькій волості та маєток в Голіциновській волості біля станції Желанна. Достовірної інформації та документів про те, коли і в кого була придбана ця земля (хутір Зелений) Генріхом і Марією Зудерман – немає. Можна тільки припустити, що ця ділянка належала дружині дійсного статського радника Шостак Наталії В'ячеславівні. На збережених будівлях колишнього хутора Зелений були виявлені дати 1887, 1889 рр. та 1912 і 1914 рр., на підставі яких можна припустити, що в 1887 році була куплена ділянка і почалося будівництво маєтку.

Для будівництва використовували цеглу з навколишніх цегляних заводів. На хуторі знаходили цеглини з клеймом «В». Імовірно, вони були виготовлені на заводі в с. Добропілля Карла Вестінгаузена – поміщика, німця за походженням. Зустрічаються тут і цеглини з клеймом «К», які, ймовірно, виготовляли на сусідньому хуторі Мар'їнському у Генріха Классена. Будівлі початку ХХ ст. побудовані з цегли з клеймом «S», коли Судерман вже мав свій цегляний завод. У 1914 році будівництво було закінчено. Менонітські споруди відрізнялися особливою архітектурою – цегляні стіни викладали так званою «фламандською кладкою», а вікна на всіх будівлях мали арочну форму.

На території маєтку розташовувалися кузня, паровий млин, крупоружка, стайня, тваринницькі корпуси, будинки для прислуги, ставки, сади. На в'їзді в хутір були побудовані арка та парадні ворота-колони з червоної цегли. На одній колоні стоїть дата 1887 (рік початку будівництва), на іншій – 1912 (рік закінчення). У 1887 році Судермани приступили до масштабного будівництва. Для великого сімейства був закладений двоповерховий особняк в стилі класицизму. На фасаді одноповерхового крила головної будівлі, будинку власників хутора, є дата – 1914 та ініціали господарів маєтку «HMS» – Heinrich i Maria Sudermann. На ряді збережених будівель дат не виявлено.

В будинку, як переказували очевидці-сучасники пана Судермана, які в 50-ті роки ХХ ст. ще були живі й здорові, навіть трудилися, – пан-економ не жив. Він був ще недобудований. Другий поверх був зведений тільки з південного боку (тут уже міг жити пан), а з північного – будинок залишався одноповерховим. У будівлі було багато кімнат, велика зала, з якої були двері на велику терасу перед ставком: тут пан планував влаштовувати святкові бали й театралізовані вистави, бо в залі була сцена, мабуть для оркестру, акторів, вихід у вбиральню кімнату. За старим панським будинком були два довгі одноповерхові будинки з підвалами: панські зерносховища, овочесховища, пекарня, колодязь, закритий у приміщенні, а також житлові приміщення для панської прислуги, кучера, кухарів, покоївки, а також були панські пральня, лазня, кухня, різні майстерні. В'їзд у двір був через парадні ворота – колони з червоної цегли. При в'їзді у ворота, справа, знаходились дві великі конюшні (також з червоної цегли). Пан дуже любив коней, розводив породистих рисаків, піклувався їх добрим утриманням. Зліва від воріт розташовувалися господарчі будови. Ближче до великого будинку знову будови: справа – старий панський будинок, де він жив, його називали «панські горниці». Це був довгий і широкий будинок у формі букви Г, який теж мав парадний під'їзд і виходив вікнами і дверима на великий будинок і липовий сквер.

Весь панський двір був оточений з заходу і півночі водою – це були великі чисті ставки, сповнені риби, а з південної і східної сторін – скверами, алеями, парками, в яких росли дуби, липи, ялинки, сосни, черемха. Довколишні поля засівали для краси екзотичними на той час і, майже зниклими зараз, воронцями (півонія тонколиста). У дворі Генріх Судерман посадив дуб – символ довголіття, могутності, витривалості й родючості. Дерева-велетні господарі садиб садили в честь своїх дітей, але німий свідок історії с. Зеленого залишився в однині. В одному з парків, з півдня, був родинний склеп для захоронень членів сім'ї. На північ від панського маєтку, через ставок, була зроблена дерев'яна кладочка. На протилежному боці ставка стояли одноповерхові довгі будинки, де жили робітники, а також утримувалося господарство: вівці, корови, свині. Біля берега стояли панські корівники і кошари.

Відвідавши поселення менонітів в 70-х роках ХІХ ст. історик Микола Костомаров писав: *«Я оглянув життя-буття менонітів і був здивований надзвичайно квітучим станом їх побуту. Двори їх обсажені садами, будиночки просторі й світлі. Усі вони грамотні...»*. Одним з таких і був Судерман і його садиба.

Генріх Якович Судерман був активним громадським діячем, брав участь в обговоренні важливих питань волосного життєустрою, збирав пожертвування для психіатричної лікарні «Бетані». Справи в Г. Судермана, ймовірно, йшли непогано – однією з ініціатив, яку меноніт сильно лобював, було прокладення залізниці для налагодження масштабного експорту власної продукції. Втім, насолодитися життям у новому маєтку Г. Я. Судерману не судилося. Він не встиг не тільки домогтися побудови залізниці, а й утекти, коли розпочалися неспокійні революційні часи. Життя його обірвалося трагічно: за повідомленнями тогочасної німецької преси, Генріха вбили неподалік власної садиби. У 1922 році, з приходом більшовиків, у панській садибі організували комуну «Зірка».

А згодом садиба почала занепадати й ледь не повторила сумну долю сусіднього маєтку, який належав менонітській родині Классенів, від якої в пам'яті місцевих залишилася тільки назва «Панські сади», хоча ні будинки, ні самі сади радянського господарювання не пережили. Доля дружини і дітей Генріха Яковича невідома. Тільки уривчасті відомості від далеких родичів, що переселилися до Канади. В період Жовтневої революції цій родині сильно дісталося, мало хто з них вижив. Відомо, що у подружжя було три сини: Яків, Генріх (помер в 1920 році), Абрам і дві дочки Єва (26.09.1883–20.09.1917) і Ангес.

У 2008 році відновленням садиби зайнявся переселенець з Донецька Анатолій Курганов. Метою підприємця стало відродження господарства і відкриття історичної пам'ятки для відвідування туристами. Кілька років пішло на реконструкцію споруд історичного комплексу. Зараз справа батька перейшла його синові Руслану Курганову. Створено міні-зоопарк, відбудовані пташник та овеча ферма. У магазині продається сир, молоко, масло, яйця. Генріх Судерман любив коней, і зараз на садибі є можливість поспілкуватися з сівками-бурками. На території висаджено молодий сад і виноградник, біля ставка встановлені гойдалка і альтанка.

Наразі у забудовах маєтку ведеться реконструкція – згодом перелік послуг планують розширити. Тут зберігся двоповерховий будинок у класичному стилі, господарські споруди та будинок прислуги на території садиби. Є водонапірна вежа, а за житловим будинком – ставок у формі підкови. Однією з місцевих пам'яток є величезний 140-річний дуб біля будинку прислуги – його колись посадив тут Генріх Якович Судерман. Садиба і зараз не втратила своєї привабливості і майже все це доступно нашій увазі й сьогодні. Переконайтеся в цьому самі, відвідавши цей гостинний двір!

Використані джерела інформації

Авакян, Гаяне. 5 історій зі сходу, які вас здивують: краудфандинг заради коней, велопенсія та маєток менонітів [Електрон. ресурс] / Г. Авакян // Українська правда. Життя [сайт газети]. – Текст дані. – Київ, 2020. – 5 груд. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/travel/2020/12/2/243233/> (дата звернення 23.04.2021). – Заголовок з екрана.

Гончарова, Єлизавета. Менонітська спадщина в донецькому степу [Електрон. ресурс] / Є. Гончарова // Український тиждень [сайт газети]. – Текст дані. – Київ, 2020. – 28 лист. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Society/250226> (дата звернення 27.04.2021). – Заголовок з екрана.

Курганов, Руслан. Мандрівка у XIX століття: чому варто відвідати архітектурно-історичний комплекс «Панська садиба» [Електрон. ресурс] / Р. Курганов // Доброnews.city [сайт]. – Текст. дані. – Добропілля, 2020. – 19 жовт. – Режим доступу: <https://dobronews.city/articles/106141/mandrivka-uhih-stolittya-chomu-varto-vidvidati-arhitekturno-istorichnij-kompleks-panska-sadiba> (дата звернення 28.04.2021). – Заголовок з екрана.

Маєток Судермана [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 09.04.2021). – Заголовок з екрана.

Подорожі Донеччиною: знайти українську народну культуру [Електрон. ресурс] // Бізнес Схід [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://bizshid.com/tourism/travel/20-podorozhi-donechchynoiu-znaity-ukrainsku-narodnu-kulturu> (дата звернення 30.06.2021). – Заголовок з екрана.

Сердюк, Анна. Хто і як реставрує старовинний маєток Судермана під Добропіллям. Та чому це місце цікаве туристам [Електрон. ресурс] / А. Сердюк // Вільне радіо [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2020. – 1 груд. – Режим доступу: <https://freeradio.com.ua/khto-i-iak-restavruie-starovynnyi-maietok-sudermana-pid-dobropilliam-ta-chomu-tse-mistse-tsikave-turystam/> (дата звернення 26.04.2021). – Заголовок з екрана.

Туристично-привабливі місця Добропільщини (маєток Судермана) [Електрон. ресурс] // Від. культури і туризму Добропільської райдержадмін. [сайт]. – Текст. дані. – Добропілля, 2018. – 24 верес. – Режим доступу: http://dobrotedel-kultura.blogspot.com/2018/09/blog-post_15.html (дата звернення 21.04.2021). – Заголовок з екрана.

Шовчко, Вікторія. Панська садиба Судермана в Зеленому [Електрон. ресурс] // Пам'ятки України [сайт журналу]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://zabytki.in.ua/uk/3587/panska-sadiba-sudermana-v-zelenomu> (дата звернення 22.07.2021). – Заголовок з екрана.

МУЗЕЙ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ, ПОБУТУ ТА ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ

(30 років від часу отримання (1992) статусу державного)

Село Прелесне історично належить до Слобідської України. Відоме з XVIII століття, коли виходець з Молдови дворянин Бантиш оселився в цих місцях. Перша назва села – Веселе. За місцевими переказами ця назва виникла через строкатий національний склад перших мешканців, зібраних в село з різних місцевостей Василем Васильовичем Бантишем. Розповідають, що коли пан привіз собі наречену, теж здалеку, то вона, побачивши навколишній пейзаж, викрикнула: «Прелестно!» Звідси й нинішня назва села.

Наразі с. Прелесне відоме розташованим в ньому палацом Бантиша XIX ст. і Музеєм народної архітектури, побуту та дитячої творчості. У 1992 р. музей одержав статус державного й став філією Донецького обласного художнього музею. У 2011 році музею присвоєно ім'я Олександра Івановича Шевченка. Музей визнаний одним з семи чудес Слов'янського району і є єдиним скансеном такого роду в Східній Україні. Комплекс під відкритим небом, який складається із сільського двору XIX століття, зразків народної творчості Слобожанщини і єдиного в Україні музею дитячої творчості – є туристичною візитівкою Донецькою краю. Кожний український скансен має свою історію і виписані у ній людські долі. Всі споруди, що знаходяться на території музею, автентичні та були побудовані українцями понад 100 років тому саме на території Донецької області.

Ініціатором створення музею був учитель, краєзнавець, художник, організатор дитячої художньої студії «Синій птах» Олександр Іванович Шевченко. З 1983 року він, разом зі своїми учнями, здійснював етнографічні експедиції, під час яких були виявлені пам'ятники народної архітектури й зібрані предмети матеріальної культури, народні пісні, казки. Музейні експонати зведені з навколишніх сіл Сидорове, Маяки, Бригадирівка, вітряк – з Харківської області. Ентузіасти, перш ніж везти унікальні знахідки, дбайливо розбирали і нумерували деталі, а потім на місці збирали, реставрували. Наразі колекція музею нараховує більше тисячі предметів.

Музей під відкритим небом у селі Прелесному – це, по суті, скансен однієї садиби. Відвідувачів скансену зустрічають три кам'яні скульптури, залишені кочовиками в IX-XII століттях, які були знайдені дослідниками на території Прелесного.

Центральне місце експозиції займає селянська хата. Її подарувала мешканка Прелесного Раїса Антонівна Біліченко. Такі дерев'яні чотирьохстілки з дахом з очерету – типове селянське житло Слобожанщини XIX-початку XX століття. В екологічно чистому будинку зібрані зразки інтер'єру того часу. Центральне місце в будинку займає вибілена й розписана опалювальна піч, яка грала не тільки функціональну роль, але і була естетичною прикрасою житла. Якщо в родині була дівчина на виданні, піч розмальовували квітами, а в скрині зберігалось придане, виткане і вишите власноруч. Поруч із піччю – полиця для посуду з керамічним посудом. Під вікнами – ткацький верстат, великий стіл, мальовані й різьблені скрині. У кутку ікони, прикрашені рушниками, квітами. Кожна господиня повинна була мати ткацький і прядильний верстати.

Жодне сільське господарство не обходилося без комори. На території музею знаходиться комора, яка обладнана, як столярна майстерня. У ній розташована експозиція теслярських інструментів по дереву: хомути, сани, колеса, гребінки, колоди. Таку підмогу на своїй садибі міг мати тільки заможний господар. Поруч із коморою розташована кузня з діючими експонатами – горнилом і кувалдою, з малим і великим молотками, що служило людині близько століття. Ковальське ремесло вважається одним з найдавніших і було престижним в усі часи. Побіля кузні зібрані металеві зразки сільськогосподарських знарядь праці, якими користувалися селяни для обробітку ґрунту, сівби та збору врожаю: борона, серпи, коси, плуги.

Особливого колориту музейному комплексу надає старовинний вітряк, якому майже 200 років. У XVIII-XIX століттях на території сучасної Донеччини були поширені вітряні млини, які височіли серед степів на пагорбах, розсікаючи небо і граючи з вітром. В Прелесне вітряк-трудівник доставили з с. Бригадирівка Харківської області, а відреставрували умільці з Троїцького, про що свідчить пам'ятна табличка. Щоб перемістити велетня заввишки з двоповерховий будинок, його розібрали на колоди, а потім на новому місці склали заново, як конструктор. Двоповерховий вітряк – справжня гордість села. Усередині його є не менш цікаві речі: величезне колесо механізму млина, жорна, сільгоспінвентар, біля якого прикріплене пояснення, що на такій техніці селяни Слобідської України вирощували стільки хліба, що його експортували в 57 країн.

Навколишні хвойно-листяні масиви і буйство квітучого степового різнотрав'я служили медоносною базою для місцевих пасік. Бортники вирізали в дереві серцевину, вставляли туди рамки і накривали колоду соломною. Дихаючий матеріал забезпечував надійну гідроізоляцію і збереження бджіл. В скансені можна побачити, якими були будиночки для бджіл сто років тому. Подекуди збереглися в селах колодязі-журавлі, що зараз виглядають справжніми пам'ятками. Воду з криниці піднімали за допомогою важеля, що має на одному плечі противагу, а на іншому – відро з водою. Макет колодязя, схожого на птаха, встановлений на території музейної садиби. На галявині біля музею оформлений своєрідний кам'яний парк. На деяких статуях висічені барельєфи, є фрагменти, що нагадують людський образ. Але найбільше – млинових жорен, випиляних з піщанику – каменю, що не піддається поліровці. Неподалік від музею знаходиться пам'ятка садово-паркової архітектури XIX ст. – маєток та парк поміщика О. Ф. Бантиша. На подвір'ї, серед 300-літніх дубів та струнких тополь – будинок-флігель, в якому жив відомий письменник Григорій Данилевський, автор багатьох історичних романів. Поруч з парком – річка Сухий Торець, озеро та хвойний ліс.

У археологічному відділі музею можна побачити кістки, бивні мамонта, закам'янілі дерева, черепашки, мінерали. Також до складу музейного комплексу входять зали, де експонуються зразки народної творчості та побуту населення Слобідської України: вишивки, народні картини, одяг, меблі, музичні інструменти, вироби гончарів, різьбярів, знаряддя праці, металеві ковані вироби тощо.

Окрасою музею, яка придає йому унікальність в Україні, є експозиція дитячої творчості. Основу експозиції складають роботи вихованців О. І. Шевченка, керівника дитячої художньої студії «Синій птах». Професійний художник і випускник університету мистецтв Олександр Іванович свого часу працював учителем малювання у сільській школі, вів гурток живопису. Згодом заснував дитячу художню студію «Синій птах», куди приймали всіх бажаючих малювати.

Окрім малювання, студійці займалися декоративно-ужитковою творчістю, вивчали теорію мистецтва. У 1975 році студії було присвоєно звання Народної. Олександр Шевченко вважав, що дитячі роботи гідні бути в музеях, тому у 1975 році в одній із кімнат був відкритий музей мистецтв. Тут розмістили роботи сільських дітей, а також твори художників-аматорів, якими були вчителі та жителі села. Вихованці «Синього птаха» розвивалися та знайомили зі своїми картинами поціновувачів живопису на виставках різного рівня – обласних, всеукраїнських, міжнародних.

Художня студія підтримувала зв'язки з багатьма дитячими колективами різних країн світу, обмінюючись творчими здобутками. Серед них були творчі художні колективи Литви, Болгарії, Угорщини, Франції Німеччини, Чехії, США. Зала з малюнками дітей цих країн складає окрему експозицію. Роботи студійців експонувались в багатьох містах України, відзначені медалями, дипломами, преміями. Виставка дитячих робіт надає музейній установі ще більшого колориту. У музеї, поруч з дитячими малюнками знаходяться чарівні роботи їх вчителя, художника Олександра Івановича Шевченка. «Русалки», «Ікар», «Святі гори» можуть прикрасити будь-який музей, як і його жартівливі роботи, що ілюструють народні пісні «Била жінка мужика», «Ой на горі жінці жнуть».

Донецьким обласним Товариством української мови та Українським культурологічним центром (м. Донецьк) було знято відеофільм про Музей народної архітектури, побуту та дитячої творчості в с. Прелесне, який демонструвався на телеканалі УТ-1 (наразі – «UA: Перший»).

У 2016 році на честь самотнього художника, педагога, засновника Музею архітектури, побуту та дитячої творчості в с. Прелесне Олександра Шевченка був заснований Прелесненський пленер «Синій птах», в якому взяли участь понад 20 юних художників із Слов'янська та Слов'янського району. Сам пленер проходив на подвір'ї музею. Пейзаж для майбутньої картини діти мали можливість обрати самостійно. Хтось малював старовинний млин, а хтось – українську хату чи кузню. Деякі відображали усі побудови музею. Консультації юним живописцям надавали куратори пленеру – відомі слов'янські художники. На протязі декількох днів учасники Прелесненського пленеру мали можливість збагатитися новими враженнями і передати їх на папері.

Такі музеї-скансени є інноваційними за своєю суттю. Вони максимально наближені до відвідувача, що робить їх вельми привабливими для широких верств населення, як спосіб цікавої організації дозвілля. Це сприяє пропаганді нашого національного надбання та входженню України у європейський музейний простір.

Кулешов, Сергей. Прелесне. Музей народної архітектури та побуту [Електрон. ресурс] / С. Кулешов // Деловой Словянск [сайт]. – Текст. дані, фот. – Слов'янськ, 2020. – 11 апр. – Режим доступу: <https://slavdelo.dn.ua/2020/04/11/prelesne-muzej-narodnoyi-arhitekturi-ta-pobutu/> (дата звернення 18.07.2021). – Заголовок з екрана.

Лисак, Тетяна. Олександр Шевченко: слово про ювіляра [Електрон. ресурс] / Т. Лисак // Часопис «Донеччина» [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – 2016. – 17 груд. – Режим доступу: <http://don.pp.ua/2016/oleksandr-shevchenko-slovo-pro-yuvilyara/> (дата звернення 22.04.2021). – Заголовок з екрана.

Музей на Донеччині кличе подивитися, як раніше перекривали дах очеретом на традиційній слобожанській хатині 19 ст. [Електрон. ресурс] // Упр. культури і туризму ДонОДА [сайт]. – Текст. дані. – Краматорськ, 2020. – 17 серп. – Режим доступу: <https://dn.gov.ua/news/muzej-na-donechchini-kliche-podivitisya-yak-ranishe-perekryvali-dah-ocheretom-na-tradicijnij-slobozhanskij-hatini-19-st.> (дата звернення 11.07.2021). – Заголовок з екрана.

Музей народної архітектури, побуту й дитячої творчості [Електрон. ресурс] // Донецький обл. худож. музей [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: <https://prelesnemus.wordpress.com/2015/09/07/%d0%bc%d1%83%d0%b7%d0%b5%d0%b9-%d0%bd%d0%b0%d1%80%d0%be%d0%b4%d0%bd%d0%be%d1%97-%d0%b0%d1%80%d1%85%d1%96%d1%82%d0%b5%d0%ba%d1%82%d1%83%d1%80%d0%b8-%d0%bf%d0%be%d0%b1%d1%83%d1%82%d1%83-%d0%b9-%d0%b4/> (дата звернення 22.04.2021). – Заголовок з екрана.

Музей народної архітектури, побуту й дитячої творчості в селі Прелесне [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8_%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%82%D1%83_%D1%82%D0%B0_%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%8F%D1%87%D0%BE%D1%97_%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%B2_%D1%81%D0%B5%D0%BB%D1%96_%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B5 (дата звернення 27.04.2021). – Заголовок з екрана.

Туристичні пам'ятки [Електрон. ресурс] // Упр. культури і туризму ДонОДА [сайт]. – Текст. дані. – Краматорськ. – Режим доступу: <https://dn.gov.ua/oblast/turistichni-pamyatki> (дата звернення 23.07.2021). – Заголовок з екрана.

ДИВОВИЖНІ ВИТВОРИ ПРИРОДИ

Справжнє багатство нації полягає у її природних ресурсах – ґрунти, вода, ліси, мінерали та біорізноманіття.

Рейчел Карсон

Невід'ємним елементом природного оточення людини є геологічне середовище, практичне значення якого важко переоцінити, але це не тільки мінеральна сировина, а й безліч унікальних за різноманітністю природних ландшафтів, що створені геологічними процесами. Це виходи геологічних порід та тектонічних структур на земну поверхню, кар'єри, печери, які мають науково-пізнавальне та практичне значення, часто створюють неповторні природні ландшафти, що приваблюють найвибагливіших цінителів природи.

Колесо цивілізації іде вперед і об'єкти неживої природи, тобто геологічні пам'ятки, потребують негайного захисту, бо саме вони не можуть бути відновлені ні за яких умов і зникають з поверхні Землі назавжди. Саме це підказало необхідність створення у 1991 році Європейської асоціації по збереженню геологічної спадщини (ProGeo), яка прийняла на I симпозіумі у Франції «Міжнародну декларацію прав пам'яті Землі», у якій чітко вказано на необхідність охорони геологічної спадщини всіма юридичними, фінансовими та організаційними методами і зберегти її для нащадків.

Україна теж бере активну участь у міжнародній роботі зі збереження геологічної спадщини. Розроблені рекомендації по популяризації, використанню та збереженню геологічних пам'яток України. В 1995 році була виконана колективна робота «Геологічні пам'ятки природи України: проблеми вивчення, збереження та раціонального використання».

За останні десятиліття внутрішній туризм України набув значних розмахів у розвитку, що виокремлює його як важливу галузь. Донецька область, яка є однією з найбільш порушених антропогенною діяльністю в країні, загалом, має найменші площі територій з природоохоронним статусом серед регіонів України. Оголошення природно-заповідним фондом таких знакових об'єктів, з одного боку, збільшує їхнє значення і додає ваги вимогам щодо їх збереження, з іншого – це суттєво збільшує імідж держави, що приділяє увагу збереженню об'єктів, важливих з позицій ProGEO.

БІЛОКУЗЬМИНІВСЬКІ КРЕЙДЯНІ СКЕЛІ

(50 років від часу (1972) отримання статусу
геологічної пам'ятки природи місцевого значення)

На Донеччині, поблизу села Білокузьминівка, є унікальне місце, де на тлі блакитного неба видніється мальовнича крейдяна гора. Зі східного краю вона обривається вертикальними біло-сірими скелями, які нагадують руїни величезного замку. Це геологічна пам'ятка природи – Крейдяні Білокузьминівські скелі, які знаходяться за 500 м від центру села Білокузьминівка Костянтинівського району. У 1972 році скелі отримали статус геологічної пам'ятки природи місцевого значення та з того ж часу охороняються. В 2004 році пам'ятка включена до складу Регіонального ландшафтного парку «Краматорський». Неймовірним видом Білокузьминівських крейдяних скель та їх околицями милуються місцеві жителі та приїжджі туристи. Заповідна зона займає 0,35 гектара землі.

Крейдяні відкладення сформувалися приблизно 90 млн. років тому, коли на території майбутньої Донецької області було тепле древнє море. У морі мешкали мікроскопічні тварини з вапняним скелетом. Сотні тисяч років їх останки збиралися на морському дні. З них і утворилися скупчення крейди. В утворенні крейди взяли участь і більші тварини – амоніти, які схожі на морських мешканців – равликів. Відбитки їх панцирів іноді можна побачити на уламках крейди. Крейда, з якої утворена скеля в Білокузьминівці, пронизана прожилками кременю. Вважається, що він з'явився теж завдяки діяльності давніх тварин.

Скелі у Білокузьминівці мають велике археологічне значення. У 1960-ті роки у гірського підніжжя була виявлена стоянка давніх людей. Вони жили біля скелі, в них був кремінь, з якого виготовляли знаряддя праці і зброю для полювання, а прісну воду брали в річці Біленька, яка протікає поруч. Висота крейдяних гір досягає 25 метрів. Деякі скелі за формою нагадують пальці або вітрила. Біля їх підніжжя знаходяться чисельні гроти, ніші.

Колір крейдяного оголення коливається від сірого до білого – в залежності від геологічного складу. Вітри, що століттями обточували крейдяні вершини, надали їм химерну зубчасту форму. Скелі використовували, як спостережний пункт, козаки в XVI столітті та армія під час Другої світової війни.

На східній стороні стоїть окремо від інших, неповторної краси – гора Меч, названа так за схожість з холодною зброєю. Гора обривається вертикальними біло-сірими скелями, які нагадують руїни середньовічного замку.

Ця мовчазна скеля, заввишки з дев'ятиповерховий будинок, свідок багатьох історичних і навіть доісторичних подій, тепер мирно стоїть на варті спокою місцевих жителів... Біля підніжжя скелі утворилися численні вибоїни, ніші, маленькі і великі печери.

Відомо, що у 20-х рр. минулого століття в одній з таких печер жив православний відлюдник Степан Босий. Він дійсно в будь-яку пору року не носив взуття. У своїй келії Степан вирубав з крейди все необхідне для життя – лежанку, нішу для ікон, віконце. С. Босий загинув під час бойових дій Другої світової. Зараз печера, яка більш за всі схожа на ту келію монаха, є улюбленим місцем для фотографування туристів.

Насолодитися краєвидами, що включають великі та малі печери, невеличку річку Біленьку та ділянки степової ковили чи конюшини, можна з вищої точки, до якої туристи добираються різними шляхами. Піднявшись на гору, під різним кутом, кожний може побачити щось цікаве: вітрила, величезні персти, направлені в небо, казкових велетнів.

На крейדיяних скелях майже немає рослин, а ті, що є, – рідкісні, занесені до Червоної книги України. Їх унікальність в тому, що вони пристосувались до крейди, неродючої та сухої, і ніде більше рости не можуть. Поруч зі скелями збереглися острівці степової рослинності з ковилою і дикими маками. У степу, що оточує скелі, ростуть багатовікові клени, ясені, дуби та інші дерева. Неподалік від гір мешкають птахи-хижаки, лелеки, кажани, деякі гризуни. Можна зустріти ящірок та інколи черепах і зміїв. Пагорби, негусто вкриті рослинністю, відокремлюються між собою балками. Водна ерозія розділила нерукотворні кургани ущелинами. Значні ділянки степу неорані. Втім, завдяки цьому, місцевість залишається такою мальовничою. Крім Білокузьминівки, в Україні існує всього чотири охоронних територій з такою рослинністю.

Білокузьминівські крейדיані скелі дуже популярні серед туристів і скелелазів. Звідси, на вершині плато, як на оглядовому майданчику, можна розглядати околиці й місцеві пейзажі з нерозораними ковиловими степами.

Ці незвичайні скелі – та краса, яку варто побачити на власні очі! У поєднанні з терпким запахом степу та неймовірним небом це місце залишиться у пам'яті назавжди!

БАЛКА КРОВЕЦЬКА

(10 років від часу (2012) отримання статусу
геологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення)

Балка Кровецька – один з об'єктів природно-заповідного фонду Донецької області. Знаходиться в Костянтинівському районі на відстані 0,8-1,0 км на південний схід від села Іванопілля на землях Іванопільської сільської ради. Статус пам'ятки природи присвоєно розпорядженням Ради Міністрів УРСР № 780-р від 14 жовтня 1975 року. У 2012 році Балка Кровецька отримала статус геологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення.

Основним завданням пам'ятки природи є створення умов для збереження в природному стані унікальних у природоохоронному, науковому, пізнавальному та естетичному відношенні геологічних утворень, поширення екологічних знань серед населення краю, підтримання загального екологічного балансу в регіоні. Назва балки, за версією місцевих жителів, походить від прізвища каменотеса Кравця, який жив тут, на схилі балки, і добував тут же камінь. Мета створення пам'ятки природи – збереження балки з унікальними відслоненнями араукаризової світи верхньокам'яновугільних відкладень з розривними порушеннями, які чітко видно на поверхні.

Територія пам'ятки природи «Балка Кровецька» входить до складу регіонального ландшафтного парку «Клебан-Бик», створеного рішенням Донецької обласної ради від 29.02.2000 № 23/11-256. Площа заказника – 15 га. Найбільші зразки скам'янілої араукарії можна побачити в кар'єрі біля селища Олексієво-Дружківка. Роздроблення скам'янілих стовбурів дерев сталося в результаті бурхливих тектонічних процесів, водної та повітряної ерозії. Гірські породи утворили складчасте гірське утворення, їх зміщення яскраво виражено. Явище досить рідкісне, особливо в Донецькому вугільному басейні. Серед невеликих куп каміння виступають величезні скелі з прошарками гравелітів і мінералів, що окислилися під зовнішніми впливами. Западину між складок балки заповнила вода, що стікає по ярах.

У балці м'які грубозернисті пісковики були зім'яті й витіснені сірими і сіро-зеленими дрібнозернистими пісковиками, в результаті чого складки м'яких крупнозернистих пісковиків знаходяться майже у вертикальному стані. Кам'яні брили відрізняються за кольором і розмірами. Нагромадження сіро-жовтого пісковика створили живописні картини і фантастичні пейзажі на схилах Кровецької балки. Найбільша брила має червоний відтінок, що свідчить про наявність в руді оксидів заліза.

Балка з правого боку впадає в Кривий Торець – річку в північній частині Донецької області. Недалеко від місця впадання балка розділена на дві частини. Одна частина балки йде в напрямку північного заходу, друга частина – в напрямку північного сходу. На території Балки Кровецької найповніше представлені викопні рештки стовбурів хвойних дерев (родини араукарієвих), які перебувають на різних стадіях перетворення на кам'яне вугілля. Все це має важливе науково-пізнавальне значення.

Використані джерела інформації

Балка Кровецька [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BB%D0%BA%D0%B0_%D0%9A%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0 (дата звернення 21.07.2021). – Заголовок з екрана.

Балховітін, Дмитро. Білокузьминівські скелі – найкращі в Україні по версії Вікіпедії! [Електрон. ресурс] : [світлина Білокузьминівки Дмитра Балховітіна зайняла 1 місце цьогорічного конкурсу «Вікі любить Землю. Україна»] / Д. Балховітін // Провінция [сайт]. – Текст. дані, фот. – Костянтинівка, 2018. – 5 листоп. – Режим доступу: <https://www.konstantinovka.com.ua/newspaper/nash-kray/bilokuzminivski-skeli-naykraschi-v-ukraini-po-versii-vikipedii> (дата звернення 20.07.2021). – Заголовок з екрана.

Білокузьминівські крейдянські скелі [Електрон. ресурс] // Донецький обласний краєзнавчий музей [сайт]. – Текст. дані, фот. – Краматорськ, 2020. – 29 квіт. – Режим доступу: <https://muzey-dokm.pp.ua/bilokuzmynivski-krejdyanski-skeli.html> (дата звернення 16.07.2021). – Заголовок з екрана.

Гончарова, Єлизавета. Інша Донеччина: білі скелі донецького степу [Електрон. ресурс] / Є. Гончарова // Український тиждень [сайт газети]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2020. – 2 лип. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Society/245290> (дата звернення 19.07.2021). – Заголовок з екрана.

Музичний перформанс та арт-акція: на Донеччині розвивають туристичний потенціал [Електрон. ресурс] // Бізнес Схід [сайт]. – Текст. дані. – 2020 – 31 серп. – Режим доступу: <https://bizshid.com/news/2245-muzychnyi-performans-ta-art-aktsiia-na-donechchyni-rozvyvaiut-turystychnyi-potentsial> (дата звернення 20.07.2021). – Заголовок з екрана.

Нефедова, Юлія. Скелі у Білокузьминівці – краєвид, який варто побачити на власні очі [Електрон. ресурс] / Ю. Нефедова // Україна сьогодні [сайт]. – Текст. дані, фот. – Київ, 2021. – 4 черв. – Режим доступу: <https://ukrainetoday.in.ua/skeli-u-bilokuzmynivczi-krayevyd-yakyj-varto-pobachyty-na-vlasni-ochi/> (дата звернення 19.07.2021). – Заголовок з екрана.

Остапко, В. М. Кровецька балка [Електрон. ресурс] / В. М. Остапко // Енциклопедія Сучасної України [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=2074 (дата звернення 20.07.2021). – Заголовок з екрана.

Підземні соляні слухання [Електрон. ресурс] // Провінція [сайт]. – Текст. дані, фот. – Костянтинівка, 2020. – 16 січ. – Режим доступу: <https://www.konstantinovka.com.ua/newspaper/nash-kray/pidzemni-solyani-slukhannya> (дата звернення 21.07.2021). – Заголовок з екрана.

Скелеподібне оголення верхньої крейди [Електрон. ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія [сайт]. – Текст. дані, фот. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BA%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B5_%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%85%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%97_%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B9%D0%B4%D0%B8 (дата звернення 27.04.2021). – Заголовок з екрана.

А

Авдаков М. С.	15
Айналов Д. В.	15
Александров С. М.	26
Амоша О. І.	33
Архаров В. І.	16
Архібаєва Н.	9

Б

Багдасарян Г. Г.	46
Баздирєв О. Г.	17
Бакланова Т. Г.	42
Балюба І. Г.	47
Банністер Н.	38
Баранник С. О.	41
Бауман В. І.	22
Безкровний О. А.	25
Бекетов О. М.	17
Білий Д. Д.	31
Білий І. О.	19
Білязе О. О.	12
Богатиков Ю. Й.	16
Богомолів М. А.	17
Бондаренко Л. І.	19
Бондарь Г. В.	22
Борисяк Н. Д.	18
Борнацький І. І.	28
Бриж О. М.	36
Булгучев С. Г.	34
Булянда О. О.	29
Буров С. Д.	29

В

Веллс Д.	
(справж. – Полянська Яна Анатоліївна)	22
Верлінський Б. М.	47
Водовозов А. Ф.	20
Волошин В. С.	36
Волошко Є. М.	18
Воробйова Є. В.	21
Ворона О. І.	12
Воронін Л. Я.	29

Г

Гайдамака П. Д.	30
Гайовий Г. Т.	14
Гаркавець О. М.	40
Гененко А. Т.	16
Герасименко К. М.	
(Кость Герасименко)	24
Гіршман М. М.	41
Главацька М. Д.	
(справж. – Главацька-Варченко)	31
Гладкий В. Д.	22
Глікін Г. М.	30
Глущенко В. А.	44
Головешко Л. М.	43
Головко М. М.	21
Гомза Я. Ю.	37
Горбань Г. Я.	20
Грейліх Є. Є.	20
Гриценко Л. О.	47
Гриценко М. О.	31

Д

Дарда І. М.	16
Дасів (Бражникова) Л. Б.	31
Декерменджі М. Д.	13
Демидов В. І.	30
Дергач В. О.	43
Деренчук С. В.	10
Доля І. Ф.	39
Древетняк М. І.	45
Дрига Л. П.	40

Є

Євсєєв В. М.	18
Єнакієв Ф. Є.	11

Ж

Жеребецький П. І.	31
-------------------	----

З

Завадський Е. А.	26
Загорулько Б. Т.	39
Захарчук О. К.	34
Здиховський О. П.	36
Зорко Ю. В.	38

І

Іванов В. М.	23
--------------	----

К

Каденко І. М.	14
Казанська Л. П.	19
Капустін Є. О.	35
Карпінський О. П.	11
Качура В. Є.	12
Кашпор О. М.	19
Кашук Н. О.	42
Кобець Т. І.	37
Коваленко І. П.	9
Ковальов О. В.	22
Колоскова О. С.	9
Коровін С. Г.	11
Косовський О. М.	10
Костиря І. С.	11
Костін В. М.	30
Костринський Г. І.	24
Костюк Г. О.	42
Котляревська М. Є.	14
Коц А. Я.	40
Коцаренко В. Ф.	15
Красенець П. І.	10
Красний І. М.	44
Краснянський М. Ю.	39
Крим В. С.	21
Кривошеєв В. П.	27
Крижанівський В. М.	32
Кузнєцов Є. С.	12
Кузнєцов О. М.	32
Кукушкін В. М.	33
Купенко Б. І.	24
Курако М. К.	38
Кучугура Л. І.	34
Кушмет М. С.	14
Куш Л. В.	14
Куш П.	38

Л

Лазуренко Д. С.	47
Лашин О. В.	17
Левченко Г. Г.	37
Леонтович М. Д.	46
Листопад В. М.	18
Литвин О. І.	25
Лісовська М. П.	35
Лупиніс А. І.	31
Луценко К. І.	25

Луценко М. О.	42
Лях Ю. Я.	35

М

Мазанов Г. В.	44
Макаренко М. О.	14
Макарова Н. Г.	35
Макатуха В. І.	34
Макогон Ю. В.	27
Максименко Ф. П.	13
Макимова Н. П.	27
Маланчук Я. Б.	33
Мамедов С. М.	28
Мамонтов В. Б.	34
Мандрик В. О.	21
Манохін А. Б.	34
Масальська Л. О.	21
Масляєв В. С.	45
Масюк О. Г.	43
Махотін В. А.	25
Мезенцева-Кривобок Т. Ю.	10
Миролюбов Ю. П.	32
Мироненко А. А.	22
Михеєв К. Є.	17
Мінаєв О. А.	31
Мішурин О. О.	19
Міщенко В. І.	45
Можегов Л. П.	9
Молошников І. І.	34
Морозова О.	10
Мухопад М. Д.	36

Н

Набоков П. Й.	32
Немировська Ю. С.	42
Ніколаєв П. І.	10
Нікуліна Н. П.	30

О

Овнатанян К. Т.	41
Овчаренко Є. Б.	25
Олійник Я. І.	35
Орлов Б. Г.	9
Осадчий М. П.	30
Отін Є. С.	21

П

Паладе Д. М.	11
Палій І. Є.	44
Парфьонов В. В.	16
Пархоменко В. Т.	13
Пастернак Д. В.	42
Петишкін В. Г.	9
Петренко М. М.	9
Пилипчук О. Д.	19
Пихтін В.	10
Пікалов В. Г.	44
Пілюшенко В. Л.	33
Пірч І. П.	38
Позняк Г. І.	22
Польовий Р. П.	39
Пономаренко Г. Я.	12
Пономарьов Л. І.	14
Попов В. Ф.	32
Приседський В. В.	23
Прінь С. С.	14
Прокопенко О. І.	46

Р

Радевич Б. Л.	33
Радівілов І. В.	41
Рибалко М. О.	15
Рогов О. К.	47
Роздобудько І. В.	43
Романько В. І.	12
Роспутько-Чеботарьова Н.	10
Рудь М. Д.	24
Руснак Л. О.	27
Рябокрис О. М.	26
Рязанцев М. К.	23

С

Сабуров Б. О.	15
Савченко О. П.	37
Саєнко В. О.	38
Самохвалов В. Я.	28
Сапіро В. С.	44
Сапіцький К. Ф.	39
Свириденко В.	40
Світличний К. К.	17
Святний В. А.	45
Сєдов Г. Я.	23

Сикварова С. М.	41
Скворцов Ф.	15
Скударь Г. М.	31
Слонимський М. Л. (псевд. – Іван Радугін)	32
Слющинський Б. В.	20
Смирнов М. П.	12
Смоленський Ю. А.	35
Соколов Л. М.	16
Солдатов В. І.	28
Соловар В. В.	40
Солов'яненко А. Б.	38
Степченко В. П.	47
Стецюн М. Г.	29
Стогній А. О.	26
Столярчук В. М.	37
Столярчук М. П.	10
Ступін О. Б.	17
Сумароков Л. М.	20

Т

Тесленко К. М.	25
Тихий О. І.	13
Тихонов М. Г.	46
Тищенко С. Д.	37
Трейдуб П. О.	9
Труханов В. І.	32

У

Удовиченко В. В.	27
Умеров (Якуб Зеккі) Я. М.	34

Ф

Фіалко Є. Б.	36
Фролов М. А.	39

Х

Халдей Є. А.	18
Ханжонков О. О.	33
Хараберюш В. А.	40
Хасхачих Ф. Г.	18
Хоренко В. Ф.	44
Хрєнов М. М.	46

Ц

Цвейбель Д. С.	15
Цетляк С. І.	10
Цимбал Л. Т.	40

Ч

Челпанов Г. І.	23
Черкаський Ю. А.	37
Чернишов О. І.	18
Чернов О. М.	18
Чорний-Діденко В. Л.	44
Чубенко С. В.	44

Ш

Шаповал М. Ю.	27
Шапошніков П. Ю.	30
Швець М. О.	28
Шевченко-Зурнаджі А. М.	43
Шейнін Д. Б.	47
Шендрик Є. Ф.	21
Шепелєв Г. М.	18
Шостак І. П.	13
Штундель О. Р.	9
Шутов І. Я.	40

Щ

Щербакова Г. М. (справж. – Режабек)	24
--	----

Ю

Юганова-Кобзарь Р. І.	9
Юргенс Н. М.	15

Я

Янко М. Т.	25
Янцелович А. С.	11
Яровий О. В.	37
Ясиненко М. В.	11

Список скорочень

АІН України – Академія інженерних наук України
АН України – Академія наук України
ВАТ – відкрите акціонерне товариство
ВДНГ – Виставка досягнень народного господарства
ДонДУУ – Донецький державний університет управління
ДонНМУ – Донецький національний медичний університет
ДонНУ ім. Василя Стуса – Донецький національний університет
ДонНТУ – Донецький національний технічний університет
ЗАТ – закрите акціонерне товариство
КЗ – Комунальний заклад
КЗВВ – Краматорський завод важкого верстатобудування
КНП – Комунальне некомерційне підприємство
КСВ – Краматорське спортивне товариство
КУ – Комунальна установа
МДУ – Маріупольський державний університет
МК – Металургійний комбінат
МСПУ – Міжрегіональна спілка письменників України
МФ – Міжнародний фонд
НААНУ – Національна академія аграрних наук України
НАНУ – Національна академія наук України
НПУ ім. Т. Г. Шевченка – Національна премія України ім. Т. Г. Шевченка
НРУ – Народний Рух України
НСЖУ – Національна спілка журналістів України
НСКУ – Національна спілка кінематографістів України
НСКУ – Національна спілка краєзнавців України
НСКУ – Національна спілка композиторів України
НСПУ – Національна спілка письменників України
НТШ – Наукове Товариство ім. Шевченка
ПДТУ – Приазовський державний технічний університет
ПАТ – Публічне акціонерне товариство
ПрАТ – Приватне акціонерне товариство
ТЮГ – Театр юного глядача
УАН – Українська академія наук
УГГ – Українська Гельсінська група
УГС – Українська Гельсінська спілка
УНА-УНСО – Українська національна асамблея-Українська народна самооборона
УНР – Українська Народна Республіка
УСПЗ – Український степовий природний заповідник
ЧАЕС – Чорнобильська атомна електростанція

Від укладача	3
Хроніка знаменних і пам'ятних дат	4-8
Цього року виповнюється	9-11

До рідного краю серцем притулюся

Блискучі грані таланту	
До 75-річчя від дня народження Богдана Васильовича Слющинського (01.04.1947)	49-53
Поєднані долею	
До 105-річчя від дня народження Костя Макаровича Тесленка (22.05.1917 (1918) –20.06.1988)	54-56
До 100-річчя від дня народження Марії Павлівни Лісовської (Тесленко) (28.08.1922–10.08.1988)	
Дмитро Білий: «Пишу про тих, хто змагається і перемагає»	
До 55-річчя від дня народження Дмитра Дмитровича Білого (25.07.1967)	57-59
Засновник вітчизняного кінематографу	
До 145-річчя від дня народження Олександра Олексійовича Ханжонкова (08.08.1877–26.09.1945)	60-63
Лауреат премії ім. Лесі Українки – дітям	
До 60-річчя від дня народження Павла Вікторовича Куща (21.09.1962)	64-67
Голос, який об'єднав народи і континенти	
До 90-річчя від дня народження Анатолія Борисовича Солов'яненка (25.09.1932–29.07.1999)	68-72
Володарка «Коронації слова»	
До 60-річчя від дня народження Ірен Віталіївни Роздобудько (03.11.1962)	73-76
Поезії чисте джерело	
До 85-річчя від дня народження Володимира Івановича Міщенка (03.12.1937–18.06.2008)	77-80
Олекса Тихий – символ вільної душі української Донеччини	
До 15-річчя створення ГО «Товариство Олекси Тихого (м. Дружківка, травень 2007 р.)	81-84

Ніжна чистота зеленого затишшя

Архітектурно-історичний комплекс «Панська садиба» або Маєток Генріха Судермана (с.Зелене, Добропільський район)	
(135 років від часу будівництва (1887)	87-91
Музей народної архітектури, побуту та дитячої творчості (с. Прелесне, Слов'янський район)	
(30 років від часу отримання (1992) статусу державного)	92-95

Білокузьминівські крейдові скелі

*(50 років від часу (1972) отримання статусу
геологічної пам'ятки природи місцевого значення)*

97-98

Балка Кровецька

*(10 років від часу (2012) отримання статусу
геологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення)*

99-101

Іменний покажчик

102-108

Список скорочень

109

Донеччина: історія та сьогодення
краєзнавчий календар знаменних і пам'ятних дат на 2022 рік

Інформаційно-бібліографічні матеріали

Укладач **Гуляєва** Ольга Петрівна

Оформлення	Ю. В. Шалаєва
Редагування	В. Ф. Ганжєєва
Відповідальний за випуск	Ю. С. Василенко

ПР.МЕТАЛУРГІВ, 29,
М.МАРІУПОЛЬ,
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

(066)990-79-43
(0629)34-80-01

ДОНЕЦЬКА
ОБЛАСНА
БІБЛІОТЕКА
ДЛЯ ДІТЕЙ